

7912

A Criticism of **ILMIKI RAMAYANA**

1. "The Indian Pandits are not strong in ethnology and history and habitually careless with respect to the names of peoples and countries which they frequently alter or substitute in their works on for the other "

Buhler - S. B. E. series Vol. 25.

2. 'India had unfortunately no written history
R G Bhandarkar
3. "As is well known the science of history finds a place in orthodox Sanskrit learning and it was not until western scholars drew attention to these matters that any steps were taken in this direction "

H G Rawlinson.

Charitraika Siromani
Kodali Lakshminarayana B A ,

All Rights Reserved.

Price Rs. 1—0—0

**First Edition
1000**

JYOTHI PRESS, TENALI

తొలి పలుకులు

1944 వ సంవత్సరములో 'ఆంధ్రప్రభ'లో బ్రచురించు విమర్శ: నేను వ్రాసిన 'దామాయణ విమర్శనము' లోనికొన్ని వ్యాసములు మూత్ర ఆంధ్రప్రభ సంపాదకునికి బంపినాను. వీనిని సమగ్రముగా శ్రీ శార్లతో పోలవరావుగారు పరిశీలించి, ఇందలి చారిత్రక సత్యముల గ్రహించి, 2 పత్రికలో బ్రచురించుకొనినారు. అందరు తేటతెల్లము దను పత్రికలో సమావాద కాళములు గల్గించవలెనని వీరి సంగీతము. ఈ విధముగా వీ ఆంధ్రదేశముతో నాకు సరియైన భాగ్యమును గల్గించినారు ఈ సత్యాన్ని చిరాయురారోగ్య భాగ్యములు కలుగగాక!

ఆంధ్రదేశములో బలపురు విమర్శకులు, పండితులు, చరిత్రకారులు ఈ విమర్శనా సక్రిని, మాతృమూర్తములో నడచిన, ఈ పరిశోధనల వగ: చేసికొని, త్వరితం బుచ్చకము నిచ్చుచేయవలసినదని కోరుతు, పెళ్ళి జాబులు వ్రాసివారు వీరిలో ఆలపాటి, ఆవుల, ఇంకొంట్ల, రావిపూ ముఖ్యులు. వీరి కోరికపైననే, చరిత్రనుగూర్చి గోవాడ, పెపర్లంక, చల్లపల్లి నాగండ్లలో నేనుపర్యవేక్షించుట జరిగింది వీరికి నాయాశీస్సులు. ఆనీక కార ములచేత నేనీ పుస్తకము నింతకాలమునుండి వెలుగులోనికి తీసికొ రాజాలక పోయినందులకు విచారించుచున్నాను.

ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయాధికార్లు, మా నాగార్జున చరిత్రను 1950 1951 సం. భాషాప్రవీణ ఫైనల్ పరీక్షకు పాఠ్యగ్రంథముగా నిర్ణయించి గ్రంథముయొక్క యోగ్యతను గుర్తించి నందులకు సంతసము. ఆనీక స వత్సరములు శ్రమపడి వ్రాసిన ఈ గ్రంథమును 'ఇంటర్ మీడియట్'కి పట్టపర్టీకో పతనీయ గ్రంథముగా జెట్టి, కళాశాల విద్యార్థుల జ్ఞాని విమర్శనా శక్తిని గల్గించుట మూఢ నమ్మకములుపోయి విశా భావములు గల్గిన, భావిపాపముగా, సత్యాన్వేషకులుగా, మార్క్స్ దృక్ ధము గలవారినిగా విశ్వ విద్యాలయాధికార్లు తయారు చేసెదరని నమ్మ చున్నాను. ఆనాడు వాణివిత్తము సాగకమైనదని అనబడినెదను. దేశవ నకు ఐదువర్ష కాలవలసిన రోజులలో మతగ్రంథములు, ధూమకళిట వాని యమును విద్యార్థులకు పాఠ్యగ్రంథములుగా నిర్ణయించిన, అర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, సాహిత్య రంగములు నైతన్య రహితములై, కళావిహీనములై నిరసకయోగములగును. అత్యధికమైన వాణివిత్తము పోషించు గ్రంథముల తులన వీళ్ళ మాత్రు భావముల కల్గింప జాలవు. పైగా లోక ప్రవాసాస్వాది

మన వర్గము చేయును బాటియర అర్థమక నమ్మకము (Nationalism & semi religious faith) అను 'విశ్వాసంబు'ని నూర్చిని మరువకుండురు గాక బాటియర చేయన బాడు సుదృఢ గృహముల విషయములో పెట్టి చర్యయైనను గైకొన వచ్చును కాని అన్నిటిలో నిది పనికిరాదు మన దేశభక్తి 'ఖలునికి అఖయ శరణ్యము' (Patriotism is the last refuge of a scoundrel) అను 'వాస్తవము' వచనము క్రిందకు దిగరాదు ఈ విషయములన్ని మనములోనుంచుకొని పాశ్చాత్య సంస్కారము చేసినచో, వికాలనానములు గల విద్యార్థులు తయారగుదురని నా నమ్మకము, వీరశలింగము, లక్ష్మణరావు, వీరభద్రరావు మున్నగు పెద్దలిట్టి ఉన్నత భావములుగల వాడు అందుచే నాకు వారు పూర్వము

పాశ్చాత్య సంస్కారములు నిర్ణయించువారు, లేదేమో కార్యకమములు చేయువారు, సంకుచిత బాటి, మక, కుల భేదముల కితికులై, ఉన్నత భావములుగలవారై, ఆ కిరపక్షపాతము లేకుండ, అందరకు అవకాశములు గలిండుటయే కాక, నూత్న భారతభూమిని సృష్టించువారై యుండవలెను "దేశము అల్పభావములు గల పెద్దవారితోగాక, ఉన్నతభావములు గల చిన్నవారితో బలపడును" అను రామకీర్తని వచనమును, బ్రతివాడు గుర్తించుకొనవలెను తాత్కాలిక లాభముల నాశించి, చిక్కరక భిన్నపరచి నచో, ప్రజాస్వామికము విఫలమైపోవును ఒకనాడు భారతదేశములోగల ప్రజాస్వామిక విధానమిట్టి, విద్విక్తుమొందినది ప్రతివాడు నాయకుడై యునచో, నమచరు లెందుండి వచ్చును 1857 లో సిపాయి కలహము జరిగినప్పుడు, 'సర్ బాక్ లారెన్సు' పత్రిక చుట్టులందరు మనము చేయదగినవి "లక్ష ఏబదిలేల ఓకూరిచ్చాడ్ల దండతో ఒక్కడు కూడ నాయకుడు లేడు వారి కర్మనాయకు డున్నాడు, మేము భారత వర్షమును దప్పుకొల్పియు యుండిడి వారము"

ఇక గ్రంథ సమీక్ష విషయములో నొక్కమాట; పత్రికాధిపతులు గ్రంథ సమీక్ష చేయువపుడు, ద్వేషమునైన చూచి, సమీక్ష ఒక కళయని గుర్తించి విమర్శించ వలెను ప్రజాస్వామికము, రాజ్యాంగమే కాకుండా ప్రజలయొక్క క్రమానుగతమైన జీవిత సౌఖ్యము (Progressive way of life) గమనించ వలెను దీనికి సమర్థము ముఖ్యము 'రాజకీయ సరస్వతీ' పత్రికలోనున్న, ఇక పోలముని యాంటి లీ తనబాటి అనం

భావము నశించుటకు తన శిరోజనులతో నాగ్నహమును చేడతో నలం
చుండవారు. ఇట్టి సమర్థ మున్నచో ప్రజాస్వామికము సఫలముగ
నా నమృతము. పత్రికాధిపతు లన్ని గ్రంథములను సమర్థవీతితో విమర్శి
వలెనుకాని, పత్రికాధిపతుల జనుట పాడికాదు. ప్రచారమునకు ముఖ్యుడై
పత్రికాధిపతులు, తమధర్మమును సమర్థవీతితో నిర్వహించెవరని నడు
చున్నాను.

తెలుగు దేశములో నూత్న గ్రంథముల కొనించువారు కష్టప; అందు
మా గ్రంథములన్ని పరిశోధక గ్రంథములు; మామూలు చదువరి అంత
చారిత్రక విషయముల గ్రహించలేడు అందుచేత మాకు గ్రంథముద్రణ
నష్టమే వాటిలుచున్నది; అయినను వ్యయప్రయాసలకొచ్చి, జీవితము
పవనాలిక దీపకములవలె క్షణభంగురములని తలంచి, మేము పరిశోధిం
విషయముల నెప్పటికప్పుడు, వ్యాస, గ్రంథరూపములలో బ్రచురి
చున్నాము. మాకష్టముల గురైన పెద్దలు, కుమ్మరిలవలంచి, సా
నించి, మాకృష్టిని క్షామించి పంపుచున్నారు. ఈ గ్రంథముద్రణకు, ఈ
పాటి వాస్తవ్యులు, విమర్శకులు, పండితులునైన శ్రీ దేవభట్ల శంకటక్
రెడ్డిగారు రు 50 ల కొనంగిరి. పెదపూడి వాస్తవ్యులు ధూస్వామి ఈ
స్వభావులు అయిన శ్రీ దేవభట్లని కాళిదాసుగారు, వాల్మీకి శనియ
శ్రీ లోకేశ్వరరావు గారును నన్ను భక్తికర్తలతో నిలిపించి, రు 5
కొనంగి, తమ సాహిత్యాభి మానమును గన్నరచిరి. అభినవ సమాజీ
శ్రీ చౌజండ్ల శ్రీరాములుగారు, 2—5—40 న తెజాలిలో గవిసా
సభ కేర్పాటు చేసిరి. మాచారిత్రక కృషికి సంతసించి, శ్రీ గోగిలేని పెం
కుబ్బయ్య వాయుడుగారు, మాకు కూడ మిగత చారిత్రాచారులు. II
కొనంగిరి. ఆ ద్రవ్యమును గూడ ఈ గ్రంథ ముద్రణలో మరయొగిరి
ఈ విధముగా సాయపడిన చాతలెల్లరకు, నన్ను విచ్చలు ఆశీర్వా
బ్రహ్మనందరాలయోగి గారికి గ్రంథ చిక్రయములలో సహాయ భూత
యన్న మిత్రులకు మా వందనములు.

ఈ గ్రంథములలోని ప్రాపులు శ్రద్ధతో పేను కలిరావుగారు
విద్వంసు, కొన్ని తప్పులు పడినవి. అందులకు క్షమింప లేదనను.

మోవట్ల
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

లక్ష్మీ నారాయణు.

ON THE ART OF REVIEWING

"I recommend the synthetic view of literary criticism. The reviewer will have to cut down his prejudices to arrive at a balanced view, charged with sovereign sanity and brilliance, to help the reader to an appreciation of a literary work."

"The reviewer is like Gautama Buddha's disciple, Pournā who was admonished by the master thus. "Go then, O Pournā, having been consoled, console: being arrived thyself at the farther bank, enable others to arrive there also."

Prof. B. S. MATHUR

"The two notes of the critic are sympathy and knowledge. Sympathy and knowledge must go hand in hand through the fields of criticism. As neither sympathy nor knowledge can be complete, the perfect criticism is an impossibility. It is hard for a reviewer to help being ignorant, but he need never be a hypocrite. Knowledge certainly seems to be the very essence of good criticism, and yet judging is more than knowing. Taste, delicacy discrimination—unless the critic has some of these, he is naught. Even knowledge and sympathy must own a master. The master is sanity. Let sanity for ever sit enthroned in the critic's armchair.

Rt. Hon'ble AUGUSTIN BIRREL

AUTHOR

*"As long as mountain ranges stand
And rivers flow upon the earth
So long will this criticism (Ramayana)
Survive upon the lips of man"*

౧. రామాయణశైలి

‘రామాయణము’ సంస్కృత భాషలో మొదటి కావ్యము. హాసము, వీరకావ్యముని కూడ ప్రసీద్ధి. ‘వాల్మీకి’ అధికవి: అనగా ? కావ్యకవి, అంతకు బూర్వము ‘ఋగ్వేదకాలము’లో గవులు కా. చున్నారు. ‘వాధకాద్విప్య’, ‘పురూరవాను’ ‘ఉపానమకుశ్ర’ మున్నగు కవులే. కాని కావ్యకవులు కానివింపరు. ‘ఉపానమ’ కుశ్రుని? కు విల్లరు. ఈయన దైత్య గురువుగా గానించు చున్నాడు.

అగవిందుని వంటి యోగి సంస్కృత విద్వాంసుడు పృథ్వీల సమస్త కావ్యములలో రామాయణ ముత్తమ మైనదని వ్రాసెను. ‘జాయసు శార్మిణ్య విద్వాంసుడు కూడ రామాయణకర్త రచనా బ్రశంసించెను. ¹ బ్రాహ్మణులు మాటాడే పరికుష్ఠ భాషకు, మామసలాలు మాటాడే సంస్కృత భాషకుగల తారతమ్యము, రామమున వ్యక్తిమగుచున్నదని, ‘జాకోలి’ వ్రాసెను. ² ‘వాల్మీకి’ ఛందముల, వివిధ ప్రదేశములలో నుపయోగించిన నానావిధాలంకార నుపయోగించు శీర్ష్య, యాదన-చోమందుకానన్న ‘కాలిదాసు’ శై. మెరుగు, వాఙ్మయల జాపు చున్నట్లుండును;’ అని ‘కీర్తి’ పండిత్ల ఫింపెను. ³ అదియునుగాక కవికుల తిలకుండు ‘కాలిదాసు’ యణము ననుసరించిన జాడలు కానించును. నీత కొరకు రామనివిలయక్షుడు తన భార్య కొరకు కాంక్షించిన విధమును, బోలి యున్న రామాయణములోని చతుర్థకాండములోని, 28 వ పుటలోని వర్ణ వర్ణననుబట్టి, మేఘదూత కర్త, యిందలి కొన్ని అంశములఁ గైకొని, యుండెనని, ‘కీర్తి’ పండితుడు వ్రాసెను. ⁴ కాలిదాసు రామాయణముకరించెనని, సి. వి. వైద్యాకూడ వ్రాసెను. ఇది సత్యమే కావచ్చు.

1. A. B. Keith - Classical Sanskrit Literature (P. 12).

2. Ibid - (H. Jacobi - Das Ramayana P 115.)

3. Ibid -

4. Ibid - P 32.

‘సర్ మానియర్ విలియమ్స్, లిల్లర్, మాక్స్ ముల్లర్ మున్నగు విద్వాంసులు, భారతీయ విద్వాంసులు, రామాయణ శైలిని తేనుకొని క్లాసిఫైచిరి. భారతవర్షములో నేటివరకు, సంస్కృత సాహిత్యములో ‘రామాయణము’ బొందిన పేరు, ఏ గ్రంథమును బొందియుండలేదని, ‘మాక్స్ ముల్లర్’ క్లాసిఫైచుచు, వర్ణనలలోని శైలి, అలంకారము నుపయోగించు నేర్పును గాంచి, అశ్చర్య చకితుడాయెను. ‘ఈ యలంకారములఁ జదివి అనందింపని నాఁడుండడు. ఉపమ, రూపక, ఉత్పేక్ష, అర్థాంతరశ్లాఘ, మున్నుగాఁగల సరళ, స్వభావ, నుందరమగు అలంకారములతో, సైనిక వర్ణనలతో కథా సౌష్ఠవము, చమత్కారవంతముగా నున్నది.

రామాయణమునకు సమమగు లోక ప్రయోగవన, భారత వర్ణములో నింతవరకు నెచటను గాన్పింపదు; ఇందలి భావ సరళమైనది. కథానందర్పము మనోహరమైనది. కవిక ధారావాహినీవలె ప్రవహించినది. ‘వాల్మీకి’ పుట్టిన తర్వాతనే ‘కవి’ కల్పము అవిరూపకమాయెనని, కవిని జేయలేదు, పుట్టుచున్నాడని, చాల్మీకి విషయములో నిది తేటతెల్ల మగుచున్నదని, ‘పండిత’ నేద వ్యాసుఁడు? తన ‘సంస్కృత సాహిత్య చరిత్రము’లో నుల్లేఖించెను; కాని కవులు తక్కువర్ణమున్నను, కావ్య కవులు కాన్పింపరు.

‘చాల్మీకి’ అలౌకిక ప్రతిభానంపన్నుఁడు; కవికాకామినిని, వాగ్దేవిని కళముఁ జేసికొన్న కవి. ఈయన కవిక చిత్రాకర్షణీయమైనది. వ్యాసునికంటె కూడ కవిక, అధిక పరిష్కృతమైనదని ఉత్తమమైనదని కొందరు పండితుల అభిప్రాయము. ‘మహాభారతము’ లోని యుద్ధ పర్వశైలిని బోలియున్నదని ‘వినుతు’ పండితుఁడు బ్రాసెను. ఈ విషయము పండితులలో వదలి వేరదను. ఈ కవి నేర్పుతో ‘రూపకాలంకారములు’ వాడినట్లు ఏ కవి వాడియుండడు. ఈయనతోనే కావ్యోదయమైనదని చెప్పవచ్చును. ఇందలి భావ అడలర రహితమైనది.

5. A. A. Macdonall- A history of Sanskrit literature P. 317,

Also Imperial Gazetteer of India - Vol II, P. 238.

Also A. A. Macdonall-Indians Poets (1927)-P. 21.

అనేకమంది కవులకు, నాటక కర్తలకిది మూలము. రామాయణము ననుసరించి అనేక గ్రంథములున్నవని చెప్పవలసివచ్చినది. అనేక భావలలాదిది అనుచు దీనిని చెప్పినది. భాస, కాళిదాస, భవభూతి, మురారి, భట్టి, రాజశేఖర, శ్రీమేధుడు, మున్నగువారి సంస్కృత కవుల ప్రతిభాశక్తి, వాల్మీకి వలననే కలిగినది. మహాభారతము, పురాణములకు మార్మకమైనట్లు శ్రీ. క. 400 నుండి శ్రీ. క. 1100 వరకు వ్రాయబడిన గ్రంథము లనేకములు, రామాయణము ననుసరించి వ్రాయబడినవి. 'అశ్వమేధ' కాలమున నున్న 'కులవీరము' (క్రి. శ. 1532 - 1623) రచించిన 'రామచరిత మావసము' 'వాల్మీకి' శ్లోకల రచనను జూచియు నించినాడు. ఇది పది శ్లోకములది ఉత్తర భాగతీయులకు, 'తైలిలు' పండితి. వాల్మీకి కవితా ప్రభావ మేదో రూపమున, సంస్కృత కవులలో బ్రలిచివచ్చిన ప్రసరించి యున్నది. తైన, బాధకవులనేకులు, రామాయణము ననుకరించిరి. ఈ 'రామ కథ' అనేకు హిమాయలు వ్యాపించినది. భారతీయులు వలననేనపుడు, 'రామాయణము' జావాదీపములో, తూర్పుదీవులలో, ఇండోనేషియాలో గూడ వ్యాపించిన ఆధారములు కలవు. ఈ కథ ప్రతిమాళియును గూడ ప్రచురింపబడినది. 'హంపీ విజయనగరము' లోని 'హజారారామస్వామి దేవాలయము' మీద రామ కథయంతయు జిత్రంపబడియున్నది. 1940 వ సంవత్సరము జూలై 9 వ తేదీన, మేము 'హంపీ విజయనగర విహారయాత్ర' చేసినపుడు, మేమీ కిల్పమును గండ్లారగాంచి, యానందించినాము.

రామాయణములోని శ్లోకములు 'అనువృత్తి' శ్లోకములు. ఈ శ్లోకముల ఉత్పత్తి విషయము, చారిత్రక సత్యముగా గాల్పించు చున్నది. 'వాల్మీకి' గంగ యొద్దను, తన ఆశ్రమములోనుండి, 'రామకథ'ను తల్లింపదలంచుచుండెను. ఇంతలో రెండు క్రాంత పక్షులు నదియొడ్డున నుండగా, పోయవాడొకడు బాణముతోఁ గొట్టెను. ఆ విమానము రక్తపీతమై, నేలగురినెను. ఈ కరుణామయదృశ్యము, హృదయవిచారకమైనది. 'వాల్మీకి' హృదయము కరిగిపోయెను. అదపక్షి విలపించుచుండెను. వాల్మీకి స్వాభావిక శోరణిలో గతన పాపాణుహృదయందగు వ్యాధుని తీసివేయఁజేసెను. ఈ విభావమే యతని కవిత్వశోరణి కారణము. కవి పూర్వము చెప్పినట్లే శ్లోకమిది.

శ్లో॥ మావిషాద ప్రతిష్ఠాంత్య మగమక్కాశ్శతీవృమాః
యత్రోక్తంచ విధువాదేశ మనదీః కామమోహితమ్

(బాలకాండ 2-15)

తా. ఓ కిరాగుడా! క్రిడించుమన్న క్రాంచపతుల సమీపమునకుఁ బోయి రతి క్రిడచే పరవశమైయున్న మగవక్త్రీని ఇంటినందున, నీవు బహు కాలము జీవించియుండుట తగుదు.

ఈ శ్లోకము చెప్పి, శిష్యుడగు భారద్వాజునితో గూడ 'వాల్మీకి' తన ఆశ్రమమున కేలెంచెను. వాల్మీకి వాల్మీపాదములుగల, ప్రతిపాదములలో సమాన సంఖ్యగల అక్షరములుగల, వీణాతిం తిధ్వరి, అయగలిగియున్న శ్లోకమును గూర్చి యొచింపుచుండ, బ్రహ్మవచ్చెన అ పయత్నముగా, ఘంగోద్భవమైన శ్లోకగీతనను వాల్మీకి చేసినందుల కానందించి, రామకథ నీ శ్లోకములలో వ్రాయుమని బ్రహ్మ చెప్పెను. బ్రహ్మ యిట్లు నెను.

శ్లో॥ యావత్ స్థాస్యంతి గిరయన్పరితక్ష్ప మహితరే
తావద్రామాయణ కథారోకేషు ప్రచరిష్యతి॥

(బాలకాండ 2-36 ½)

తా॥ పృథక్రములు, చదులు భూమిలో నెంత కాలముండునూ, అంత కాలము రామాయణము లోకములో వ్యాప్తి చెందును.

ఈ విధముగా 'వాల్మీకి' శ్లోకారంభకుడయ్యెను. 'వాల్మీకి' యే, లోక సస్కృతమునకు శ్లోకము లారంభించెను. ఇందలి 'బ్రహ్మ' ఒక ఋషి కావచ్చును.

ఇందలి వ్యాకరణము, భాష వేద భాషకు భిన్నమై, లోక సస్కృతమునకు దగ్గరగా నున్నదని, 'స్మిత్' వ్రాసెను. ఈ విషయము సత్యముగానే యున్నది. ఈ గ్రంథమును నేటికి అనేక మంది గాయత్రులు, వివిధ రకముల బాడుచుండుదురు. పండితులందరి యలంకారముల నేర్పుమగాంచి ముక్తలగు చుండుదురు. పామర జనులు విని ఆనంద భ్రమద్రమున మునుగుచుండుదురు. ఆసేన పామరలము. రామాయణము పవిత్రమైనదని, వాస్తవమైన ఇతి హాసమని తలంచి జనులు పూజించు చున్నారు. కాని రామకథ చారిత్ర

కముగా జరిగినదాయత విషయము మమ్ము బాధించు చున్నది. మూల రామాయణ మెట్టి ప్రక్షిప్త భాగములెవ్వో ఏయే కాలములలో నని ఎట్లు చేరినవి? రామకథ ఎంత వరకు సత్యము? ఈ విషయములను, సౌరాణిక దృష్టితోగాక, కాశ్మీరీయ మైన చారిత్రిక దృష్టితోఁ జరికిలింప వలెను.

౨. మూలరామాయణము ప్రక్షిప్తరామాయణము

వర్తమాన రామాయణ మంతయు 'వాల్మీకి' రచితమేనా? ఈ సంది యము పలువురు విద్వాంసులను బాధించుచున్నది. పాశ్చాత్యుల, పౌరస్థ్య విద్వాంసులు పలువురు, రామాయణ మంతయు తెలిసిబట్టి, భాషాభేదమును బట్టి, 'వాల్మీకి' రచితము కాదని, యభిప్రాయ మొసంగిరి. దీనికిఁ దగ్గ ప్రమాణములను గూడ పరిశీలింపవలయును.

లిపి, లేఖన సామగ్రి లేని కాలములో, గ్రంథములన్నియు వాగ్రూప ములో వచ్చుచుండెను. బాలకాండము నొల్లవ సగ్గనుబట్టి, గాయకులు, సంగీత పాఠకులు రామాయణమును బాటగాఁ బాడుచుండిరని, వలించు చుండిరని తెలియుచున్నది; కాని కాలక్రమమున, గాయకులు, విద్వాంసులు, పాడునపుడనేక శ్లోకములు, స్వేచ్ఛగా ప్రక్షిప్త భాగములు గలుపసాగిరి. ఈ ప్రకారము ముద్రణాయంత్రములు, అచ్చు పుస్తకములు వచ్చు వరకు జరుగుచునే యుండెను. మూలపురాణములో 4000 శ్లోకము లుండెను. పండ్రెండు వేల గ్రంథమది భవిష్యత్పురాణములోని యొక శ్లోకము తెల్పు చున్నది; కాని ఈనాటి పురాణములలోని శ్లోకములు నాల్గొక్కలకు పైగా యున్నవి. అట్లనే 'జయ' మొదలు 6000 శ్లోకములు గలియున్నది; కాని ఈనాటి మహాభారతములో హరివంశముతో గూడ లక్ష యిరువది వేల శ్లోకము లున్నవి. అట్లంటే మూలరామాయణములో గూడ ప్రధమమున రామకథ పండ్రెండు వేల శ్లోకములతో నుండవచ్చును; కాని అది పెరిగి నేటికి 20000 అయి ఉండవచ్చును. ఈ విధముగా దక్కిన యెన్ని గ్రంథ ములలో జేదనట్లుగా, రామాయణములోఁ గూడ వేల కొలది ప్రక్షిప్త శ్లోక ములు చేరినవి.

ప్రథమ కాండములోనే 'భగవాన్ వాల్మీకి' సుందరమైన రామ చరిత్రము, ఆరు కాండములలో, 500 పర్వలలో, 24000 శ్లోకములలో రచించెనని చెప్పబడియున్నది ఈ శ్లోక మెత్తుడు చేర్చినాలో తెలియదు కాని, పరిపరామర్శచున్నది

శ్లో: తదుర్విం కత్పహస్రాణి గోకానాముక్తవాన్మపి:
తదానర్గ కతావ్పంచషట్ కాండాని వహోత్తరమ్:

తా: యిషి 24000 శ్లోకములు, 500 పర్వలు, ఉత్తర కాండ సహితముగా ఆరు కాండములు చెప్పెను.

ఈ శ్లోక ప్రకారము గాచినచు ఆరు కాండములు, 500 పర్వలు యున్నది, కాని ఈనాటి రామాయణములో 63 పర్వలున్నవి మొదటి కాండములో ననేక శ్లోకములు మూల రామాయణములోనివి, పరిపర్యాయములు చెప్పబడినవి 'కామిపాట్యాయను' రామని పట్టాభిషేకముతో వంశ మొందుట చేత, ఆఖరు కాండమగు 'ఉత్తర కాండము' కల్పితమని ఏకగ్రీవముగా సందర్శింపబడినది 'సహోత్తరమ్' అనుపదము అనుమానాస్పదముగా నున్నది 'సోత్తిరమి బహ్మ హూతమ్' అని ఉత్తర కాండమున మరియొక చోట గలదు ఉత్తర కాండమ పదలెదలేమాయని రామాయణ కర్త భయపడెనా!

రామాయణమునకు గాయత్రి కలదని, గాయత్రి మంత్రములోని 24 అక్షరములు, ఒక్కొక్కటి శ్లోక ప్రమానమును చెల్లునని, అందుచే నిందు 24 కేల శ్లోకములు కలవని, పండితులు పలుకుచుండుదు, కాని దీని కాధారము చూపరై మూలరామాయణమున 12000 శ్లోకములు గలవని, శ్రీ 1 మొదలవ లోక రెండవ కతాబ్ధి ప్రాంతమున రచించబడిన జాడ గ్రంథమగు 'మహావిభావ' అనుగ్రంథమునబట్టి తెలియుచున్నదని, నుపసిద్ధ చరిత్రకారుడు 'హేమ చంద్రరాయ కాదరి' వ్రాసిన 'కాన 12000

7. H R Choudary - Political history of Anandis India - P. 380 - "The Present Ramayana Consists of 24000 slokas (1-4-2) But even in the first or second century A. D. the epic seems to have contained only 12000 slokas.

(J. R. A. S 1907 P 30 ff) as the evidence of the Buddhist Mahavibhasha suggests"

నంది, 25000 కు పైగా శ్లోకము లెప్పుడెప్పుడు చేర్చబడినవో తెలియజేస్తుంది. మొదట క్షత్రియుల కొరకు వ్రాయబడిన ఈ పేరగాథ మతగ్రంథముగా మారిపోయినది. అధిక భాగము బ్రాహ్మణ మతాభివృద్ధి గల్గిన, గుప్త రాజుల స్వర్ణయుగమని శ్రేయాంచిన కాలమున గూర్చబడి యుండవచ్చునని, యూహగలుగుచున్నది. గుప్తరాజుల రాజ్యారంభ కాలమున, వాయుపురాణము సంస్కరింపబడినదనుటకు, యాజ్ఞ వల్క్య స్మృతి వ్రాయబడినదనుటకు, అధారములు గలవు; కాని వాల్మీకి ప్రాచేశనునిచే రచింపబడిన 'మూలరామాయణము'లో బండ్లెందు వేల శ్లోకములు గలవని, 'మహావిభాష'కు బూర్వ గ్రంథములలో నెవరును గానింపదు. 'స్కాందపురాణము'లోని యొక శ్లోకమునుబట్టి, 'మూలరామాయణము' అను గ్రంథము, వాల్మీకిజీవములు, భారతము, పంచరాత్రము తర్వాత కొక క్రాత్రయగా నుండెనని, ఉత్తర కాండములోని కొన్ని పద్యములు ప్రక్షిప్తము అగుట చేత, వ్యాఖ్య లేదని తెలియుచున్నది. ఈ శ్లోకము 'సర్వదర్శన సంగ్రహము'లో నుదాహరింపబడినదని, 'విబిధ' పండితులకు వ్రాసెను.

ఇంకను 'రామాయణము' మానవ లోకములో 24 వేలని, అసలు శతకోటి యుక్తమని, దేవగంధర్వాది లోకములలోనిది 50 కోట్లు, 10 కోట్లు, కోటిగా వ్యాపించినదని, కొన్ని ఉపపురాణములు చెప్పుచున్నది. వైష్ణవ సాంప్రదాయము సారము వ్రాయబడిన 'కులసీదాసు' కృతరామాయణములో 'వాల్మీకి రామాయణము'లో లేని విషయము లనేకములున్నవి; దీనికి వారి కిష్టము, రామాయణము శతకోటి పరిమితమని, అందుచేత 'కులసీదాసు' యిష్టము వచ్చిన ఘట్టముల నొకొని వ్రాసెనని, కారణము చెప్పుదురు; కాని యిది యన్నియు కల్పనలు; చారిత్రక సత్యములు కాజాలవు. 'సర్వమాన రామాయణము'లో ఉత్తర కాండలో గూడ చాదాపు 25000 శ్లోకములుగలవు; ఏడు కాండములతోను కలిపిన చాదాపు 764 పద్యమున్నవి. మూల 'రామాయణము'లో ఐదు కాండములు మాత్రము కలవని, ఇందులోగూడ కొన్ని ప్రక్షిప్తశ్లోకములు

9. Sir M. Williams—Indian wisdom. P. 338. Also Ibid. P. 312 In all probability there were Mula or original Puranas, as there once existed also a Mula Ramayana and Mula Mahabharata.

చేరి యున్నవని, ఈ ప్రక్షిప్త భాగములు, శ్లోకములుగాక మిగిలినదంతయు, నొకవియగు 'వాల్మీకి' కృతయని, 'మాకవాలి' పండితుడు వ్రాసెను.⁹ ఈ యభిప్రాయముతో మేము ఏకీభవించు చున్నాము. అక్షయ కుమారదేవి. స్మిత్, బిబర్, విలియమ్సు, మున్నగు విద్వాంసులు లెల్లరు ఇట్లునేనచించిరి.¹⁰ అనేక సార్లు 'రామాయణము' చదివినమీదట, నాకు ప్రైయభిప్రాయము దృఢపడినది. బాలకాండ, ఉత్తరకాండలలోని అనేకవిషయముల బట్టి చూడగా, రాముని విష్ణువుయొక్క అవతారముగా వర్ణించుటకు వ్రాసిన భాగమని స్పష్టమగుచున్నది. 'హాకేసు' అను 'అమెరికా' సంస్కృత విద్వాంసుడు కూడ రాముడు మొట్టమొదట, స్థానికముగా వీరుడై యుండవచ్చునని, తరువాత విష్ణువుయొక్క అవతారముగా సంగీకరింపఁబడిన వ్రాసెను. కొందరు విద్వాంసులు, అయోధ్యకు సంబంధించి నంతవరకు రామ కథసత్యమని, అంతవరకే మూలరామాయణమని, తరువాత భాగవంతయుఁ గల్పితమని, వ్రాసిరి; కాని ఈ వాదన భావకు, కైలికర్షణకు చున్నది.

అనేక భాగములు తరువాతవని, రాముని విష్ణువు యొక్క అవతారముగా వ్రాసిన భాగములు, ఒకటవ ఏదనకాండములు ప్రక్షిప్తములని, మహాభారతమువలె చాలకాలమునకుఁగాని వ్రాతలోనికి రాలేదని, ఇదికూడ ప్రథమమున వాగ్రహపములో నిర్నియమింపబడిన 'వీలరు పండితుడు' వ్రాసెను.¹¹ 'విలియమ్సు పండితుడు' కూడ ఈ విషయములనే చెప్పెను. ఇవి సత్యములనియే, నేను భావించు చున్నాను.

'హాకేవి' యును జర్మనీ విద్వాంసుఁడు కూడ, 'మూల రామాయణము'లో నైదు కాండములు మాత్రమే కలవని, బాలకాండ, ఉత్తరకాండలు దరిమిలఁ జేర్చఁబడినవని, అరవకాండము యొక్క ఉపసంహారము, స్పష్టముగా నేదో కాలమున, సంప్రదానికావ్యము యొక్క అంతమైయుండ

9. A. A. Macdonall—India's past. (1927) P. 91 Also Imperial Gazetteer Vol. II—P 237

10. A. K. Devi — A history of Sanskrit Literature P. 147—V, A. Smith—Oxford history of India P 27

11. A. Weber—History of Indian literature P. 194
M. Williams—Indian Wisdom P 337.

వలయునని వ్రాసెను. ఆరవకాండ చివరలో (VI--130-150) 'జాబ్ధికి యొక్క అది కావ్యము' ఇంటి ముగింపబడినది, అని స్పష్టముగా వ్రాయబడి యున్నది. ఈ ప్రమాణము మనకు చాల ముఖ్యమైనది. ఇంకను 'జాబ్ధి' పండితుడు వ్రాసిన ఈ విషయములు గమనియ్యవలయు.

ప్రథమకాండములో నవ్యకాండములకు విరుద్ధవిషయములుగల అనేక శ్లోకములు గలవు.

2. అదియునుగాక ప్రథమ శృతీయస్థలలో రెండు భిన్న భిన్న విషయ సూచికలు లభించుచున్నవి. అవి నిస్సందేహముగా భిన్న భిన్న కాలము లలోఁ జేయఁబడినవి. ఇందులోని ఒక సూచిక ౨౭వ శ్లోకము ప్రథమకాండకు ఉత్తరకాండకు రామాయణముతో సంబంధము లేదని, ఈ సూచిక ఈ రెండుకాండములు చేప్పికి పూర్వము రచింపఁబడినదని తెలియు చున్నది.

3. అదియునుగాక మూల స్తంభమునకు ఉపక్రమణికి గా ఉండువిషయము ఇతడు ప్రథమకాండముయొక్క పంచమస్తంభ అరింభములో నుంప బడినది. మూలకాండములోగూడ రయవార కొన్ని స్థలు చేర్చబడి నవి. చాలకాండ, ఉత్తరకాండలు పైచెప్పినవి కాక ఈక్రిందిని ప్రక్షిప్తములని 'జాబ్ధి'పండితుడు వ్రాసెను.

II. 41-9, 66-93, 107. (17-111), 117 (5-119)

III. 1-14.

IV. 17-18, 40-43, 45-47;

V. 41-55, 56-64, 66-8౧.

VI. 23-40, 59-60, 69, 74-75, 119.

ఈ, యవకాది వర్ణనముగల శ్లోకములన్నియు ప్రక్షిప్తములని 'జాబ్ధి' పండితుడు వ్రాసెను. ఇంకను యుద్ధ, శౌర్యవతము, జాకాలి సంవాదములో, బుద్ధుని చోరుని గా మాషించిన శ్లోకములు, ప్రక్షిప్తములని 'విలియమ్స్' ⁵

బాసను ¹² 'మాన్మథాలు' కూడ బుద్ధుని పేర్లగుట ఈ శ్లోకము ప్రక్షిప్తమని బాసను ¹³ ఈ శ్లోకము పశ్చిమోత్తరరామాయణములో లేదని 'హిమవద్రాద్రాయ చాదరి బ్రాసను 'అయోధ్యాకాండము' (81-42)లో సగర, సిరీష, జనకుజయుల పేర్లగుట శోకితము, 'రెండు యుగకాఖలలోలేదని, ప్రక్షిప్తమని తెలియుచున్నది మొత్తముమీద కర్తమాన రామాయణ కర్తలు, కొద్దమరిచాన్పి, యవగుల దండయాత్రకు దర్వాక పైశోకములను, 'రెండు కాండములను రామాయణములో జేర్చియుండుట విశ్వయము,

ఈ ప్రకారము మూలరామాయణములో నశేక ప్రక్షిప్తములు చేర్పబడినవి భిన్న భిన్న కాలములోని గాయకులు, భిన్న దేశీయులు, వీనిని బాధుచు స్వేచ్ఛగావృద్ధిచేసి ఇందు వీణాస్పృశమున్నది శ్రీరాముని కుమారులైన 'కుశలపులు' రామాయణమును బాడినట్లు తెలియుచున్నది, కాని ఈ కుశలపులు నటులని, 'కుశలవ' అన సంస్కృత ఎదమున కర్తము పాట పాడువాడని, అభినయించువాడని కలగు అందుచేత నీశ్లేర్లు కల్పనా వ్యక్తులని కొందఱు పాశ్చాత్యపండితులభిప్రాయపడిరి ఇట్లుంటే రాజవంశమును లరికిలింపగానిది సత్యము కాదేమో, అని తోచుచున్నది రామాయణము నకు మూడుకాఖలు, వివిధ దేశములలోని బ్రాదుర్భూతిముఁ జెందుటకుఁ బూర్వమే, ప్రక్షిప్తాంశములు, మూలగ్రంథములోఁ జేరియుండవచ్చును. మూలకథిలోని రాముఁడు, నీతిమంతుడని శ్రీరాంధివాఁడ, మానవశాయకుఁడు, ఏదివకాండములో దివ్యునిఁజూడుగా, విష్ణుమూర్తిగా, నవతారపురుషుఁడుగా జీర్ణింపఁబడినాడు 'బాల్మీకి ప్రాచీనకవుడు' రామునికి సమకాలికుఁడుగాఁ గాన్పించుచున్నాడు కనుక ఈయన అనంతరము, ఈ మార్పులు చాలకాలమునకు జరిగియుండవచ్చును

12 M. M Williams—Indian wisdom P 312

"Only one direct mention of Buddha and Buddhism occurs in the Ramayana and the verse in which Buddha is compared to a thief, are admitted to be an interpolation and not Part of the original poem."

Also Ibid—P 352.

13 A. A. Macdonell—A history of Sanskrit literature. P 307 'The only mention of Buddha in the Ramayana occurs in a passage, which is evidently interpolated.

ఆరణ కాండములో నీత యొక్క అన్ని ప్రవేశముగలదు. ఆనమయమన నందఱు దేవతలు, బ్రహ్మ, దశరథుడు వచ్చిరి. రామునితో వారు విష్ణువు అవతారమని, నీత లక్ష్మియని వారెల్లఁజెంగించిరి. ఇవియన్ని ప్రక్షిప్తము లమటలో సందియము లేదు.

ఈ త్తరకాండము ప్రక్షిప్తమని, ఎల్లగంగీకరించిన విషయమే; ఇతరచోట్ల గల ప్రక్షిప్తశ్లోకములనుగూర్చి, 'భారతవర్షకేఇతిహాస్' (ప్రథమ ఖండము) అను గ్రంథమున 'రామదేవత' యిట్లు ప్రస్తావించెను.

1. రాముడు వైదికభర్తృగ్రహణ సంబంధములో జెప్పిన ఆవైదిక సంస్కృత శ్లోకములు ప్రక్షిప్తములు. ఇవి మూలశ్లోకములకు విరుద్ధములు.
2. వామర్య సాంప్రదాయ సంబంధమగు అన్ని విషయములు ప్రక్షిప్తములు; ఏలనన ఈ కాలములో జాటి సాంప్రదాయములు లేవు.
3. ఆర్యవీరులు, వానరబాహి, రాక్షసశోటి, మనుజుల విషయములో ఏ సృష్టినియమవిరుద్ధ విషయములుగలవో, అవియన్ని ప్రక్షిప్తములు.
4. ఏదిఏది ప్రకరణ విరుద్ధములుగలవో, అవియన్ని ప్రక్షిప్తములు.
5. యుద్ధకాండముగో ననేకప్రక్షిప్త శ్లోకములు గలవు.
6. యుద్ధకాండములోని 12వ కాం. 10వ, 11వ శ్లోకములు వార్మిరచితిములు కావు.
7. ఈ త్తరకాండములో సృష్టి నియమ విరుద్ధ విషయములు కలవు. ఇవి అన్నియు కాకాలవు. ఇటలే విద్వాంసుడు 'గోపీయా' ఆరు కాండములు మాత్ర మనువదించెను. అందుచేత ఈ ఏడవ కాండము ప్రక్షిప్తమే.
8. బాలకాండము మూడవ సర్గలో రామకథ సంక్షేపముగా గలదు. అచట యుద్ధకాండము పరిణ, కథాసారము గలదు; ఏ కాండము లేదు లేదు; కాన చివర భాగము ప్రక్షిప్తమై యుండవలెను. అంతిమ శ్లోక విట్లన్నది. "తవృకాలోత్తర కాశ్యో వార్మిర భగవాన్సృజీ" ఈ శ్లోకము ప్రతిపాదమైనది; అందుచేది ప్రక్షిప్తము.

త్తరకాండ అంతిమసర్గ, ప్రథమశ్లోకములో

శ్లో॥ ఏతావదేత దాఖ్యానం సోత్తరం బ్రహ్మపూజితమ్

రామాయణామితి త్యాకం ముఖ్యం వాల్మీకి వాక్యకమ్.

తా. ఈ కథ ఉత్తరకాండ సహితముగా, బ్రహ్మపూజితము; ఇంత ప్రసిద్ధమైన ముఖ్య రామాయణమును వాల్మీకి చెప్పెను. 'సోత్తరం' అను పదము సందేహస్పదమై యున్నది. రామాయణములోని ఉత్తరకాండను, వరిమిలా చేర్చబడుటచేత, దానిని పూజింపరని ఇట్లు వ్రాసి యుండుట నిర్భవము.

10. 'చంపూరామాయణము' మహారాజ భోజకాలమున వ్రాయబడినది. ఇది వాల్మీకి రామాయణ సారమని ఇంద్ర కలదు. 'చంపూ'లో యుద్ధకాండము వరకు మాత్రమేకలదు. కాన రామాయణములో వాడు కాండములు కలవు. అవశ్యకుల కథయున్నచో నిందు చేర్చడివాడే; కాన యిది కల్పితము. ఉత్తరకాండ విషయమూచి కూడ నిందు చేర్చి యుండెడి వాడే; అట్లులేనందున ఈ కాండ ప్రక్షిప్తమే.

11. ఈ ప్రమాణములే కాకుండ, ఉత్తరకాండలోని ఈ ప్రమాణములను బట్టి, ఉత్తరకాండ వాల్మీకి రచితము కాదని తెలియుచున్నది.

శ్లో॥ ఉపాఖ్యాన కథంచైవ భాగవేణ తవస్యనా (14-25)

అది బ్రహ్మతి వైరాజన్ పంచనగళా వీర

కాండోషద్ కృతావీహ పోతరాతి మహాత్మనా (24-28)

తా. భాగవత తవస్విరామాయణములో 100 ఉపాఖ్యానములు గలవు. ఓరానా! రామాయణములో అదినుంచి 500 వరకు సర్గలుగలవు. ఈ ఆరు కాండములు ఉత్తరకాండ సహితముగా భాగవత మహాత్ముడు చేసెను.

కాని ఉత్తరకాండము వాల్మీకి రచితము కాదు. ఈ చరిత్రకారుని అభిప్రాయముతో జాలవరకు మేము ఏకీభవించుచున్నాము.

తెలిసిబట్టి ఉత్తరకాండము ప్రక్షిప్తమని పలువురు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. ఉత్తరకాండము చేసిన తర్వాత బాల కాండముతో దీనికి సంబంధము కలుటకు, బాలకాండ విశిష్ట సర్గలు చేర్చియుండుట నిజము.

'పురాతన మూలరామాయణము' శాస్త్రమితోదయమునకు బూర్వమే కలదని, అది చారిత్రకము కాదని, కవియొక్క ఊహామాత్రమైన రచనా స్పష్టి

యని సి.వి. వైద్యా వాసెను;¹⁴ కాని మూలరామాయణ మంతయు గవి కల్పితమని యంగీకరింపఁజాలము. రామ కథలోఁ గొంత సత్యము కలదని మాయూహ. 'సి.టి. క్రినివాసయ్యంగారు' అను చరిత్రకారుడు, 'వాల్మీకి ప్రాచేతసుడు రచించిన రామాయణమును, క్రీ.పూ. 7వ శతాబ్దములోఁ గావోలు ఉన్న 'వాల్మీకి' దౌకిక సంస్కృతములోఁ బునర్వయిర్పి చేసియుం దెనని వ్రాసె.¹⁵ 'పల్లిటరు' అను విద్వాంసుడుకూడ ఈమత మంగీకరించెను; కాని ఇరువురు 'వాల్మీకి'కవులన్న ఆధారములు మాకు లభింపలేదు.

రామకథ ఇంకను పురాతన గ్రంథములగు దశరథ జాతకములో, 'మహా భారతము రామోపాఖ్యానము'లోను గలదు. దీనికి కథా బీజము 'మూల రామాయణమే' కావచ్చును. రామకథ బుద్ధుని జీవిత కథలలో నున్న దానినే, వాల్మీకి చేసులలో మార్పు చేంచెనని 'పిటరు' అభిప్రాయ పడెను. కాని యిది సరికాదు. వాల్మీకి కాలనిర్ణయము నీ జర్మకు పండితుఁడు చేయలేక పోయినాడు. 'వినియము' అను పండితుడు కూడ 'పిటరు' మతమును నిరాకరించెను. మూలరామాయణము జాతక కథలకంటె చాల పూర్వపు దగుట విశ్వయము. 'వాల్మీకి ప్రాచేతసుఁడు' రచించిన ఈ మూల రామాయణములో 12000 శ్లోకములు, 5 కాండములు కలవు. 'యహావిభాష' రచనా కాలము వాటి కిందు 12000 శ్లోకములు బుండుటయే దీనికి ప్రమాణము. బాలకాండము, ఉత్తరకాండము, ఇంక ననేక ప్రక్షిప్త శ్లోకములుగల వర్తమాన రామాయణముగా తరువాత విద్వాంసులు తయారు చేసిరి. వేదాదులవలె నీకావ్యమును భద్రపరిచి యుండక పోవుటచేత, వాగ్రూపమునుండి, వ్రాతలోనికి వచ్చులోపుగా, వనేక మార్పులు జరిగినట్లు స్పష్టపడుచున్నది. "విషయములు సమానముగా నుండుట, బాష భిన్నముగా నుండుట మున్నగువి చూడగా, గ్రంథము వ్రాతలోనికి, చేరుచేరు

14 C. V. Vaidya M.A.L.L.B — The riddle of Ramayana P 75 "It (Old Ramayana) of Valmiki, which existed before the rise of Buddhism has itself no historical basis, but is a mere creation of a poet's imagination.

15 P. T. Srinivasayyengar, History of the Tamils-P 46 "Probably this Valmiki of the 7th Century B. C. revised the Ramayana of 'Valmiki Prachetasa' in classical Sanskrit."

జేశములలో స్వతంత్రముగా వచ్చినదని, వెప్పవలసి యున్నదని, ఇంకొక విధముగా సమన్వయ పరక పీఠలేదని, “వీలగు” పండితుడు వ్రాసెను.¹⁶ ఈ యూహాసత్యముగా గానించు చున్నది.

ఇట్లు వర్తమాన రామాయణము, మహాభాగతమువలెనే మూడు అవ్యక్తులను జేందినట్లు తోచు చున్నది. ఎవరి యిష్టమే సారమువారో, వేరువేరు కాలములలో ఆయామత, సాంఘిక వ్యవస్థలను బట్టి శ్లోకములు చేర్చి యొందుటచేత, చారిత్రక భాగములుగల ‘వార్మీరీ ప్రాచేతసుని’ మూల రామాయణమును, ఇదమిత్రుని తేల్చులేకున్నాము.

3. రామాయణ కర్తృత్వము - ఉత్పత్తిస్థానము

రామాయణకథ శ్లోసల ప్రాంతమును ఆయాభాగము సంబంధించినది. ఇట్లు రాజవంశము ఆ కాలమున రాజ్యపాలన చేయుచుండెను. ఈ రాజవంశముతో వార్మీరీ కవికి సంబంధ మున్నట్లు రామాయణమునుబట్టి, స్పష్టపడుచున్నది.

ఉత్తరకాండలోని 4వ పద్యముబట్టి, బాలకాండము రెండవపద్య 3, 4వ శ్లోకములను బట్టి వార్మీరీ ఆశ్రమము గంగయొక్క దక్షిణపు ఒడ్డున, తమసా నదీతీరమున (విధూరు-కాన్మూరు దగ్గర) నుండెనని తెలియుచున్నది. వీరను వార్మీరీ ఆశ్రమమునకుఁ దీసికొని పోవుట, కుశలపులు వార్మీరీ ఆశ్రమమున జన్మించుట రామాయణకథను అచటనే కుశలపులువీర్చి

16. A. Weber :- The history of Indian literature P 194 "This is hardly to be explained save on the theory that this finding of the text in writing took place independently in different localities."

దేశదేశములలోఁ బాడుట, మున్నగు వానిని బట్టి, బాలకాండ విగ్రహ స్థలబట్టి, రామాయణము ఇగ్నాత రాజవంశములోనే ప్రాచుర్యమునైన దని చెప్పవచ్చును అయోధ్యలో గాయకలు రామనిగూర్చి పాటలు పాడుచుండుట విని, వాని వన్నిటినీజేర్చి, ఊరి వాల్మీకిని రామాయణముగా రాడియుండ వచ్చును ధీనిని కుకలవులు, గాయకులు, సంగీతపాఠకులు జేర్చినకర్తాత దేశదేశములలోఁ బాడుచుండఁగి ఈ కథలోని సూక్ష్మ శాస్త్రము వివేచనార్థముగా నండి, దూరప్రాంతములకు సంబంధించి యున్నను, విశ్వసించుటకు వీలులేనిదని 'విలియముస్' అను విద్వాంసుడును వ్రాసెను ఇందలి యోజనముల లెక్కలు మున్నగువి మాడగా, విషయము సత్యమనియే తోచు చున్నది

ఈ 'వాల్మీకి పాచే'నుడు' గాముని సమకాలీనుడు ఒక వాల్మీకి యొక్కనైనది మంది ఋషులతో బాటు, 'త్రైశ్రీయ పాతిశాఖ్యము'లోఁ గాన్పించు చున్నది ఇది కృష్ణ యజుర్వేదములకు, ఇందు 'ఆలేయ, కాండిన్య, భారద్వాజ, ఆగ్నివేద్య, ఆగ్నివేద్యాయా, పాండరపాది ఋషులతో బాటు, వాల్మీకి వేదకలదు ఈ 'వాల్మీకి' ఎవరు? ఈ వేద గల వారెవ్వరు నిం నితి చొట్ల కాన్పించు, ఈ కందే రామాయణకర్త కావచ్చునని 'వీలర్' అభిప్రాయపడెన ¹⁷ 'వీలర్' ఒక ఋషుల బట్టి నొసగుచు, దశరథుని సమకాలీననిగ లెందుకనిముల తర్వాత, ఒక వాల్మీకి జీవించియుండెని వానియుండెను రామకథను ఈ 'వాల్మీకి' పాడెనని, తర్వాత దానిని కుకలవులకు వేర్చి పాడించియుండవచ్చునని, తరువాత కాలములొనివాడగు, సురయోక వాల్మీకి, ఈ రామాయణమును మరలఁజేప్పెనని, ఆ వాల్మీకియే, ఈ వాల్మీకియని, అందరభిప్రాయ పడుచుండెనని, 'పర్లిటరు' వాగును 'త్రైశ్రీయ పాతిశాఖ్యము' లోని 'వాల్మీకి' లెండవవాడని 'పర్లిటరు' అభిప్రాయమై యున్నది కాని దానిని నిరూపించుటకు వలయు ప్రమాణములు మాకు లభింపలేదు

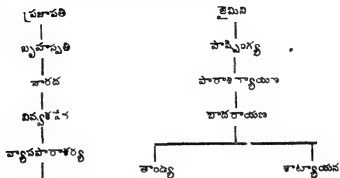
భారతములోని రామాఖ్యావచన, భాగ్యవృద్ధ వాల్మీకి పేరు కాన్పించును భారతమున నితర చొట్లటాడ, రామాయణముపేరు, వాల్మీకి మహాకవ్య పేరు కాన్పించును రామాయణము, భారతము. అష్టదశశ్లోకము

¹⁷ A. weber - The history of Indian literature P 384

ములు 'జయ' సంజ్ఞగలవని, రామాయణము ఆర్మనుని, వేదసమృతమని, పండితులు వ్రాయుట చూడగా, ఈ రామకథకు దీక్షయు వేదమేయని, వేద కాలమునాటి ఋషియే దీని రచయితయని, తెలిసికొనవచ్చును. ఈతడు కృష్ణ యజుర్వేద శాఖకుఁ జెందినవాఁడు; తైత్తిరీయకులలో నీకథ భద్రపరచబడి, వాగ్రూపముగా వచ్చియుండవచ్చును. "ధృగ్వర్వైర్యానిః" అను తైత్తిరీయ వచనముబట్టి, వాల్మీకి యజుఃవంశజుడు, ధృగ్వంశీయుడు అని తెలియుచున్నది. వాల్మీకి తపసు చేసికొను చుండగా, చుట్టును పుట్ట పెరిగెనని, అందుచేత బ్రహ్మ ఈ ఋషిని, 'వాల్మీకి' యని పిలిచెనని, పురాణములు తెల్పుచున్నవి. ఈ ఋషి పేరు 'భార్గవ' యని, 'ప్రాచేతస' యని యందురు. మొదటి పేరునుబట్టి ఈతడు భార్గవ కుటుంబమునకుఁ జెందిన వాఁడని, తొడ్రే ఎవలో ధృగ్వంశజుడని, ఊహింప వచ్చును. 'ప్రాచేతసుడు' అనునది వరుణుని పేరు. ఈ ఋషి చుట్టు పుట్టలు పెరుగఁగా వరుణుండు లేక వర్ష దేవుండు వర్షము కురిపించి, పుట్టలను గొట్టి వేసెనని ప్రపంచము లోనికి ఋషిని బయట పడవేసెనని తెలియుచున్నది. ఈ విధముగా 'వరుణుడు' వాల్మీకి తండ్రిగా బరిగణింప బడుచున్నాడు. వాల్మీకి బందిపోటు దొంగయని, నారదుండు రామ చంద్రోపదేశముచేసి నను పురాణగాథలు ఎంతవరకు సత్యములో తెలియును. కాని ఒక నారదుండు, దశరథ దివోదాన, వాల్మీకుల సమకాలీనుఁడుగా కాన్పించు చున్నాడు.

'నారద, పర్వత, అమంధతి అనువాచకశ్శప కుటుంబములోని వాడు. నారదుండు రెండవ కశ్యపుడు. ఈ నారదుండు తన కుమార్తెయగు అమంధతిని వశిష్ఠున కిచ్చెనని, వాయుపురాణము తెల్పు చున్నది.

వశిష్ఠుని కిక్తి, కత్తికి శిష్యులగు వలస పరాశరుడు కల్గిరి. ఈ 'కత్తి'కి ఇక్ష్వాకురాజు, కల్మష సామంతుడు గాక్షుండు, విశ్వమిత్రుని ప్రేరణచేత వధించెను. అందుచేత 'పరాశరుండు' రాక్షసవంశ నిర్మూలకమునకు బయలుదేరిన కాని, తొలి యగు వశిష్ఠుఁడా ప్రయత్నము వాపెను. సహజేవుని కుమారుండు సోమకుండు, నారద పర్వతుల యొద్ద రాజధర్మములను గూర్చి శేరియిది 'చితరేయ బ్రాహ్మణము' తెల్పుచున్నది. గురుశిష్య క్రమములలో 'సామవిధాన బ్రాహ్మణము' (3-9-3) లో నారదుని పేరుగలదు.

చార్మకీ ననుకారీనుడే నారదుడే కావచ్చును 'ఎవఁ గారతకాలమున మఱియొక నాఁడుండు కాన్పించును నాఁ యో యును' బోధలను విని 'నారదుండు' బుద్ధి కేగను అటనుండి 'గంధిమాదన' శ్వేతదేశముల కేగను 'వారాయా యుషి' నారదుని! పురఃపమాత్ భావముల వినిపించెను తర్వాత నారదుండు శైమికారణములలో నేదవ్యాసుని! పురుష మాత్రి భావముల దలిపియుండెను ఈ వ్యాసుడు పిని శ్రీశ్రీష్ట యథిష్ఠిర, ఏమృతకు శైమిని భాగవతము, మహాభూతము తెల్పుచున్నది కనుక చార్మకీ నుపదేశించిన నారదుండు రెండవ నారదుండు కావాలడు.

ఈ 'చార్మకీ'! నేదవిభజనతో సంబంధ మున్నట్లు పురాణములు చెల్పుచున్నవి ఆత్యంత పురాతనములగు వాయు, విష్ణుప్రకాశములు, నేదముల విభజించిన 8 మంది వ్యాసులను తేర్కొన్నది 'హుర్మ్యుర్రామా' కూడ పిరిని తేర్కొన్నది పీఠెల్లరు నేదవ్యాస చిరుదాంతము ఇందు 24వ నేద వ్యాసుండు రామాయణము బాడవట్లు తెలిసికొన వచ్చును ఈరెండు 'వర్తక భాగ్య'ను నమాదుడగు బుద్ధుండు ఈయనకు 'భాగ్యవ్రేదని, చార్మకీయని, చార్మకీ పాదేతనుడని, భవ్యుడని నేద కాన్పించును

20 మంది నేదవ్యాసుల పేర్కొనిన నుదహరించువాని 1 స్వాయం భువు, 2 ప్రజాపతి, 3 కుక్రుడు, 4 ప్రజాపతి, 5 సవిత, 6 మృత్యువు 7. ఇంద్రుడు, 8. చక్రవర్తు, 9 సారస్వతుడు, 10 త్రిభుముడు, 11 వృషభుడు, 12 కతలేలుడు, 13 భర్ముడు, 14 తరిముడు, 15 త్రిభుము

16. ధనుంజయుడు, 17. క్రతుంజయుడు, 18. ఋతుంజయుడు, 19. భరద్వాజుడు, 20. గౌతముడు, 21. వ్యాధ్యక్షుడు, 22. కుష్మాంధుడు, 23. తృణబిందుడు, 24. ఋక్షుడు, 25. శక్తి, 26. చాకుకర్ణుడు 27. పరాశరుడు, 28. కృష్ణద్యౌస్థాయనుడు.

ఈ 24 వ వేదవ్యాసుడగు 'ఋక్షుడే' రామాయణ కర్త. ఈయన భారద్వాజవాక్తేయ, దివోదాస, ప్రస్తోక సరంజయ, అభ్యావర్తి న చాయమాన, దశరథ, గౌతములకు సమకాలీనుడు. దివోదాసుని పురోహితుడగు, భారద్వాజుని ఆశ్రమమునకు రాముడైనట్లు, రామాయణము చెల్పుచున్నది.

ఈ 'దివోదాసుని' సోదరి 'అమల్య' నే 'సరద్వంత గౌతమునికిచ్చి వివాహము చేసిరని, వాయుపురాణము హరివంశము' మున్నగు గ్రంథములు చెల్పును. ఈమె కుమారుడు 'శతానందుడు' సీత లేండియని చెప్పబడు శ్రీరధ్వజ జనకునికి బురోహితుడు. 'దివోదాసుడు' శంఖరాసురని రాజధానియైన 'వైజయంతి' కేగి, అనేక పురముల దగ్గముఁ జేసెనని దశరథుడు కూడ ఈ యుద్ధమున సాయపడెనని తెలియు చున్నది. ఈ దేవాసుర యుద్ధము బ్రహ్మ పురాణాదులలో వర్ణింప బడినది. రథమునకు చీలపోవుట, కైకేయి సాయమున యుద్ధములో 'తిమిధ్వజ శంఖ' రుని ఓడించుట, మున్నగునవి చారిత్రక సత్యములే కావచ్చును. 'శిశు' పాదుని' కూతురగు 'కాంత'ను వివాహమాడిన 'ఋష్యశృంగుడు' కూడ వీరి సమకాలీనుడే.

మూలరామాయణ కర్తయగు ఋక్షుడెవరో తెలిసికొన వలసి యున్నది. ఈ ఋక్షులు మువ్వరున్నారు. మొదటివాడు 'హస్తినాథుర రాజు' 'అజామిధుని' చిన్న కుమారుడు; ఇతని కుమారుడు 'శంఖరాసుడు' చాల ఏడ్చేలి, పాంచాల రాజుతో యుద్ధమాడి అపజయము గాంచి పారి పోయెను. తతకు నిండునదియైన చాలకాలముండి. ముగిసినవస్థంతుని కుమారులగు, 'కపసి కైవస్వతిని' వివాహమాడిన. ఒక వర్షపుని సాయమున తన రాజ్యము సంపాదించెను. ఈ వంశవృక్ష మిట్లున్నది.

అజామిధుఁడు.

కురు. (భాగ్యవాహిని)

ఋక్ష I

అవిక్షిత - చైత్రధ - అభిస్థంత - ముని-జనమేజయ

శంఖరస

పరీక్షిత

జనమేజయ

నుగధ

(అన్ని పురాణములలో త్రసదన్య అనిఉన్నది.)

ఈ 'నుగధ' ఉత్తర పాంచాలరాజు, 'అతిధిస్వదివోదానుని' తండ్రి 'వాద్ర్యమ్యుని' సమకాలీనుఁడు. దివోదానుఁడు దశరథుని సమకాలీనుఁడు కాన, ఈ వంశములోని 'ఋక్షుఁడు' కానేరడు.

2. కురు (వాహిని వలన విడుగురు పుత్రులు.)

చైత్రధ—అవిక్షిత—అభిస్థంత—ముని—జనమేజయ.

జహ్ను—మధవ్యన—అరియదన.

నుగధ.

విదూరధ—ఈతఁడు 'వాద్ర్యమ్యుని' సమకాలీనుఁడు.

సార్వభౌమ—ఋక్ష II—భారద్వాజ. (బ్రహ్మపురాణములోనున్నది.)

వీరు అతిధిస్వ దివోదానుని లేక దశరథుని సమకాలీనులు. ఇందలి ఋక్ష, భారద్వాజలు అంగీరిసకాశా ఋషులుగా మారిసారు. మత్స్య పురాణమును బట్టి, వీరు ప్రవరులనువదలి వేటిరనుట తథ్యము. మరో భారతమునుబట్టి, 'విదూరధుని' కుమారుని ఋక్షవంశ పర్వతముపై, కల్హణ-ముని పెంచెనని, ఈయనకందుచే 'ఋక్ష' యనిపేరు వచ్చెనని తెలియుచున్నది. ఈతడే II వ ఋక్షుఁడు. ఈతడే 'రామాయణ కర్త' యని మాయావాచా. ఈతఁడు వివాళ మొదట నినిధిబ్రాహ్మణుడు బోయభామగృహ

నుండి, భూకామఁతోఁ గొన్నాళ్ళు గడసి, వారదురి తోఁజేయును గోలి అనుచేసికొని యుండవచ్చును వక్రీకమునూడ పెరిగినేమో! వర్షము చేరి నీళ్లుటలు కరిగిపోయి యుండవచ్చును

3 మాస్తిసాపురమేలిన పూవ వంశములో నింకొక యుక్తుడు కలడు
ఆవంశపుట్ల మిట్లున్నది
దేవత్య

|
ముక్తి III

|
నీడ నేక

కనుక మాస్తిసాపుర కాపులోనే ఇద్దరు యుక్తులు కలరు మొదటివాఁడు మాకవవాఁడు ఈ కాపుకుందినవారు మొదటివాఁడు శంఖదురి కలఁడి, రెండవ ముక్తుడు అంగీ కాపుకు గురువు, రామాయణ కర్త యగును న్నాడు, కాని III వయుక్తుడు రామాయణకర్త కాఁజాలడు ఈ ప్రకారము గామాయా రచయితయగు యుక్తుడెవ్వరో తెలిసికొంటిమి

రామాయణి దిశరిమఁడు, ఉత్తర పాంచాలరాజు అతిథిగ్నదివోదాను (అమాల్య పోదరుడు) దక్షిణ పాంచాలరాజు నేజిత్, విమారధుని కుమారులు పాస్వశౌమి, యుక్తులు, కృత్, అంగరాజు శోమపాదుఁడు, శిరధ్వజ జనకుఁడు, యమవంశగామ సర్వీంతుడు, వీరమావ్యుని కుమారుఁడు హైహయఁడు నీరల్లరు మకాలీనులు 18

ప్రాచీన భూత కాలవర్ణయమును జేసిన 'సీతానాథ ప్రధాన' అనే వంశపుష్కములకు 20 రించి 'స్వకంఠ' రాజవంశమునుబట్టి, దివోదాసునికి 10వ భాగక యుద్ధకాలము కు 12 కుములుండునని అంగకాపులో శోమ పాదునినుండి 13 తిములుండునని మగధకాపులో 13 తరములుండునని ఉత్తర పాంచాల వంశములో 12 అని, కాశీ కాపులో 13 అని, ఇక్ష్వాకు జనకవంశములో 15 అని, ఈ ప్రకారము 12 రాజ వంశములఁ బరిశీలించి నీమృతు, 12 మొదలు 15 తరముల అంతరము

18 Dr S N Pradhan— Chronology of Ancient India —P 30

కానించు చున్నదని వ్రాసెను. ¹⁰ సగటున 13 వేసి, మహాభారత యుద్ధము క్రీ. పూ. 1150 ప్రాంతమున జరిగినది కాన రాముని లేక వాల్మీకి కాలము క్రీ. పూ. 1450 ప్రాంతమునని పై లేఖకుడు వ్రాసెను. కాని ఈ గ్రంథకర్త తరముల కిచ్చిన సంఖ్య అధికముగా నున్నది. భారత యుద్ధకాలము తప్పగా నున్నది. నా యంచనా ప్రకారము భారత యుద్ధము క్రీ. పూ. 950 ప్రాంతమున జరిగెను. 'పర్ణటయ' తన ప్రాచీన భారతీయ ఐతిహాసిక అనుశ్రుతి' అను గ్రంథమున, 'సిద్ధాంత' తన 'భారతవర్షము లోని వీరయోగము' అను గ్రంథమున, 'నేను చెప్పిన కాలమునే యిచ్చిరి'; ¹⁰ కాని కొందరు భిన్న భిన్న కాలముల నొసంగిరి. అక్షయ కవచాగ్రేవి భారత యుద్ధకాలము క్రీ. పూ. 1062 లోనని వ్రాసెను. 'హేమచంద్రరాయ' పరి క్షిప్త రాజ్యాలోచనా కాలము క్రీ. పూ. 1350 ప్రాంతమని పురాణేతి హాసములకుబట్టి తేలుచున్నదని, వ్రాసెను. దత్తు పండితుడు ప్రాచీన భారత వర్షము అను గ్రంథమున, కురుపాంచాల యుద్ధము క్రీ. పూ. 13 వ శతాబ్దిలో జరిగెనని వ్రాసెను. ¹¹ కాని ఈ యూహలు అనేక కారణములచే సరికావని, 'నేను నా మహాభారత విమర్శనమున వ్రాసియుంటిని.

ఒక లేఖకుడు, రాముడు పాండురాజునకు 14 తరముల క్రితముండెనని వ్రాసెను. దీని ప్రకారము జూచిన వాల్మీకి లేక రాముడు క్రీ. పూ. 12 లేక 13 వ శతాబ్ది ప్రాంతమున నున్నట్లు తేలుచున్నది. ఇంకను 'పర్ణటయ' పరిశోధించిన జామితా ప్రకారము మనువునుంచి రాముడు 63వ వారధి కృష్ణుని సను కాలీనడగు 'బృహద్రథుడు ఈ వంశవృక్షములో 94వ వాడని, తెలియు చున్నది. ఉభయాలకు 29 తరముల అంతరించున్నది; కాన II వ ఋక్షుడను రామాయణకర్త, చళరధ సను కాలీనడగుటచేత, భారతయుద్ధకాలమునకు 29 తరములముందు జీవించి యుండవచ్చును. భారత యుద్ధము క్రీ. పూ. 950 ప్రాంతమున జరిగినది. చారిత్రకముగా ఒక తరమునకు 16 ఏండ్లు లెనుకొందు రని 'జయచంద్ర విద్యాలంకారు' మున్నగు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. కాన వాల్మీకికాలము క్రీ. పూ. $950 + 29 \times 16 =$ క్రీ. పూ. 1414 అగును. రాజమం

10. Ibid - P 159

10 N. Siddhanta—Heroic age in Ancient India P 37

21 R. C. Dutt—Ancient India P 40.

ముల లెక్క ప్రకారము క్రీ.పూ. 950 + 13 × 16 = క్రీ.పూ. 1158 అగును. 'ప్రభావ' లెక్క ప్రకారము క్రీ.పూ. 1450 అగుచున్నది; కాన మూటిని సగటు చేసిన క్రీ.పూ. 1340 ప్రాంతమగుచున్నది. కాన రాముడు, వాల్మీకి మున్నగువారు క్రీ.పూ. 14 వ శతాబ్ది ప్రాంతమున జీవించి యుండిరనియు చెప్పవచ్చును. కాన మూలరామాయణ రచన ఈ కాలముననే జరిగి యుండ వచ్చునని మాయూహ. రామాయణ కర్త ఎవరో సరిగా నిర్ణయించి, అతని కాలనిర్ణయమును సహేతుకముగా జేసినవారెవరు లేరు; కాన పండితులు దీనిని గైకొని చర్చించెదరుగాక!

'ఋక్ష భార్గవుడు' మూలరామాయణమును, వేదభాష అనుష్టుప్ శ్లోక ములతో వ్రాసియుండెను. 'మానిషుడ ప్రతిష్ఠాం' మున్నగుమాదిరి శ్లోక ములుగల రామాయణములో, నేడు సంస్కృత శ్లోకములు మార్పుజెందినవి. 'ఋక్ష వాల్మీకి' వేదమంత్రముల 'త్యుణిందు ఋషి' పద్ధతిలోఁ జెప్ప గొంచెను. ఈ 'ఋక్ష వాల్మీకి' ననుసరించి వశిష్ఠుని కుమారుడు 'శక్తి' వేద రచన చేయసాగెనని విష్ణుపురాణము (III - 3. 17, 18) 'త్యుణి లిందుడు' 23 వ వేదవ్యాసుడు, శక్తి 25 వ వేదవ్యాసుడు నైయున్నారని ఈ ప్రకారము 24 వ వేదవ్యాసుడు భార్గవుడైన వాల్మీకి యను ఋక్షుడు రామాయణ కర్తయని తేలినది. కూర్మ పురాణాదులు వాల్మీకి 'శక్తి' చెప్పినది. కాని ఈ వాల్మీకి అనికవి. రామాయణమును తొలుదొల్ల రిని వ్రాత, లేఖన సానుగ్రీ లేని కాలమున పాడియుండెను. వేదకాలములోఁ ఇతిహాసములు కలవా? యని కొందరి సందియము. ఇతిహాసముల పేర నేక ప్రాచీన గ్రంథములలోఁ గానించుటయే దీనికి ప్రమాణము.

1. శతపథ బ్రాహ్మణము: (14 - 6 - 10 - 6)లో నిట్లున్నది.

మం: ఋగ్వేదో యజుర్వేద: సామవేదో ఒథర్వాంగీరస

ఇతిహాస: పురాణం విద్యా ఉపనిషద: శ్లోకా:

అందే (11 - 5 - 6 - 8) యిట్లున్నది.

మం: యదను కానవాచి విద్యావాకో వాక్యమితిహాస

పురాణం గదా వారో ఉపన్య:

ఇంకను (13 - 4 - 3, 13 - 13) "ఇతిహాసో వేద: పురాణం వేద:" అని యున్నది.

2. ఛాందోగ్యోపనిషత్తు 7-2 లో “ఇతిహాస పురాణం పంచమం కేదానాం కేదం బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాంక్షత్ర విద్యానక్షత్ర విద్యా, సర్వదేవ జనవిద్యామే తద్భగవోఽఘోయి.” II.

3. మహాభారతము అశ్వమేధ పర్వము III-58లో “ఇతిహాస పురాణంచ గాథాశ్చ పనివత్తథా II”

4. తెత్తిరీ యారణ్యకిము 2-9 లో

“బ్రాహ్మణా నీతిహాసాన్ పురాణాని కల్పాన్ గాధా వారాశంసరితి”

5. అశ్వలాయన గృహ్యసూత్రములో

“యద్ బ్రాహ్మణాని కల్పాన్ గాధా వారాశంసరితిహాస పురాణానితి.”

ఇత్యాది పంచముల బట్టి బ్రాహ్మణ రిచనా కాలము (క్రీ. పూ. 800—600) నాటికి, ఇతిహాసములు, పురాణములుండుట నిశ్చయము. అవి మూల రామాయణము, మూల భారతము, మూల పురాణములు కావచ్చును. ఇవి యన్నియు లిపిలేని కాలములోని పగుటచేత పండితులు వీనిని తమ ధారణశక్తిచేత మేధమున నిల్పి, వ్యాగ్రూపమున బాడుచు, శిష్యక్రమమున నందించి యుండుట నిశ్చయము.

౪. రామాయణ శాఖలు

రామాయణ శాఖలు మూడు విభిన్న భేదములుగా నున్నవి. ‘మాక్షనాణ్య’ యిట్లు విభజించెను. 1. పశ్చిమ భారతీయ. (కాశ్మీర) 2. పంగ, 3. బొంబాయి ప్రాంతీయ. (మహారాష్ట్ర) ప్రాంతము) 4. కదానిలోని క్షిపణు శ్లోకములు, మిగత రెంటిలోను దేనిలోనులేవు. బొంబాయి ప్రాంతీయ ప్రతిలో నత్యంత పురాతన భాగములగు అన్ని భాగములు సురక్షితముగా గానించు నున్నవి. మిగత రెండును గౌడ, వైదర్భ్య తెలిగల రచనలు బాల్గిలోనున్న భౌతిక వస్తువుల పాపీత్యముగల ఆయా కేంద్రములలో బ్రాదుర్భూత మైనవి. కావ్య భావన భిన్నమైన క్రమవిధిధములందు ప్రోపియేయః బదినవి తులట క్రమముగా భావ పరీక్షాపర్యయ భావ్యము

దేశకాలములనుబట్టి విను వారిని, జెప్పవారిని బట్టి భేదమేర్పడు చుండెను. అందుచేత వ్రాత యారంభమగునాటికి మూలరామాయణములో నిట్టి భేదము లేర్పడినట్లు తెలియు చున్నది. అందుచేత మూడును వేరు వేరు రూపముల దాల్చెను. ఈ ప్రకారము భారత పురాణాది గ్రంథములు మార్పు జేసినట్లు, రామాయణము కూడ విభిన్న రూపము దాల్చెను. బ్ర.శ. 8-9 శతాబ్దములనాటి ఉత్తరములలోని శ్లోకములఁబట్టి, చూడగా వీరు పశ్చిమోత్తర ప్రతినుండి, మహారాష్ట్ర ప్రతినుండి అనేక విషయములు గ్రోన్న అధారములు గలవు. ఇంతియేకాక 11 వ శతాబ్దములోని 'రామాయణ కథాపారమంజరి' కర్త 'క్షేమేంద్రుడు' పశ్చిమ భారతీయ, బంగాళీ రామాయణ ప్రతుల నుపయోగించినట్లు, అతని విషయ నూచికయే తెలియపరచుచున్నది. ఈ శతాబ్దములో రామాయణ చంపూ లేఖకుడు విదర్భరాజు, ధారా నగరాధిపతి 'భోజాడు' బొంబాయి ప్రాంత సంస్కరణము నుపయోగించినట్లు తెలియుచున్నది. ఇందాదుకాండ ములు మాత్రము కలవు. ఉత్తర కాండము జాడ కాన్పించదు. మొత్తము 887 శ్లోకములు మాత్ర మున్నవి; కాని భోజాని కవిత్వము నుందర కాండం తమువరకే, యని పండితులయూహ. ఇది భోజునిచిత్తమే కాదని, తరువాత ఎవరో సృష్టించిరని, 'శీతో' పండితుని విమర్శ. ఇందలి యుద్ధకాండము, మహారాష్ట్ర దేశ కవి 'లక్ష్మణకవి' విరచితమగుట తథ్యము. 'లేదేవి' అను విద్వాంసుఁడు పశ్చిమ భారతీయ (కాశ్మీరి) కాళియే ప్రాచీనతమ నునెను. వీనిలోని శ్లోకము లిట్లున్నవి.

1. కాశ్మీర ప్రతి.

2. బంగ్లాప్రతి—రీ కాండములు—557 పద్యములు—19798 శ్లోకములు.

3. బొంబాయిప్రతి—7 కాండములు—650 పద్యములు—24528 శ్లోకములు.

దీనిలో నుత్తర కాండము కూడ కలదు. 'ఇటలీ'లోని సంస్కృత విద్వాంసుఁడు 'గోరీసియో' (Gorresio) వద్దదేశ భాషను వాదనసహితముగా రీ కాండములు ప్రచురించెను. ఇందు వాల్మీకి రచిత 'మూలరామాయణము'నకు వీరి సరిపోవునో నిర్ధారణ చేయుట కష్టతమము. కాని, 'గోరీసియో' యొక్క 'రామాయణము'ను పరిశీలించినచో మూల రామాయణమునకు సరిపోవునట్లు

నట్లున్నదని 'స్మృత' వ్రాసెను.²² ఎట్లయినను, విద్యాంశములైన పాదములు వ్రాసిన చోట్ల, వ్రాతప్రతులకు తక్కువ అవసరముగలచోట్ల రచనలు మున్నగుచోట్ల, మూలరామాయణమును స్వేచ్ఛగా మార్చివైచిరి. ఉత్తరదేశమున జడువుగొన్న శేఖరులు తక్కువగా వున్నచోట్ల మూలమున్నట్లుగానే ఉందిరి. ఉత్తరకాండ సహితముగా రామాయణములో దాదాపు 25000 శ్లోకములున్నవి. ఇదియంతయు వాల్మీకి రచితమా? కాదు. అనేక అవృత్తులనుజేచి, వర్తమాన రామాయణ రూపములానికిఁ జేరియున్నదని, 'వీటలో' పండితుడు వ్రాసెను. ఇది సత్యమే. మైకెప్పని మూడుప్రతులు గాక, 'వీటలో' పండితుడు, 'లెర్లిస్' గ్రంథాలయమున నాల్గవప్రతి నొకదానిని గాంచెను.²³ భారతవర్షములో వేరువేరుచోట్ల లభ్యమైన రామాయణ వ్రాత ప్రతుల నవలాకించివచో, వాని ధేదము లవంతములుగా మున్నవి. ఈ సంస్కరిణములగుర్చి, ఎవరును మాటాడుటకు వీలులేనంత మార్పులతో గూడియున్నవి.²⁴ ఎవరి యిష్టానుసారము వారు, మూల రామాయణమును గలుపిత మొనర్చిరి.

1806, 1810 లో 'కారీ, మార్షమన్' ఆత 'సిరింథూరు' క్రైస్తవ మతాచార్యులు మూలమును ముద్రించి, రెండు కాండముల ననువదించిరి. వీరు ఉత్తరదేశ ప్రతి ననుకరించిరి. 20 ఏండ్ల తర్వాత 'మైగర్' పండితుడు ఉత్తరదేశ ప్రతి ననుసరించి, రెండు కాండములను ముద్రించెను. ఇందులో నొకదానికి 'లెర్లిస్' భాషాంతరీ కరణము చేసెను. తరువాత 20 ఏండ్లకు ఇటలీ దేశసంస్కృత విద్వాంసుడు, 'గరిసియో' 'నార్మన్ ఆల్బర్ట్' ద్రవ్యసహాయమున బెంగాలీ ప్రతి ననుసరించి, భాషాంతరీ కరణము చేసెను. 'మైగర్' అనువాదము పూర్తికాలేదు. తరువాత అనేకమంది బొంబాయి, కలకత్తాలలో వ్యాఖ్యలతో సహా రామాయణమును ముద్రించిరి. కలకత్తా ది 1917 నాటిది, 'గ్రెఫిత్' అనువాదము సర్వజనామోదముఁ బడసినది.

ఈ ప్రకారము 'మూలరామాయణము'లో ననేక దేశములలో ననేక ప్రక్షిప్త భాగములు చేరుటచేత, వాల్మీకి రచితమొకవరకా తెలివితోన వీలు లేకున్నది.

22 V. A. Smith—Oxford history of India—P 27

23 A. Weber—The history of Indian literature
P 193

24 M. M. Williams—Indian wisdom, P 356.

౫ రామాయణ రచనలో ఉద్దేశ్యము

మూల రామాయణములోని 5 కాండములలోని కథను రెండు పరిస్థుట విషయములుగా 'మాక్ వాల్' మొదలగు విద్వాంసులు విభజించిరి. మొదటి అంశమునుబట్టి, అయోధ్యలోని దశరథ సుహారాజు అష్టావసున జరిగిన సంఘటనముల వర్ణనను కలదు. కైకేయి తన కుమారుని సింహాసనమున కెక్కించు ప్రయత్నములు గలవు. దశరథుని మరణము, నగరమునకు భరతుని రాకతో రామాయణమును ముగించినచో, నది చారిత్రకమయ్యెడిచే. వాల్మీకి శోకారంభముచేసిన కథ, దశరథుడు దేవాసురియుద్ధములో బాల్మానుట, రథ చీల పోవుటచే కైకేయి పాయపడుట మున్నగునన్ని చారిత్రకములే కావచ్చును; కాని అట్లుకాక కొన్ని అధునాతకల్పనలు చేసెమి.

ఇక్ష్వాకు, దశరథ, రామ మొదలగు పేర్లు ఋగ్వేదములోగూడ నున్నవి. అటు వారికి ఒకరి కొకరి కెట్టి సంబంధమును లేదు. రామాయణములోని పై చెల్లిన మొదటి భాగమునకు పౌరాణిక కథల కెట్టి సంబంధమును లేదు. మొదటివానిలో మానవచరిత్రకు సంబంధించిన స్వాభావిక వర్ణనలు గలవు. రెండవ భాగమునుబట్టి స్వాభావికత కాన్పింపదు. ఇందు అస్వభావికత, అసంగత, అద్భుత విషయములు గలవు. ఇవి చారిత్రకములు కాజాలవు.

దక్షిణమున అర్యసామ్రాజ్య స్థాపనయే రామాయణోద్దేశ్యమని, 'లా సేను' పండితుడట్టిప్రాయ పడెను; కాని దక్షిణదేశములో రాముడు అర్య సామ్రాజ్యస్థాపనచేసి యుండలేదు. అట్టిస్థాపనా ప్రయత్నము కాని, ఉద్దేశ్యము కాని ఎవరును గాన్పింపదు. అర్యసభ్యులను దక్షిణమునకు, ముఖ్యముగా సింహళమునకు వ్యాప్తి చేయుటయే రామాయణోద్దేశ్యమని, 'విలరు' పండితుడు వ్రాసెను. ²⁵ ఇందలి పాత్రలు వాస్తవ

25 A. Weber—History of Indian literature P 192. Also R. K. Mukherjee—Hindu civilization P 142—"The Ramayana thus ultimately tells of the extension of Aryan civilisation to the south as far as Lanka.

Rhys Davids—"A reference to a Prince exiled to the south and we may well believe that Rama was exiled to the south, as a matter of course."

మైన చార్మిత్రక పురుషులు కాని నీత యనగా నాగేటి చాలని, ఋక్మల లోను గృహ్యమూత్రములలోను, నీతను గూర్చిన సంబోధన మర్తతములు గలవని ముఖ్యపాత్ర గాముడను, బలరాముడని, హలధ్వత్తని, తరువాత వీరు చేరు పాత్రలుగా మారిన అబోరి జనులే రాక్షసులని, ఆర్య వాగరి కత సంకీర్తించినవారు వానరులని, 'వీబరు' వ్రాసెను. ౩౦ ఇది యంతయు నలంకారిక వర్ణనయని 'వీబరు' చెప్పెను. కాని దీనికి దగ్గు ప్రమాణములు లేవు. రాముని దండయాత్ర వలన నెవట దక్షిణమున నుండు ప్రజల సభ్యతమైన పెట్టిహర్షు కాని, అభివృద్ధిగాని కాన్పింపదు. అట్టిదేమైన నున్నచో నందందు ఋష్యాక్రమముల ప్రళంఠ కాక నురేమియు గాన్పిం పదు. అదియును గాక, రాముడు వికారించెనని చెప్పబడిన ప్రదేశమంతయు నబోరిజనులచే నానరింపఁ బడిన దండకారణ్య భూమిగా గాన్పించు చున్నది.

ఈవాక్య పరిమాతృత్వో వైకాళ్య సంధానము జెందు విధానము తెల్పుటే రామాయణోద్దేశ్యమని కొందరు వ్రాసిరి. ఈ ఆధ్యాత్మిక తత్వము మాకెందును తగులలేదు. నీరియన నాగేటిచాలు: వ్యవసాయ కళకు దక్షిణ దేశమున ఆర్యుల అధిపత్యము క్రింద ప్రదేశ పెట్టుటయే రామాయణోద్దేశ్యమని ఆర్యుల దక్షిణదేశ దండయాత్రయని కొందరు వ్రాసిరి. దక్షిణ హిందూ స్థానములోనికి 'ఆర్యులు' వచ్చుకొని పోవుటే రామాయణ కథయని 'మాంటరు' వ్రాసెను. కాని యివి యన్నియు తీవ్రముగా కాని సత్యమనుటకు ప్రమాణములు లభింపవు.

జర్మనీ విద్వాంసుడగు 'జాకోబి' మతము సరియైనదని పలువురు విద్వాంసులు అంగీకరించిరి. 'జాకోబి' యిట్లు వ్రాసెను. "ఇం దలంకార మేమియు లేదు. రాండవ అంశమునకు గల్పనా రీజము, చేదములోనే కాన్పించు చున్నది. అందలి విషయమునే తినికొని అసాధారణ మైనట్టి, అమానుష మైనట్టి కథగా వర్ణించడ మైనది. ఇది ఇంద్రవృత్రాసుర యుద్ధమే యిట్లు వర్ణింప బడినది.

నీత ఋగ్వేదములోని 'నూలరేఖ'; ఆమెను శరీరముగల మూర్తిని వలె దీనివలె వర్ణించినాడు. కొన్ని గృహ్య మూత్రములలో నీమె భూమి చేపక

గాను సౌందర్యగాకిగాను, వర్ణదేవతయగు ఇంద్ర లేక పర్వతస్థిని భార్యగాను వర్ణింపబడినది. రామాయణమునగూడ నీ యుక్తు ల్లక్షణములు గాన్పించుచున్నవి. సీత, (1-66) తల్లిడియైన జనకుఁడు భూమి దున్నుచుండగా, భూమిలో లభ్యమైనది; చివరికామె భూమిలోనే యంతర్ధానమైనది. (VII - 97) ఆమెభర్త రాముఁడు ఇంద్రుడే యగుచున్నాడు; వృత్రుడే రావణుఁడు; రావణునితో సతని యుద్ధము, ఋగ్వేదములోని, ఇంద్రవృత్ర కథయే యగుచున్నది. రావణుని కుమారుఁడు 'ఇంద్రకేతు' అను విషయము దీనిని, సురింత బలపఱచుచున్నది. ఇంద్రుని జయించినవాఁడు 'ఇంద్రకేతు' అనగా 'ఇంద్రుని కైరి' యని తెలియును. ఋగ్వేదమునుబట్టి వృత్రుడు ఇంద్రుని వైరి యని తేలును. రావణుని సీతాపహరణ వృత్తాంతములో దొంగిలించబడిన గోవులు, ఇంద్రునిచే తిరిగి గ్రహింపబడుటను దెల్పును. కివిరుండను మానుమంతుఁడు, సీతకు దెచ్చుటలో సాయపడిన వాఁడు రాముని స్నేహితుఁడు; వాయుదేవుని మానుఁడు. ఇతని పేరు మారుతి; బహు యోజనము లెగురునని తెల్పుఁబడినది. వృత్ర సంహారములొక ఇంద్రుడు మరుతులతో స్నేహ మాచరించెనని, ఋగ్వేదమున నున్నది. శునకిమైన 'సూమా' ఇంద్రుని దూతగా, 'రసూ'ను దాటి ఆవులజాడ కనుగొనును. సీతపట్టు పడినప్పుడు సరమారాక్షసి, ఆమె చెంతకీ ఓదార్చును. మానుమంతుడు 'సంస్కృత పదము;' ఈయనకు గృహిలో సంబంధము గలదు. ఋతుపవనము లెఱింగినవాఁడు; కనుక ఈ సంబంధము సగా నున్నది; ఇంద్రుఁడు తన పిడుగుతో వృత్రుని సంహరించి, మేఘములనుండి వర్షము పడునట్లుచేసి, దున్నిన భూమిని సమృద్ధిగా పంటలు పండునట్లు చేసినాడు." రాముడే ఇంద్రుఁడని 'జాకోలి' అభిప్రాయము. అట్లేవ రాముడు కల్పితపురుషుడా? ఈ విషయము జాకోలి తెల్పు లేకుండెను.

"సూర్య వంశ రాజులలో రాముని పేరు రామాయణములో వియ్యంబడి వది. 'చిలకు' పండితుఁడు రాముని పేరు రామచంద్రుడని ఒక్కొక్కటి చంద్రుఁడని, కూడ ప్రయోగింపఁబడుట గుర్తించెను. 'తెత్తియ బ్రాహ్మణము' లోని సీత చంద్రుని ప్రేమించిన కథయే, రామాయణ కథకు మూలాధారమై యుండునని, కొందఱు విద్వాంసుల యభిప్రాయము. కాని ఈ యోహలాధార రహితములు.

సీత స్త్రీయోనినుండి కల్గలేదని, వాగేటి చాణునుండి కల్గినదని జనకుడు భూమి దున్ను చుండగా దొరికినదని వ్రాయబడుటచేత రాముని కథ 'దక్షిణ హిందూస్థానము'లో వ్యవసాయ ప్రవేశము జూపుచున్నదని సర్. యం. విలియమ్సు వ్రాసెను.

“తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణములో సీత (2-3-10, 1-3) సావిత్రి లేక ప్రజాపతి కుమార్తెగా వర్ణింప బడినది. ఆమె చంద్రుని ప్రేమించినను, చంద్రుడు శ్రవణము చురియొక కుమార్తెను ప్రేమించి చివరకు మరల సీతనే ప్రేమించెను.” (బాలవ బుక్కు 57-6-7) అధర్వణ వేదము (11-3-19) సావిత్రి కన సుమార్తెయగు ‘సూర్య’ను చంద్రుని కిచ్చెనను పూర్వగాథయై యిట్లు మార్పు జెందెను. ఇందుచేతనే రామచంద్రుడాయెను; అనగా చంద్రునివంటి రాముడని యర్థము; ఈ పేరే రామాయణ వీరుని కొసంగ బడెను.

పారిషత్ గృహ్యసూత్రములలో (2-17-9) ఇంద్రుని భార్యగా సీత వర్ణింప బడెను. కానరామాయణములోని రాముడు ఋగ్వేదములోని ఇంద్రుడే. వేదములో ‘ఉష’ యను స్త్రీకి సూర్యుడు భర్తగాను, పోదరుడుగాను వర్ణింప బడినాడు. రామాయణములోని సీతకు రాముడు భర్తగాను, దళదళ జాతకములో సీతకు పోదరుడుగాను, వర్ణింపబడి యుండెను. వేదములో వర్ణింపఁ బడిన రూపకా లంకారములను ప్రకృతి వర్ణనలను సృష్టి చతుర్త్తామయలను, పౌరాణిక రచయితలు కల్పిత గాథలుగా తయారు చేసిరి. అట్లనే ‘వాల్మీకి’ వేదములోని ఇంద్ర వృతాంత యుద్ధమును రామరావణ యుద్ధముగాఁ దయారు చేసెను. ఇట్లు ‘విలియమ్సు’ అభిప్రాయ పడెను. పేర్ల సామ్యమునబట్టి ప్రతి విషయము మారిననుటకు వీలులేదు. ఇట్లావు రాజవంశము మిథ్యయా? రాముడు కల్పిత పురుషుడా? ఈ విషయములను వీరు తేల్చియుండలేదు. అందుచే వీరి ఉపాయంకయు సత్యమని నమ్మజాలను.

రామాయణములో రాముని ‘అర్యపుత్ర’ యని సంబోధించుట పలు తావులలో జరిగినది. ‘అర్య’ యనగా వ్యవసాయము చేయువాడని యర్థము. అర్య కల్పము వ్యవసాయము చేయుట అను అర్థమిచ్చు భావోన్మేషముండిన కల్గినది, అని భావించుటయు, దత్తు, పండిత ప్రభుత్వ ముఖ్యముగా

మున్నగు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. ప్రసన్న కుమార యిట్లు వ్రాసెను. “కృషి యన నేద్యము చేయుట. ఈ అర్థమిచ్చు ధాతువునుండి అర్థశబ్దము కల్గినది.”

ఆర్యుల పూర్వ నివాసములలో “కురేనియలకు” వీరికి భేదము తెలియ పరచుటకీ పదము వాడబడినది. ఋగ్వేదములో ఆర్యునికి నాగలితో దున్నుట, పైరుచేయుట బోధించి ఆహారము పండుటకొరకు వర్ణములిచ్చి, దక్షిణను పిడుగులతో నాశనము చేయవలసినదని, అక్ష్వినీదేవతలను బ్రాధ్రించిన మంత్రములు గలవు. (1—17—21) ఇట్లనే భాగ్యకారినియగు నీతా! (నాగేటిచాలా!) ముందుకు నడచు. మేము నీకు కందరముచేయుదుము. నీవు మాకు ఎక్కువగా బంటయు, సనంబు నొసంగుము.” ఇంద్రుడు నీతను గ్రహించుగాక! ఇత్యాది సంబోధనములలో నీత, ఇంద్రుల పేర్లుకలవు. ఆర్యుల ముఖ్యవృత్తియగు వ్యవసాయమును, దక్షిణహిందూస్థానములలో లంకవరకు బ్రచేశపెట్టుటయే రామాయణ కథకు మూలమని, ఇంద్రుడే రాముడని, నాగేటిచాలే నీతయని, రాముడు ఆర్యపుత్రుడగుగా వర్ణింపఁ బడినని, వ్యవసాయ విద్యను ప్రచేశపెట్టుటచేత నట్లు వర్ణించినని, కొందరు వ్రాసిరి; కాని ఈ యూహనత్యయ కాదు. ఆర్య యుగము పూర్ణమైన విద్వాంసుడని, ఈశ్వరపుత్రుడని అర్థమున్నను, ఈ యుగములో నిలువాడఁ బడలేదు. నీత ఆర్యునిజ; భూమిలోబుట్టి భూమిలో గలసిపోయినదని రామాయణము తెల్పును. రాముడుకాని, లక్ష్మణుడు కాని భూమి దున్నుచు పోయిన ఆధాగములు లేవు. అందుచేత వ్యవసాయము ప్రచేశ పెట్టెనని చెప్పట సబబుగాలేదు.

స్మిత్ ఈలాగున వ్రాసెను. “భక్తి రూపమైన గాధగాను, విష్ణు వవత రించెని చెప్పడకీ వీరగాధ వ్రాహ్మణులచేత కూర్చబడింది. ... నీత యనగా నాగేటి చాల; ఇంద్రుని పేరు, రాముని పేరు సమానార్థకములు. ఇది నిజమైనను, గాకపోయినను, రామాయణములోని విషయములు, వాస్తవముగా జరిగిన చారిత్రాత్మక విషయములు కావు; ఇందులోని సంగతులు ఆయోధ్యలోగాని, మరియొక దేశములోగాని జరిగినవి కావని, నా యభిప్రాయము. కోసల, అయోధ్యయుల గల్పించి, దోహదగ్రంథముగా రామాయణము రచింపఁ బడినది వాయూహ. అందుచే రాముని కాలనిర్ణయము చేయుటకూడ, దోహదేకాని, నా మనసుకు సంశ్చస్తికరముగా లేదు.”

ఇందలి రాముడు, ఆయోధ్య, కోసం మున్నగుపేర్లు కల్పితములు కావాలవు. అవతార కథనము బాధ్యమతోడయము తర్వాత కల్గినది; వాల్మీకి కాలమునాటికి యూహ కాన్వింపదు. రామకథ యంతయు కల్పితమునకు వీలులేదు. అందుచేత స్మిత్ ఊహలు తప్పవచ్చును. జాకోబి, మాక్స్ ముల పండితులిట్లు వ్రాసినది “స్మిత్” వ్రాసెను. “రామాయణము చారిత్రాత్మకము కాదు; రూపకాలం కార్యమును కాదు. వాల్మీకి కవికృతమగు ఊహకల్పితమైన పురాణగాధ. వాల్మీకిచే తన కవితాచమత్కృతిని బ్రదర్శించుటకు వ్రాయఁబడిన కావ్యము.” (2-6 కాండములు)

కాని రామాయణములో గొన్ని చారిత్రాంశములు గాన్పించుచున్నవి. అందుచే సమగ్రము పురాణగాధ యనుటకు వీలు కాన్వింపదు.

రామేశ్వరంద దత్తు ఈ లాగునవ్రాసెను. “సీతయనగా నాగటిచాలు; దక్షిణహిందూస్థానములో గ్రమముగా వ్యవసాయము ప్రాకుటచేత, ఒక రాజకీయ కల్పిత కథను, సీతను దక్షిణమునకు గొనిపోయిని కల్పించుట కష్టము కాదు. ఈమె పవిత్రమైన, జ్ఞానియైన విదేహరాజగు జనకుని కుమార్తెగా, సహజముగా వర్ణింపబడినది. ఇతిహాసములో సీత భర్తయని కోసలరాజుని వర్ణింపబడిన రాముఁడెవరు? పురాణము లాయనను విష్ణువుయొక్క అవతారమని చెప్పినది; కాని మనము మాటాడు కాలము నాటికి, విష్ణువు ఉన్నతస్థితికి రాలేదు. ఇతిహాసయుగములో నిండుఁ డింకను దేవతలలో నుఖ్యుడుగా నుండెను. స్మారకవాఙ్మయములో సీత నాగటి చాలని. ఇందుని భార్యయని యున్నది. ఆపుడు రాముఁడు భారతములోనిఁ జరుగునవలె, ఇందుని పేరేనా? ఇందునిపేరు కల్పితముగా ఉత్తర హిందూస్థానములోని చారిత్రాత్మక యుద్ధములోను, దక్షిణ హిందూస్థానములోని చారిత్రాత్మక దండయాత్రలోను వర్ణింపఁ బడినది. రామాయణము పూర్తిగా చారిత్రాత్మకముగా నిరూపయోగమైనను, మహా భారతమువలె భరతివర్ణములోని పురాతన సంఘటనమును తెలియఁజేయును. ఈ రెండు మంత్రములలో నాగటిచాలు సీత - స్త్రీగా సంబోధింపఁబడి, సమృద్ధిగా పంటనిచ్చుటకు ప్రార్థింపఁబడినది. యజుర్వేదములోగూడ నాగటిచాలు అట్లే పూజింపఁబడినది. ఆర్యులు హిందూదేశ మంతయు

క్రమముగా జయించినప్పుడు, అదిమ కాంతారములు, ఖారీభూములు, వాగేటిచాలులో గుర్తింపఁబడినప్పుడు, నీత యను వాగేటిచాలు విస్ఫుప్తమైన మనుష్యురూపము దాల్చినది; ఇదియే ఆర్యుల దక్షిణ హిందూస్థానమును జయించిన విధమును వర్ణించు ఇతివృత్తములో వీరిపల్ని యైనది.... చుహాభారతమువలె, రామాయణము చారిత్రాత్మక సంఘటనములకుఁబూర్తిగా విలువ లేనిది; మహాభారతములోవలెనే, రామాయణములోగూడ వీరులు కవి కల్పితములు.²⁹ కాని దత్తు వ్రాతలు సత్యములు కావు. రామాయణ కాలమున ఆర్యులు దక్షిణమున వ్యవసాయమును బ్రతేక పెట్టియుండలేదు. నీత జ్ఞానియైన జనకుని కమామైకాదు. ఆమె రామాయణ ప్రకారము శిరధ్వజజనకుని కుమార్తె. వీరులు కవి కల్పితములుకారు. కొందరు చారిత్రక పురుషులున్నారు. కాన దత్తు వ్రాతలు పూర్తిగా సత్యములు కావాలవు.

డాక్టరు ప్రిట్జ్ తలచున వ్రాసినాడు.

“రాముడు తొమ్మిదవ యవతామ; రాముని చర్యలు రామాయణములో నద్భుత కృత్యములుగా వర్ణింపఁ బడినవి. దీని చారిత్రక మాలమేమనగా బహుశా దక్షిణమునకు రాజ్యము విస్తరించుటకు ఆర్యుని ప్రథమ ప్రయత్నముగా నున్నది”. కాని ఆ కాలమున రాజ్య విస్తీర్ణత కాన్పింపదు.

కె. వి. రంగస్వామి అయ్యంగారు యిట్లు వ్రాసిరి. “ఈ కాలములో విద్వాంసులు రామాయణమును గొన్ని పురాతన వేద గాథలు కావ్య రూపముగాఁ జేసియున్న లేక ఆర్యులచేతఁ జరుపఁ బడిన దక్షిణ హిందూస్థానపు ప్రసిద్ధమైన వందయాత్రయని కాని గుర్తించు చున్నారు.”³⁰ రామాయణ మంతయు వేదగాథలనుండి కల్పితకాదు; సత్యమైన చారిత్రక కాంక్షములు కొన్ని లభించుచున్నవి.

సీ. యస్. క్రినివాసాచారి, యం యస్. రామస్వామిగారిట్లు వ్రాసిరి. “ఏమాత్రము రామాయణ భారతములు చారిత్రాత్మకములు కావు; అనిచ్చితమైన చరిత్రములమీద వాధారపడి యున్నవి. రామాయణము ముఖ్యముగా నుహాకల్పిత గ్రంథము.... క్రీ.పూ. 1000 వాటి ప్రజల తది

29 R. C. Dutt—Ancient Hindu civilization P. 36

30 K. V. Rangaswamy—A history of Ancient India.

తము, ఆచారముల చరిత్రను తెలియపరచుట కుపయోగించుచున్నది; కొందరు విద్వాంసులు ఈ యితహాసోద్దేశ్యము, దక్షిణ హిందూస్థానపు ఆర్యుల దండయాత్ర మహిమను ముతించుటయేయని తలంచుచున్నారు.³¹ గ్రంథమంతయు మాహాకర్మిత గ్రంథము కాదు. దండయాత్రయని చెప్పటకు విలులేదు; ఏలనన రామాయణములోఁ జేర్చినట్లదృష్ట దేశము లాకాలమున లేవు; ఉన్నను ఆర్యులకుఁ దెలిసియున్న వనుటకు ఆధారములు లేవు.

వింధ్యను దాటిపోవుట, గోదావరి ప్రాంతపు జనస్థానమును చేర్చొనుట చూడగా, ఆర్యుల దక్షిణ హిందూస్థాన ప్రవేశము కాన్పించుచున్నదని కొందరు వ్రాసిరి; తిలక్ యిట్లు వ్రాసెను “రామాయణము కర్మితము; రామాయణ కవయిత వైదిక గాథలలోని కొన్ని విషయములు శ్రీకౌని మూలములోని, ఐతిహాసిక సంబంధముగా నున్న ముఖ్యాంశములతో గలిపి, ఈ రామాయణ కథ నలైనది తెలియుచున్నది. — సీతయనగా నాగటి చాలు; ఋగ్వేదములో రీయన్మగల మంత్రము గలదు. ఓసీతా! భక్తునిపై సర్వసంపదల ననుగ్రహింపుము. ఋగ్వేదములోఁ జెప్పబడిన ఈ నాగటి చాతీ (సీత) రామాయణములో భూమిలోని నాగటిచాలుగా మారవది. సీత భూమిలోనేపుట్టి, రాముడు చూచుచుండగానే, భూమిలోనే కలసి పోయినది ఋగ్వేదములోని సీత — వీనిని చీసికొని, కొన్నిటిని స్వయముగా జేర్చి, కొత్తకథనలి, వాల్మీకి రామాయణముగాను, ‘హామరు’ అను గ్రీకు కవి, ‘ఇలియడు’ కథగాను వ్రాసిరి. ఉపాధూపయగు భార్య మరల తన భర్తను బొందుటయను సృష్టి చతుర్తార్కమును, వాల్మీకిరామాయణముగాను, హామరు ‘ఇలియడు’ గాను వ్రాసిరేకాని, ఇది వాస్తవముగాఁ జరుగలేదు.³² ఇంకను ‘తిలక్’ పది తలలుగల దశమఖుని గూర్చి విమర్శించుచు, రామాయణములోని కథ, ఇంద్రవృత్రాసురులకు సంబంధించినదని, హామరును జూచి రామాయణము వ్రాసెనను మాట అర్థమితమని, ఉభయలకు మూల మొకే పురాణ గాథ యనికూడ వ్రాసెను. తిలక్ గారి యూహ చాలవరకు సత్యముగానే కాన్పించు చున్నది.

31. C. S. Srinivasachari and M. S. Ramaswamy-Ayyangar - Hindu India P 31.

32 B. G. Tilak—The Arctic home in the Vedas P 347—348—349.

1. రామాయణములో సతి ఆచారము కాన్పింపదు; మహాభారతములోని పాండురాజు సతి మాడ్చి, వసుదేవుని భార్యలు, కృష్ణుని భార్యలు సమాగమము చేసిరి. కాని యుద్ధములో హతమైన వీరుల భార్య లెవరును సమాగమము చేయలేదు. దీనినిబట్టి ఈ సతీప్రథ పంజాబు దగ్గర పశ్చిమోత్తరములో వస్తుడే యారంభ మగుచున్నట్లు తోచు చున్నది. రామాయణ రచనా కాలమునాటి కది ప్రాద్దేశముల కక్కి యుండలేదు; ఈ ఆచారము క్రీ. పూ. 300 నాటికిగలదని, మగధకు కూర్పు ప్రాంతము వరకు కలదను 'మెగస్థీను' వ్రాతలబట్టి, రామాయణ మహాభారతములు క్రీ. పూ. 300 కు పూర్వము రచింపబడి యుండవలయును.
2. రామాయణ, భారత రచనలు శౌద్ధమతోదయమునకు బూర్వస్థవి. ఒక్కచోట మాత్రమే రామాయణములో బుద్ధుని, శౌద్ధమకము పేరు కాన్పించును. బుద్ధుఁ డిచ్చట చోరుఁడుగాఁ జోల్చు బడిను. ఇది ప్రక్షిప్త స్థానము. ఇట్టి స్థానము మూలభారతములోఁ గూడలేదు. ఇట్టి దూషణ, శౌద్ధమక ఖండనము మున్నగునవి క్రీ. పూ. 500 కు తర్వాతనే బయలుదేరెను.
3. అశోక శాసనములబట్టి క్రీ. పూ. 3-వ శతాబ్దములో హిందూస్థానము లోని మామూలు జనులభాష, పరిశుద్ధమైన సంస్కృతముకాదని తెలియును. అది ప్రాకృతభాష. ఇది క్రీ. పూ. 3-వ శతాబ్దినాటి వైనచో, 'మృచ్ఛకటికము' మున్నగు గ్రంథములోవలెనే ప్రాకృత భాషలోని మాటలు, సంభాషణలు కాన్పించి యుండెడినై. అట్లు కాక ఇంక సంస్కృతమే కాన్పించుచున్నది; కాన ప్రాకృతభాషలో జనులు మాటాడుట అరంభింపక పూర్వము, ఈ గ్రంథరచన జరిగి యుండవలయును.
4. ఇది వ్రాయబడు కాలమునకుముందు, చక్కను, భారతవర్షములోని పశ్చిమ, దక్షిణభాగములు, ఆర్యులచే నాక్రమింపబడలేదు; కాని అశోకుని శాసనములబట్టి, క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దములో చుగళ, పాట్నూరాజులు, రాష్ట్రములు వివిధ దేశములలో ప్రవరింపబడ్డట్లు, పంజాబు ఖుష్తర, క్షిప్ర, క్షుప్ర లోని శాసనములందు తెలుంగవచ్చును.

5. ఒకటవ శతాబ్దములోఁ బుట్టినవాఁడు, ట్రాజన్ చక్రవర్తిచే నాడరింపఁబడినవాఁడు, అయిన గ్రీకులేఖకుఁడు 'డయన్ క్రిస్టోఫోసు' (జననము క్రీ. పూ 50) హోమరునుండి అనువాదము చేసినట్టి లేకచూచి వ్రాసికొన్నట్టి ఇతివృత్తములు భారతీయులచే వల్లింపఁబడు చుండెనని వ్రాసెను. ఈవిషయములు 'లాసేసు' పండితుఁడు చెప్పినట్లుగా, 'మెగస్థీను' వ్రాతలనుండి కైకొనియుండవచ్చును. క్రీ. పూ. 3 లేక 4వ శతాబ్దములో 'ఇలియడ్'ను బోలినపద్యములు, భారత వర్ణములలో వ్యాప్తిలోనున్నట్లు తెలిసికొనవచ్చును. హిందూకవులు 'హోమరు' నుండి ఏయొక్క భాగమునుగూడ కైకొనియుండలేదు. ఈకారణమున నిది క్రీ. పూ. 500 ప్రాంతమున గచింపఁబడి యుండవలయును³³ ఈయూహలు చాలవరకు సత్యముగావే యున్నవి.

'వింటర్ నిట్జ్', అను పండితుఁడు మూలరామాయణము క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దములో ప్రాచీన గ్రీకులుల ననుసరించి రచింపఁ బడెనని వర్ణమాన రామాయణమున కిప్పటి రూపు క్రీ. శ. 2వ శతాబ్దము నాటికిఁ గల్గినదని అశ్వధూషుని బుద్ధ చరిత్ర, రామాయణము ననుసరించి వ్రాయఁబడిన గ్రంథము అని చెప్పచు నీక్రింది కారణముల నొసంగెను. ³⁴

1. కుమానలత 'కిల్పనానుందిటిక' క్రీ. శ. 2వ శతాబ్దాంతములో వ్రాయఁ బడెను. ఈతడు గామాయణమును తేర్చొనెను.
2. క్రీ. శ. 3వ శతాబ్దములో వైసీయ భాషలో రామకథ బుద్ధ కథగా మార్చి వ్రాయఁబడినది.
3. క్రీ. శ. 4వ శతాబ్దములోని 'వసుబంధుని' కాలమున రామాయణము ప్రచారములో నున్నది.
4. క్రీ. శ. 4వ శతాబ్ద ఉత్తరాశ్వములో కైసరుడుపు 'విసుల నూరి' రామ కథకు ప్రాకృత కావ్యమగు 'పద్మి చరిత్రము'గా వ్రాసెను.
5. క్రీ. శ. 600లో రామాయణము 'కాంబోడియా'లో ప్రసిద్ధి కెండెను. ఒక శాసనములో 'సోమకర్మ' యను బ్రాహ్మణుఁడు రామా

33. M.M, Williams-Indian wisdom? P 312, 313 and 314

34. M. Winternitz—A history of Indian literature Vol I P 513.

యణము పురాణము సంపూర్ణ భారతము నొక దేవాలయమున కొసం
గెవని యున్నది

ఈ తేడిచిన్న మూల రామాయణ రచనాకాలము తప్ప; వర్తిమాన
రామాయణము క్రీ. శ. 2వ శతాబ్దినాటికి పూర్తి యైనదను విషయము
సందేహస్పదము.

‘మార్కనాట’ పండితుఁడు, మూలరామాయణము, మహాభారతమునకు
పూర్వపుదని, క్రీ. పూ 5 వ శతాబ్దమునకు పూర్వపు రచనయేయని, తరు
వాత ప్రక్షిప్త భాగములన్ని క్రీ. పూ 2 వ శతాబ్దమున కిటీవలి రచనలని
యభిప్రాయ మొసంగెను. ఆతఁడు చూపించిన కారణము లివి :

1. మూలరామాయణము మహాభారతరచనకు బూర్వపుది. భారత వీరులు
రామాయణములోఁ జేర్చినవఱదలేదు; కాని రామాయణములోని
పాత్రలిందు చేర్చినవఱదినారు. మహాభారతములోని 7 వ పర్వములో
రామాయణము యొక్క కాండలోని రెండు పంక్తులు, వాల్మీకిరచితములు
చేర్చినవఱదినవి; కనుక రామాయణము మహాభారతమునకంటె
పూర్వపుదగుట నిశ్చయము. వనపర్వములో 277-291 ఆశ్వాసము
లలో ‘రామసామ్యాయము’ కలదు. ఇది రామాయణము ననుసరించియే
వ్రాయఁబడినది. ‘వాల్మీకి శ్లోకములతో’ ననేకము లిందలివి పరిపూర్ణ
మన్నవి. ఈ కవి బొంబాయిపాఠరామాయణము ననుసరించిన
జాడలు కాన్పించుచున్నవి.
2. జాతకకథలలో దండధర్మజాతకములో రామాయణకథ కాన్పించుచున్నది.
రామాయణములోని ఒక శ్లోకము (VI.128) కూడ నిందు కాన్పించు
చున్నది. తొలిక సంస్కృతశ్లోకము లంతకు పూర్వపుచే యగుచున్నది.
పాతీరచరణ తొలిక సంస్కృత శ్లోకముల నియముల ననుసరించు
చున్నది. రామాయణములో నొకచోటమాత్రము బుద్ధుని పేరుకలదు.
ఆ శ్లోకము ప్రక్షిప్తము; కనుక రామాయణము బౌద్ధ వాఙ్మయమునకు
పూర్వగ్రంథమే యగుచున్నది.
3. రామాయణకర్త యవనుల నెరుంగునా? అను విషయములోనింప వల్లి
యును యవనులను రెండుసార్లు మాత్రము కవి పేర్కొనినాడు.
1.వ, 4.వ కాండములలో యవనుల పేరుకలదు. ‘జాకలి’ యని

ప్రక్షిప్తములనెఱు. వీనినిబట్టి, మూలరామాయణమునకుఁ జేర్పఁబడిన ప్రక్షిప్తభాగములు, క్రీ. పూ. 300 లకు తర్వాతనే కూర్పఁబడినవని ఎరుంగవచ్చును. రామాయణములో గ్రీకుల ప్రభావముగలదని చెప్ప 'వీబరు' మాటలు సత్యములుకావు. నీతయొక్క అపమరణమునకు, లంకపై దండయాత్రకు, 'హెలెక్'ను చెరపట్టుటకు బ్రోజెక్ యుద్ధమున కెట్టి వాస్తవిక సాదృశ్యమును లేదు. రాముఁడు నీతను వివాహమాడుమందు శివభవన్సుచు వంచెను. ఈ కథకు 'యూలిసస్' విక్రమగాధలకు సామ్యములేదు. గ్రీకులకే కాకుండ, ఇతరులకు కూడ నిట్టి కథలు గలవు. అవి ఆయా దేశములలో స్వతంత్రముగా నావిర్భవించినవే.

4. రామాయణములోఁ బూర్వ భారతవర్ష రాజనైతిక వ్యవస్థ వ్యక్తమగుచున్నది. ఇందు పాటలీపుత్ర నగరము పేరలేదు. ఈనగరము రాజగు 'కాలాశోకునిచేత' స్థాపితమైనది. క్రీ. పూ. 380లో 'తైశానీ నగరము'లో రెండవ బౌద్ధసభ ఈరాజు ఎదుటనే జరిగెను. 'మెగస్తేను' (క్రీ. పూ. 300) కాలమున నిది 'హిందూస్థానము' నకు రాజధానియాయెను. అనగర మేర్పడిన ప్రదేశము మీదగా రాముఁడు వెళ్ళి నట్లు చాలకాండము 35వ సర్గ తెల్పుచున్నది. కాకాంచి, కన్యాకుట్టి, కాంపిల్లి మున్నగు పూర్వభారతములోని అనేక నగరముల స్థాపనకు గూర్చి ప్రస్తావన కలదు. 'శోసల'కు వెలుపల సెల దూరము వరకు రామాయణశ్వాంతి వ్యాపియైనట్లే ఈ విషయము తెల్పును. అప్పటికి పాటలీ పుత్రమున్నచో తప్పక కవి పేర్కొని యుండెడివాడే.

5. మూలరామాయణములోఁ బ్రతిచోట 'అయోధ్య' యని పిల్చుచుండిరి. బౌద్ధులు, జైనులు, గ్రీకులు, పాతంజలి మున్నగువారు దీనిని 'సోశి' యనిరి; కాని రామాయణము అంతిమకాండములో రాముని కుమారుడు 'లవ్వుడు' క్రావస్థిలో దసప్రభుత్వమును స్థాపించెనని యున్నది. ఇది మూలరామాయణములో నెఱవలసినదే. భువనమాటములో, శోసలరాజు 'ప్రసేనజిత్తు' క్రావస్థిలో రాజ్యస్థాపన చేసెను. దీనినిబట్టి, మూలరామాయణ రచయిత అయోధ్యనుగ్రహించినదే. శోసలరాజు 'ప్రసేనజిత్తు' క్రావస్థిలో రాజ్యస్థాపన చేసెను. దీనినిబట్టి, మూలరామాయణ రచయిత అయోధ్యనుగ్రహించినదే. శోసలరాజు 'ప్రసేనజిత్తు' క్రావస్థిలో రాజ్యస్థాపన చేసెను. దీనినిబట్టి, మూలరామాయణ రచయిత అయోధ్యనుగ్రహించినదే.

వామము 'పాశేతి' తెలియనవచ్చదు, గ్రావస్థి కింకను ప్రభుత్వము మార్చని కాలమందును, జరిగియుండెనని స్పష్టపడుచున్నది.

6. బాలకాండ, ప్రభుమన్దనబట్టి, మిథిల, వైశాలీ నగరములు రెండు కవలనగరములవలె వర్ణింపబడినవని తెలియును. అది వేరువేరు రాజుల క్రిందనున్నవి. బుద్ధునికాలము నాటికి, ఒకే నగరమగు 'వైశాలీ'గా కలసికొనిపోయి, కొందరు పెద్దమహావ్యూలతోఁగూడి చేయు రాజ్యాధి పత్యము క్రిందకు లేక పంచాయితీ క్రిందకు వచ్చెను.

రామాయణములో వర్ణింపబడిన రాజవైశిక వ్యవస్థల వర్ణనలనుబట్టి, ఆకాలమున చిన్నచిన్న మాండలిక రాజులుండిరని, వారి రాజసీమ లతిసంకుచితములని, అవి ఎన్నడు గొప్పరాజ్యములుకావని, తెలియుచున్నది. దీనికి విదగ్ధముగా, మహాభారతములో, జరాసంధుడనురాజుక్రింద, మగధయేకాక అనేకప్రదేశములు స్మృతిపరచుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. దీనిని బట్టి క్రీ. పూ. 400 నాటి అనేక రాజకీయ విభాగములగుర్చిన విషయములు తెలియుచున్నవి. మైన చెప్పబడిన యుద్ధాల ననుసరించి, మూలరామాయణము క్రీ. పూ. 500 కు పూర్వపుటేయని, ప్రక్షిప్తభాగములు క్రీ. పూ. 2.వ శతాబ్దమున, తర్వాతను వేర్పరిచినవని స్పష్టపడుచున్నది.

ఈ అనుమానము 'రామాయణము'లోని భాషాసంబంధమగు సాక్ష్యముపై దృష్టి పరచినచో, కేలదు; ఏలనన, బాంబాయి ప్రాంతీయకాళ రామాయణములోని భాషకు, తరువాతభాషలో నెట్లు వికాసితమగు ప్రతిటితమగు చున్నది కానించును. ఇది 'పాణిని' అనంతరమే కానించుచున్నది. ఈ వైయాకరణి, ఈభాషాభేదమును గమనించియుండలేదు. దీనినిబట్టి రామాయణము పాణిని కి తరువాత రచనకావలెదు; ఏలననగా పాణిని శిష్టలయొక్క సంస్కృతభాషమగుర్చి ఆలోచించి యుండెను. అది వైకాళికల యొక్క లోకోచితమైన భాషకంటె ఎక్కువ ప్రాచీనమగుట సమాజము. దీనిని ఈపేక్షించుట వారి సమాజంబును: అశోకుని కిలాశిఖమంబు కాలము, పాణిని అర్థశతాబ్దము తర్వాత రామాయణము పుట్టిన ప్రదేశములోని ప్రజల భాష, ప్రాకృతము, ప్రతాపరంజయి కొరకు రచింపఁ బడిన రామాయణము ప్రజలు కర్ణము నుండికొనలేని కుమాయమున రచింపఁ బడుట భావంబునను, ఇట్లే రామాయణము

యణములోని భాష పాణినికి తరువాత భాషయని ఒప్పు కున్నచో, అది ఆప్పటి ప్రబల ప్రభావమునుండి ఏవిధముగా దప్పించుకొని పోయినదో తోచుకొన్నది. ఇతి హాసములలోని లౌకిక సంస్కృతము వాల్మీకి రచనా కాలమునాటికి పూర్వమే వ్యాప్తి కెందుట సంభవమే. మహాకావ్యము లను బరిశోధించినచో వానికి బ్రాచీన వీర కావ్యముల భాషకు చాల దగ్గర సంబంధ మున్నదని తెలియుచున్నది. అది 'పాణిని' నియమములను బూర్తిగా ఉల్లంఘించినవి." 35

ఈ కారణములన్ని చారిత్రిక సత్యములని, హేతుయుక్తములని చెప్ప వచ్చును. కాని రామాయణ రచనాకాలమును, 'మాక్షానాలు' తేల్చు తేటపడెను. 'హంటరు' రామాయణములోని కొన్ని ముఖ్య భాగములు మహా భాగము కంటే పురాతనమైనవని, రచన మొదలుగా జూచిన, చాల తరువాత కాలమునకు కెంది యున్నదని, క్రైస్తవ కన్నీకతాబ్దములు పూర్వముకాదని, రామాయణకథ క్రీ. పూ. 1000 నాటిదని, వ్రాసెను. 36 తన ఊహలకు 'హంటరు' కారణముల నొసంగి లేచు.

కీత్ పండితుడిట్లు వ్రాసెను. "ప్రక్షిప్తభాగములు క్రీ. పూ. 2 వ శతాబ్ద మునకు దర్భాతానే కలుపఁబడినవి; వాల్మీకి, అతని ఆనంతరము రామాయణ మును వృద్ధి కేసిన కవులు, క్రీ. పూ. 400—200 మధ్యకాలములోని వారు." 37 వాల్మీకి కాలము తప్పనుట నిశ్చయము.

'హాకోలి' యను విద్వాంసుడు, క్రీ. పూ. 10-6 శతాబ్దముల మధ్య ఎఱుదో, రామాయణరచనయని, వ్రాసెను. తుండు 'వాల్మీకి' కాలనిర్ణయ మును కేయజాలక పోయినాడు.

'భారతవర్షీయ కాల నిర్ణయము,' అన్నగ్రంథశ్రేణుడు, రాముడు రావణుని ఊర వ ఏట చంపెనని, లంకాయుద్ధము క్రీ. పూ. 1450 అని, ఋగ్వేదకాలములోని వారగు 'నివోదాను,' దశాధిపాలు అనాచ్యులతో యుద్ధమాడినది క్రీ.పూ.1500 లోనని వ్రాసెను. 38 కాని ఇది తప్పుగానున్నది.

35 A. A. Macdonall-A history of Sanskrit literature P 307—310.

36 Hunter—A Brief history of Indians P 60.

37 A. B. Keith-A history of Sanskrit literature P 42.

38 E. N. Pradhana—Chronology of Ancient India P 175.

‘స్వామి కిష్టు పిశ్యే’ రాముని జాతక చక్రమును బట్టి రాముడు క్రీ. పూ. 2055లోని వాడని వ్రాసెను. కాని జాతక చక్రము కల్పితముగా నున్నది. రామునికి ఉచ్చ జాతక మివ్వవలెనను దృష్టితో క్రైస్తవ శకా రంభమునాటి క్రొత్తిపల్లి డెవోట్ ఈ క్లోకమును జేర్చుట తిథ్యము. రామాయణము నాంగ్లేయ భాషలోనికి మార్చిన ‘గ్రిఫ్థ్’ గామాయణోత్పత్తి క్రీ. పూ. 12వ శతాబ్దమున జరిగియుండ వచ్చు నని వ్రాసెను. కాని 541వ పుటలో ఋగ్వేదకాలమున, రామాయణ కాలమునకు మధ్య భాషాభేదమును బట్టి చాలకాలము గడచి యుండునని అభిప్రాయ మొసంగెను. కాని ఈయూహ తప్పుని వా యభిప్రాయము.

‘సర్ విలియమ్ జోన్స్’ అను న్యాయాధీశుడు 22 భాషలలో పండి యుడు. గాముడు క్రీ. పూ. 2039లో నుండెననెను; కాని యిది ఆధార రహితము. టాడ్ క్రీ. పూ. 1100లోనని, బెంట్లీ క్రీ. పూ. 950లోనని, ‘గెరిసియో’ అను ఇటలీ కవి, క్రీ. పూ. 13వ శతాబ్దములో నని వ్రాసెడి. రాముని సమకాలీనుడగు ‘వాల్మీకి’ అపుడుండుటచేత రామాయణ రచన, ఆకాలముననే జరిగినదని వారి అభిప్రాయము; కాని కారణముల నొసంగ లేదు.

‘సి. వి. వైద్యా రామాయణమును గూర్చి, వర్తమాన రామాయణము నుపాధారిత రచనకు దర్పారదని క్రీ. పూ. 2వ శతాబ్దమునకు తరువాత రచనయని చెప్పచు నీ క్రింది కారణముల నొసంగెను.

1. వర్తమాన రామాయణములో శ్రమణుల, శ్రమణికలయొక్క పేర్లు గలవు. (1-14-12-II) తాద నుదయము తిర్వారదే గచన యగుచున్నది. అదియునుగాక బుద్ధుని పేరు, బుద్ధుని దూషణ కూడ కలవు.
2. వర్తమాన రూపములో రామాయణము క్రీ. పూ. 1వ శతాబ్దమునకు బూర్వము కాఁజాలదు.

---

39 T. H Griffith—The Ramayana of Valmiki P 544
But as far as regards the epic Poem properly so called which celebrates the expedition of Rama against the Rakshasas, I think that I have sufficiently shown that origin and first appearance should be placed about the 12th century B. C.

3. ప్రస్తుత రామాయణములో రామలపేర్లు కలవు. దీనిని బట్టి క్రీ. పూ. 1వ శతాబ్దమునకు బూర్వపుది కాదు. ఈ కాలము వరకు హిందూ దేశములోని ఆర్యులు యజ్ఞయాగాది కర్మకాండ చంద్రుడా యానక్ష త్రిమలలో గలనీ యున్నప్పుడు చూచి, జరుపు కొనుచుండిరి. వాస్తవముగా ఆర్యుల జ్యోతిషము, ఫలగ్రాస్త్రము శేవలము నూర్చుని చుట్టు తిరుగు భూమార్గము, 27 నక్షత్రములుగా విభజింపఁబడు నట్టి పద్ధతి మీద ఆధారపడి యుండెను. వారికి లగ్నముల గూర్చి కాని, రాశి చక్రమును గూర్చి కాని, రామల జ్ఞానమును గూర్చి కాని తెలియదు. ఈ జ్ఞానము భారతీయులకు, క్రీ. పూ. 200 వ సంవత్సర ప్రాంతములో 'యవనల' వలన కలిగినది. అంతకు పూర్వ మీజ్ఞానము లేదు. అశోక మహారాజు కాలమునాటి, శాస్త్రుల కాస్త్ర ములుకూడ నక్షత్రములఁ బట్టియే, శుభాశుభ సమయముల దెల్పుకొను చుండెను. రాముని జన్మదిన శుభలగ్నము రామాయణములోఁ బైవిధ ముగా నున్నది.

3. ఈ తర్రకాండము 39 వ సర్గలో వ్యాకరణ వేర్తిలగు గ్రంథకర్తలందిరి పేర్లు కలవు. 'బృహత్పితౄణామర్షిత్వాగ్రము'ను బట్టి చంద్రగుప్తు నందేల రాజ్య కాలములో 'వ్యాధి' నివసించెను. ఈతఁడు 'వరహదీ' గురువు, వర్తమాన రామాయణములో 'పాతంజలి మహాభాష్యము' యొక్క పేరుకూడ కలదు. 'పాతంజలి' తన మహాభాష్యములో, క్రీ. పూ. 150 లోని 'మీనాండరు'ని, సాకేతాదులను జేర్చునను; కాన 'మీనాండరు'కు తర్వాతనే రామాయణముని తేలుచున్నది. ఈ విధముగా ఆశు కారణములుబట్టి వర్తమాన రామాయణ రచన క్రీ. పూ. రెండవ శతాబ్దమునకు దర్వాకనే జరిగిరదమట స్పష్టము. మహాభారత రచన, 'అలెగ్జాండరు' దండయాత్ర తర్వాతనే జరిగినది; ఏలనన దీనిలో 'యవనుల' ప్రశంశకలదు.

కౌః మహాకవశేయం పాండరవివీర్యవాన్

పిండధ్వనేనవశం పితౄణాశాపిత్, యవనాధిపః

తా|| పాండరవాన్ పర్యాకమనంతుడైనను, నానిని జయింపలేకపోయెను. కాని అది యవనాధిపము. అతడునిదేత నినింపఁజేసెను.

అతిశ్ఛాందరు దండయాత్రభయ మింకను, అఖరు మహాభాగత లేఖనని కాలమునాటికి, పజలమనసులలోఁ దగలేదు మహాభారతములో రాజ చారిత్రము; కాని శ్రీ పూ 200 నాటికి రాశిజ్ఞానముకలిగినది; కనుక ఈ కాలమునకు మూర్ఖము, మహాభాగత రచనకలిగినది, కాని ఈ నాటి రామాయణము, మహాభాగతమునుండి కొంతగాఁగను సుగ్రహించినది. ఒక అశ్వాసమంతయు, ముక్కకుముక్క అందులోఁజేయున్నది మహాభారత ములోనిది, క్రమమైన సందర్భములో నున్నను, రామాయణములోమాత్ర మది అసందర్భముగా నున్నది, ప్రక్షిప్తమైయున్నది 'అయోధ్యాకాండము' లోని 100 వ సర్గ సభాపర్యములోని 5వ అశ్వాసము ఒక్కటియే ఇందు రాజభర్మములు, ఉత్తమ ప్రభుత్వమునకు గావలసిన సాధనములగుంట్ని వ్రాయబడియున్నది

4. వసుదేవునిశేరు రెండుకొట్ల వర్తమాన రామాయణములోగలదు; దీని రచన ఎపుడో శ్రీ పూ 1.వ శతాబ్దములో నగుట నిశ్చయము
5. బుద్ధుని శిష్యులు, అవతారములను, పూర్వజన్మలనుగుంట్ని వ్రాయుచుండ, పూర్వచార పరాములులగు ఆర్యులు, గొప్పసంకటములోఁ బడిరి. వారుమాడ అవతారాదుల బ్రతేకపెట్టిరి. ఇంకను, రాముని కాలమున, గోదావరికి దక్షిణమున ఆర్యుల కలసరాజ్యములు లేవు; పాండ్యులను చేర్చుకొనట మాడగా, నొక కాలములో జరిగిన విషయమును, ప్రమాదరకాత్తు, మరియొక కాలమున జరిగినది చెప్పట జరిగినది. యవనులకాలమున 'పాండ్యులు' బాగుగా విఖ్యాతిగాంచిరి అందుచేత శ్రీ పూ 1.వ శతాబ్ద ప్రాంతమునాటి 'రామాయణ రచయిత', వారిని చేర్చుకొనుటలో వాళ్ళర్హములేదు. 40

ఇంకను 'వైద్యా' ప్రస్తుత మహాభారత, రామాయణములు, ఇరిమాసము నుండి వచ్చినవని, వేదాంగకాలముననున్న వ్యాసరచితమగు ఒక పురాణము నుండియే, 18 పురాణములు కల్గినవని, పాతని చేర్చున్న 'రామాయణము' ఋషి వార్యుకి రచితమని శ్రీ పూ. 100 నాటి, శేరుకెరియని శేర్పరి యైన ఒక ప్రసిద్ధునిచే తిరిగి చెప్పబడినది వర్తమాన రామాయణముగా

నది తయారుచేయఁబడెనని, 'సంస్కృత సాహిత్యచరిత్ర'లో వ్రాసెను. 41 కాని ఆధారములు లేవు.

'హాస్తిన్య' అను ఆమెరికా సంస్కృత విద్వాంసుఁడు, రామాయణ మహాభాగముల దగ్గఁగుంచుకొని, రెంటిని సమగ్రముగాఁ బరిశీలించి, రెంటి లోని సమానశ్లోకములనెల్ల త్రివ్రాణీకొని, రెంటిభాష ఇంచుమించు సమానముగా నుండెనని, చాలశ్లోకము లొకదానితో నొకటి, పోలియుండుటచేత, రెండు నొకేకాలమునకుఁ జెందియుండవచ్చునని, వ్రాసెను. 'భాండార్కరు' బాలకాండములోని 'ప్రవాసము' మున్నగుపదముల వాడుకనుబట్టి, ఈ కాండము గాఢ విగుహాకాలములోనిదనెను.

జాతకకథలు త్రిపీటకములో నొకభాగము; ఆశోకునికిఁ బూర్వమే వ్రాయఁబడినదని చరిత్రకారులు వ్రాసిరి. బౌద్ధ కథలలో, దశరథజాతకములో శ్రీరాముఁడు దయార్ధ్రహృదయుఁడనని, అపింసానతధారియని, పశోపకారియని, పీత గాముని సోదరియని కలదు. కొన్నిపదములు తు, చ తప్పకుండ ప్రస్తుత రామాయణముననున్నవి. రామాయణకథ మార్పులతో నుండుటచేత, జాతక కథలనాటి రచనయని కొందరు విద్వాంసులువ్రాసిరి. రామాయణ, మహాభాగములు, జాతకకథలు, ఇంచుమించు సమకాలీనములే యని, 'వింటర్ నిట్జ్' కూడ యభిప్రాయపడెను. కాని మూలరామాయణమునకు, వర్తమాన రామాయణమునకు గలభేదముల వీరుగుర్తింపజేరి.

శ్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దికిఁ బూర్వమే 'మూలరామాయణ రచన జరిగెనని,' 'జయచంద్ర విద్యాలంకారు' వ్రాసెను. 'హేమచంద్రరాయ్ చాదరి' రామాయణములోని అధికభాగములు ఫీకాలులైన విమర్శకుల అభిప్రాయములలో నది, విందిసారుని రాజ్యపాలనకు, (శ్రీ. పూ. 519 - 491 కొందరు శ్రీ. పూ. 582 - 554) దర్బారకాలమునఁ గూర్చఁబడినదని, వ్రాసెను. 'మూలరామాయణము' (2.6 కాండములు) ఒక్కనిములో జనువుటకు బిలుగానుండెనని, తరువాత ప్రక్షిప్తభాగము లనేకములు చేసినదని, లక్ష్మణుని రాయప్తిమణి వ్రాసెను. రామాయణములో నేయేభాగములు చారిత్రికమైనవో చెప్పట కష్టమని, 'వత్తుపండితుఁడు' వ్రాసెను.

‘సగోద్రనాథభూషణ’, ఇతిహాసములలోని భాగము లనేక ఆవృత్తులను జేసి, వేరువేరు కాలములలో ననేక భాగములు తేర్చబడినవని, సర్వమాన రామాయణము క్రీ. శ. 900 ప్రా.తపుదని, మహాభారతము క్రీ. శ. 400 నాటిదని, మూలరామాయణము క్రీ. పూ. 200 నాటిదని, భారతము క్రీ. పూ. 400 నాటిదని, అందలి ఇతిహాసము మాత్రము, రచనకంటె చాల పూర్వపుదని, యజ్ఞయాగాని సమయములలోను, గొప్పవిందుల సమయము లోను, గాయత్రుల కథలుగాను, వీరకావ్యముగాను పాడుచుండెడి వారని, యితిహాసముల మూల మియ్యేయని, లిఖించినాడు. కురుక్షేత్రయుద్ధము క్రీ. పూ. 1000 నాటిదని ఈ విద్వాంసుడు వ్రాసెను. ‘మహాభారత’ ప్రాగృహ్యిక భారతవృక్షములో నీయుద్ధము క్రీ. పూ. 12 వ శతాబ్దిలో జరిగినదని.

ఇట్లు సలుపుచు విద్వాంసులు భిన్నభిన్న విధముల రామాయణ, భాగత కాలముల గూర్చి వ్రాసిరి. వీరినిబట్టి క్రీ. పూ. 14 వ శతాబ్దమునుండి, క్రీ. శ. 200 వరకు రామాయణ రచన జరుగుచునే యుండెనని, తేలు చున్నది; ఈ యుగాదు సత్యముగానే కాన్పించుచున్నది.

౭. సత్యాన్వేషణ

రామాయణ రచనాకాలమును అంతరిక, భాష్యాధారములచేత నిర్ణయింపవలయును. నీ క్రింది విధముగా కాలనిర్ణయమును జేయుచున్నాను.

1. ‘పతంజలి’ తన ‘మహాభాష్యము’లో రామాయణమును బ్రకంశించెను. పతంజలి క్రీ. పూ. 150 వ సంవత్సర ప్రాంతపు వాడని, విద్వాంసుల నేకులగీకరించిరి. ఈ కాలమునాటి యవనుల దండయాత్రమగుడ ఇతడు వర్ణించెను. ‘రామకృష్ణ గోపాల భారదార్కయ’ అను ప్రసిద్ధ చరిత్రకారుడు 1872 ఆక్టోబరులో ‘ఇండియన్ ఆంటికీవ్వరీ’లో వ్రాయుచు, ‘పుష్యమిత్రులగుడు’ ‘పాటలీపుత్రము’లో రాజ్యమేలు కాలమున ‘పతంజలి’ యుండెనని, ఆతడు భాష్యము 3 వ అధ్యాయము.

మును. క్రీ. పూ. 144—142 ల మధ్య వ్రాసినది.⁴² మాక్షవాలు తన గౌరతమ్ ప్రాచీన వైభవము అను గ్రంథమున 'పాతంజలి' కాలము క్రీ. పూ. 150 అనెను. 'గోల్డెన్ బ్రెకర్' పతంజలి కాలము క్రీ. పూ. 140 — 120 మధ్య అనెను. 'లానేకా' పతంజలి కాలము క్రీ. పూ. 2వ శతాబ్దమునను. 'వీబర్' పతంజలి కాలము క్రీ. పూ. 2వ అనెను కాని, అది ఆధారరహితము.

పతంజలికృత మహాభాష్యములో 1 పుష్కమిత్రయజ్ఞమామ 2 అరుణా ద్యవసాపాతేతం, అనగా సా పే నగరమును 'మి జాండరు' పట్టణము అని యుండుటచేత పంజి క్రీ. పూ. 150లోని వాండరుట నికృత్యము కనుక క్రీస్తుకు పాదు శతాబ్దములకుఁ బూర్వము రామాయణము వ్యాప్తిలోగల దనుట కాధారములు గలవు. కాని అది మూల రామాయణమో, పరమన రామాయణమో తెలియకన్పడినది. బహుశా మూలరామాయణము కావచ్చును.

2. రామాయణముగా భగవంతుఁ డవతరించెనని చెప్పటకీ వీరగాథ తరువాత కాలములోని మరియొక కవితేత వ్రామాన రామాయణముగా తయారు చేయఁబడినది. శామల నుండి అశీకి విషయములను గ్రహించి హిందువులు తమ మతములలో శేష్యులొనరి. పూజావిధానము అవతార కథనము, తీర్థయాత్రలు, దేవాలయ నిర్మాణము తీర్థనములు, విగ్రహ రాధనలు, మున్నగున పర్వయ హిందువులు శామల నుండియే గ్రహించిరి. శామలు, బుద్ధుని భర్తృమును, సంఘమును నమ్మి భిక్షువులగుచుండిరి. హిందువులు వీని ననుసరించి, బ్రహ్మ విష్ణు,

42 Ind, Ant, Vol I—P 299, Vol II—P 69.

Also R. G. Bhandarkar—A peep into early history of India (1930) P 20 "Pushyamitra is several times alluded to by Patanjali in the 'Mahabhashya' and from the occurrence of his name, in a particular passage I have fixed Patanjali's date to be about 142 B. C. 'Arunad yavanah Saketam,' Arunad yavana Madhyamikam." Here Patanjali uses an imperfect phrase."

Also A. A. Macdonell—India's past P 138. -

శివులను, త్రిమూర్తులను బూజింపసాగిరి.⁴³ వేదకాలమున దేవాలయములు, విగ్రహపూజ, అవతార కథనము, మున్నగువని లేవు. 'మౌగధనము (క్రీ. పూ. 302) వచ్చునాటికి, హిందవులు వేరువేరు మూర్తుల నవతార పురుషులుగాఁ బూజించుచుండిరి. అవతారకథనము, బౌద్ధమతోదయము కర్వాతనే, వౌద్ధులవలన నావిర్భవించినది. బుద్ధుని శిష్యులు, అవతారముల, పూర్వజన్మల, జాతక కథలనమ్ముచుండిరి; కాని క్రీ. పూ. 500 సంవత్సర ప్రాంతమునకు కర్వాతనే రామాయణ రచన జరిగియుండ వలయును.

3. బుద్ధుని కర్వాతనే రామాయణము సంస్కరింపఁ బడినది. రాముఁడు బాలానిగో మాటాడు సందర్భమున అయోధ్యా కాండము (109-34లో) నిట్లు కలదు.

॥ యథాహిచోర న్య తథాహి బుద్ధః

తథాగతం వాప్తిక మక్రవిత్థి

తస్మాద్ధి యక్ష్మంక్య తమః ప్రవాసం

వవాప్తికే వానిముఖో బుధస్వాత్ ॥

తా. దొంగనెట్లు నిరాకరింప వలయునో అట్లునే బుద్ధుని నిరాకరింప వలయును. వాప్తికుని తథాగతునితో సమానుఁడని గ్రహింప వలయును. కనుక ఎవనిని ప్రజలు నాస్తికుఁడని సంజేహించు చుందులో వానితో పండితులు పల్కురాదు.

ఈ విధముగా బుద్ధుని దూషణ కలదు. ⁴⁴ 'హేమచంద్ర రాయ చందరి' ఈ శ్లోకము పంగికాభీయమగు పశ్చిమోత్తర రామాయణములో లేదని వ్రాసెను. అనేక ప్రతులలో నీ శ్లోక మున్నది. కాన బౌద్ధమతోదయమైన కర్వాతనే మూలరామాయణము సంస్కరింపఁ బడియుండటం కథ్యము.

43 R. C. Dutt—Ancient India (1913) P 132.

Ibid—P 132.

44 C. V. Vaidya—The riddle of the Ramayana P 20
There is a direct reference to Buddha himself and it contains a downright condemnation of him.

4. రామాయణములో 'కాశకకల్పములు', ఆయోధ్యలో మిగుల గౌరవించఁబడుచుండెనది, (10—6) వ్రాయఁబడినది. 'కారక సహిత'లో దృశ్యరాష్ట్ర, విచిత్రవీర్యుల పేర్లు కూడ కలవు. కగ కాలాపుల, తైత్తిరీ యాచార్యుల, గౌరవింపుమను వచనము, సౌమిత్రితో మాటాడు సందర్భములోఁ గలదు. ఈ కరుణ, కాలాపుడు వైశంపాయనుని శిష్యులని, పతంజలికృత మహాభాష్యములోను, పురాణములలోను, బ్రాహ్మణములలోను గలదు. వైశంపాయనుఁడు, యాజ్ఞవల్క్యుని మేనమామ; రామాయణము ఆయోధ్యాకాండము 32 లో కర్మ, కాలాప, తిత్తిరీమున్నగు విద్వాంసుల పేర్లుగలవు. మహాభారతము సభాపర్వము 4—24 ను బట్టి, యుధిష్ఠిరుని దివ్యసభా ప్రవేశోత్సవ సమయములో, కథ కాలాపు లచట విద్వాంసులై యుండిరిని తెలియును. మహాభాష్యములో

శ్లో॥ గ్రామే గ్రామే కాశకం కాలావకం ద ప్రోచ్యతే ।

అని కలదు.

వైశంపాయనుఁడు, జనమేజయునికి వ్యాసాశ్లాచేత సర్ప యజ్ఞానింతము, భారతకథను వినిపించెను. జనమేజయుఁడు, తనయజ్ఞమునకు వాజసనేయులఁ బిలిపించెను. 'వైశంపాయనుఁడు' దీనినిసహింపలేక కాపము పెట్టెను. 'జనమేజయుఁడు' నాశనమాయెను. ఇతని రెండవపేరు 'చూట' ఁడు' పోలేని 4—3—104లో 'చరిత ఇతి వైశంపాయనస్యాభ్యా' అనెను. వైశంపాయనునికి యాజ్ఞవల్క్యుఁడు మేనల్లుఁడు; శిష్యుఁడు. కాంతిపర్వము 34—35ని బట్టి తిత్తిరీ (తైత్తిరీ) వైశంపాయనుని పెద్ద అన్నయని తెలియును. ఈయనకు 13 కాఖలు కృష్ణయజుర్వేదము తెలియును; 9నుండి శిష్యులు గలరు. చరణల ఖండనము, బృహదారణ్యకములో గావించు చున్నది. యుధిష్ఠిరుని సభకు 'తిత్తిరీ' కూడ వచ్చెను. యాజ్ఞవల్క్యుని శిష్యుడగు 'వాత్సరీ' కూడ జనమేజయుని సర్పయాగమునకు వచ్చినట్లు మహాభారతము అదిపర్వమునుబట్టి తెలియును. వీనిని బట్టి వీరైలు కొంచె మించు మించు సమకాలీనులు; భారత కాలములోనివారు. మహాభారత యుద్ధము క్రీ. పూ. 950 ప్రాంతమున జరిగినట్లు మాకాశేక నిదర్శనములు గలవు; కాన కథ కాలాపులు క్రీ. పూ. 10వ శతాబ్ది ప్రాంతపువారు; వీరికి తర్వాతనే పేర్లుకూడ రామాయణ రచన జరిగినది.

5. వేదముల తర్వాత బ్రాహ్మణములు బయలు దేరినవి. 'వికరేయ బ్రాహ్మణము'లో ఆంధ్రులు, పుండ్రులు, శబరులు, పులిందులు, ముత బులు, విశ్వామిత్రుని సంతతులని ఆర్యుల సరిహద్దులలో వసించుటకు, విశ్వామిత్రుడు వారిని శపించెనని యున్నది. ఆ కాలములోని ఆర్యులకు, పులింద, శబరులను వింధ్యారణ్య కాఖిలు మాత్రము తెలియును. ఈ బ్రాహ్మణకాలము క్రీ. పూ. 7 లేక 8 వ శతాబ్దమని, 'హగ్' పండితుడు వ్రాసెను. బ్రాహ్మణముల కాలము క్రీ. పూ. 800-600 మధ్యయని, మోక్షముల్లరు, మెక్షనాలు, కీకో, వింటర్ నిట్జ్, మున్నగు ఐతా విద్వాంసుల యభిప్రాయములతో మేము ఏకీభవింప వలసినదని నది. ఇది ఋగ్వేదీయ బ్రాహ్మణము. ఇందు శ్వేతకేతువు, ఆరుణి శేర్ల కార్పింపవు; కాని 6-10 లో 'బులిల ఆశ్వతర్యాస్' పేరు కలదు; 4-౧౦ గ్యము 5-11 న బట్టి, ఈ రెండు 'ఉద్దాలక ఆరుణి' సమకాలీనుడని తెలియుచున్నది. కైమినియ బ్రాహ్మణమును బట్టి 'బులిల ఆశ్వతర్యాస్' ఆరుణి సమకాలీనులని తేలుచున్నది. 'బులిల ఆశ్వతర్యాస్'కి జవకుని సభలో సంవాదము కూడా జరిగెను. 'ఉద్దాలక ఆరుణి' విదుగుడు జిజ్ఞాసువులకు దోడ్పడి, మహా రాజుగ ఆశ్వపతి చెంకకు బోయెను. (కైయి ఛాం. ఉ. 5-1-1-4) 'ఉద్దాలక ఆరుణి' గురువు 'అయోధ ధామ్యుడు' పరీక్షిత్తు కాలములోని వారు. అయోధ ధామ్యుని తండ్రి పాండవ పుత్ర హితుడు, ధామ్యుడు. పాండవులు క్రీ. పూ. 950 వ సంవత్సర ప్రాంతమున నుండిరి. 'బులిల' ఆశ్వతర్యాస్ ఆరుణి, సమకాలీనులగుటచేత, క్రీ. పూ. 850వ సంవత్సర ప్రాంతమున జీవించి యుండుట నిక్కమము. కాన 'బులిల ఆశ్వతర్యాస్'ని తేల్చొన్న 'వికరేయ బ్రాహ్మణము' క్రీ. పూ. 850 తర్వాతదేయగుట నిశ్చయము. కాన బ్రాహ్మణముల కాలము పాశ్చాత్య విద్వాంసుల యభిప్రాయాను సారము సరిగానే యున్నది. ఎట్లయిన ఈ బ్రాహ్మణ కాలమునాటికి ఆర్యులు దక్షిణదేశ మెరుంగరు.

రాజుయొడములో నత్యంత దక్షిణ ప్రదేశములగు పంపాసరస్సు, కిష్కింధ, శంఖరా పురము, లంక మున్నగువని వర్ణింపఁ బడినవి. ఆర్యులకు దక్షిణమున గూర్చి క్రినుట 7 శతాబ్దములకు మూర్ఖయు తెలియదని వింధ్య

దక్షిణ భూభాగములకు వారు చొరలేదని కె. వి. రంగస్వామి, ఆర్. జి. భండార్కరు మున్నగు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. అర్హులు తూర్పుదిశగా వచ్చి, విదర్భ కళింగల వామించిరిని, తరువాత విదర్భవాటి దండకారణ్యములో బ్రవేశించిరిని, గోదావరి యొడ్డున 'మహారాష్ట్రములో నివసించిని క్రీ. పూ 350 వాటికి తంజావూరు, మధురల సరింగిరని, భండార్కరు' మున్నగు చరిత్ర కారులు వ్రాసిరి. ⁴⁵

క్రీస్తు పూర్వము 5వ శతాబ్ది ప్రాంతపు వాడగు 'బోధాయనుడు' తన సూత్రములలో 'కిలింగ'ను తేల్చినాడు. క్రీ. పూ. 350 వాటి వాడగు కాలాతురవాసి 'పాణిని' కిలింగు, పాండ్య, చేర, చోళరాజ్యములను తేల్చినాడు. క్రీ. పూ. 300లో చంద్రగుప్తుని కాలమున పాటలీ పుత్రము నకు వచ్చిన యవన రాయలారి 'మెగస్థనీసు' భారతవర్షములోని 118 రాజ్యములను, 'తాత్రేపేసు' వాడు తేల్చినాడు. క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దిలోని వాడగు 'అశోక మహారాజు' కిలాశాసనములందు వీనిపేర్లు గలవు. అశోకుడు, మహేంద్రుని, సంఘమిత్రును, శార్దూలక ప్రచారార్థము నింపాళమునకుఁ గొంపెను. మౌర్యరాజ్యపాలన వాదాపు మదరాసు వరకుఁ గలదు. పాణిని వ్యాకిరియమైన చరిత్రము వ్రాసిన 'కాత్యాయనుడు' (క్రీ. పూ. 250) పాండియ, చోళుల, వాసిక్య నగరాలఁ తేల్చినాడు. క్రీ. పూ. 200లలో 'భిదగాహుడను' తైనయతి శ్లాఘనముయందు దక్షిణ దేశ మేగెను. పరింజలి (క్రీ. పూ. 150) మాహిష్మతి, విదర్భ, కేరిళ, కాంచీపురము, మున్నగు దక్షిణప్రదేశములఁ తేల్చినాడు. రామాయణ కర్త వర్ణించిన ప్రదేశముల ట్టి, రామని మార్గము 'లంక' వరకుఁ జెలియించున్నది.

'వింబరనిటీ' అను జమ్మి పండితుడు అర్హుల దండయాత్ర క్రీ. పూ. 7 వేల 9 వ శతాబ్దములలోఁ దిప్పక జరిగియుండ వలెనని, 'మహాబు' అర్హుల దక్షిణ హిందూస్థాన దండయాత్ర క్రీ. పూ. 700 లేక 600 లో జరిగి యుండెనని వాసిరి; కాని 'అగస్త్యుడు' మున్నగువాడు క్రీ. పూ. 1వ శతాబ్ది ప్రాంతమున నున్నవారిని, వారు వింధ్య, విదర్భల వాటివచ్చి ఆక్రమ మొనరించు కొనిరిని, వాటికి అత్యంత దక్షిణప్రాంతములు

తెలియవని మా యభి పాయము ఎవిధముగాఁ జూచిన, కీస్తునకు ఏడు శతాబ్దములకుఁ ముందు, ఆర్యులకు దక్షిణ హిందూస్థానమున గూర్చి తెలియదు క్రి పూ 350 నాటికి లంకామహర్షి అన్ని రాజ్యముల నార్యులెరింగిరి ఈ మధ్య కాలములోఁగో తర్వాతనో గామాయాగ గవన జాగిగలంత మయిన శ్రీ శ్రీ గామాయాగ కర్తృ హతము, కీస్తు " శతాబ్దములకు బూర్వము, ఆర్యులు దక్షిణా పథము రాకుండనే, దక్షిణ దేశ రాజ్యముల నెట్లెరుగును ?

రి ఆర్యులు మూడుమాస్యములలో దక్షిణ హిందూస్థానమునకుఁ జేరియుండిరి అవంతిగుండ, నర్మద మింద్రమీదుగా విదర్బలోనికిఁ జేరి, యట నుండి గోదావరి ప్రైభాగమునకుఁ జేర మాస్యముకటి 'ఆగమ్యుడు' ద్వారకచేరి, వచ్చిన దక్షిణాపథమిదియే, రెండవది తూర్పు సముద్ర తీరముగఁ జోయినది, మూడవది సముద్రమార్గము

శేలమారముగఁబోయిన మొదటి ఆర్యుడు 'ఆగమ్యుడు' సముద్ర మార్గమునబోయిన మొదటి ఆర్యుడు 'విజయుడు' సింహళ దేశవర్తిత యగు 'మహావంశము' వడు స్త్రువు పరిచ్ఛేదములనుబట్టి, 'విజయుని' యాత్రా వృత్తాంతము దెలియుచున్నది 'సింహరాచం' అ రాజానకు 'విజయుడగు' కుమారుడు కలెను విజగఁడని కుమారుడు, ప్రజల మాటలను విని, తండ్రి యితనిని దేశమునుండి వెడలఁగొట్టించెను, 700 అశ్వశరులతో నాన నెక్కింది, అతనిని సముద్రములో వదిలిరి, ఆనాన, కొంకణములోని 'కూర్మరక' నామక నగరము, (సూపాగా) చేరక అచటి జనులారానికి స్వాగత మొందిరి, అచటినుండి నాన లంకకుఁ జేరెను అనుయాయున, 'బుద్ధభగవానుడు' కుళనగరములో నిర్వాణ ప్రాప్తి గొందుటకు, రెండుసాల వృక్షముల మధ్య పరుండి, తనను జూడ వచ్చిన ఇంద్రదాసులతో నిట్లు వచించెను "ఁగాట దేశరాజా ని మోక్షానా కుమారుడు 'విజయుడు' 00 నుండి అనుచరులతో, లంకకుఁ జేరువాడు, చేపంద్రా! లంకలో నా భగ్యమును స్థాపన చేయుము ఇందు కొరకు మీరు, విజయుని, అతని అనుయాయులను, లంకనురక్షణ చేయుదు" "

యెట్లు 'దేశేంద్రుడు', లంక యొక్క రక్షణ భారమునకయ్యా 'మహాపు' అనుదేవత కప్పించెను. ఆ దేవత వెంటనే లంకలో, సహ్యాని

జేమంబు చాల్చి, యొక వృక్షంబు క్రింద కూర్చుండెను. విజయోడు, అతని అనుచరులు నా జేవత చెంతగోని, ఈ ద్వీప మెవరిదని యడిగిరి. ఆ జేవత, అది లంకాద్వీపమని, అందెవ్వరు మనుష్యులు లేరని? మీకిందు భయము లేదని? చెప్పెను. ఈ మాటలు పల్కుచు గగన మార్గమున నా జేవత ఎగిరి పోయెను *.

తరువాత 'యక్షిణి' కాన్పించినది; 'యక్షిణి'తో మాటాడు నపుడు, ఆ నగరము 'సిరీస కృద్ధని' నగరమని, యక్షిణి చెప్పినది. 'విజయోడు' అచట. ఉండు యక్షరాజ వంశమును, యక్షులను నిర్మూలనము జేసెను. దీనిని బట్టి 'లంకాద్వీపము'లో విజయోని రాక్షసు బూర్వము మనుష్యులే లేరని, యక్షులు మాత్రము కలరని, స్పష్టపడుచున్నది. ఆర్యశాఖకు చెందిన రావణుడు కాని, అతని తండ్రి కాని, లంకకుఁజేరి, రాచరికము జేసేరనుట కాధారములు లభింపవు. మహావంశమున వీరి ప్రస్తావనయే లేదు.

'విజయోడు' యక్షరాజ కుమారికుఁజేరిని వివాహముఁ జేసికొనెను. కాని యామెను తరువాత వదలివేసెను. వినృట 'మధుర'లోని పాండ్య రాజకుమార్తెను బెండ్లాడెను. తామ్రపల్లె నగరమును నిర్మించి కిరి ఏండ్లు రాజ్యమేలెను.

విజయోని తమ్ముడు 'అనూరాధుడు' అనురాధపురమును గట్టించెను. ఈ జనులందరు 'సింహపురము' నుండి వచ్చుటచేత, ఈద్వీపముయొక్క పేరు కూడ 'సింహాళము' అయినది. ఇప్పటికి అదియే పేరు కాని రామాయణకర్తకు సింహాళమును పేరులేనియదు. అన్నిచోట్ల, 'లంక' యనియేవాడెను. దీపవంశ, మహావంశములనుబట్టి, విజయోడు వచ్చినప్పుడు, రాజకుమారుడు, తనఅరచేతిని, దలక్రిందఁ బెట్టుకొని పరుండె నని, శీచిహితగా, తామ్రపల్లముగా నుండెనని, అందుచేత దీనికి 'తామ్రపల్ల' యనిపేరిణెనని తెలియుచున్నది. ఇంతకంటె, రాగిఅకు ఆకారముగానుండుటచేత, 'తామ్రపల్ల' యని పేరిడియుంధ వచ్చునని, కూడ యొకయూహ కల్పించున్నది;

40 అనంద కావల్యాయన — మహావంశము, (హిందీ) — విజయో
భిక్షము పుట 44.

ఎట్లయినను ఈపేరు క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దము నుండి కలదనుటకు, మనకు చారిత్రకాధారములు లభించుచున్నవి.

క్రీ. పూ. 326 లో 'ఆలెగ్జాండరు' అను యవనభూపతి భరతవర్షముపై దండెత్తి చచ్చినప్పుడు, 'కాస్పియా' వాసి, 'అరెక్షా'లోను క్రీటు ద్వీపవాసి, 'నియార్కు'ను విజావాద్వీపవాసి 'అనిసిక్వటను' అను శేఖరులు కూడవచ్చిరి. 'అనిసిక్వటను' వారికా దళములోనుండి ఓడచుక్కానిని బట్టియొండెను. అతడు తనయాత్రా వృత్తాంతములనుల్లభించెను. ఈశేఖరుడు లంకను 'త్రాలోపేను' అనిపేర్కొని, ఇది 5000 స్కూడియాల పరిమాణముగలదనెను. 'మెగస్థనీసు' యెరాస్థనీసు' అను గ్రీకుశేఖరులు దీనిని పేర్కొనిరి. 'మెగస్థనీసు' 'త్రాలోపేను' అనెను. 'స్ట్రాబో' యను గ్రీకుశేఖరుడు, రోము చక్రవర్తియగు 'క్లాడియసు' త్రాక్షానుపల్లికి గల వాణిజ్య సంబంధమును పేర్కొనెను. దీనికి పూర్వవాచుము 'పలేకసుంద్ర' యని తెలియుచున్నది. అశోకుని నిర్మించిన శిలాశాసనములలో కూడ దీనిపేరు, 'తాంబపన్ని' యని వ్రాయబడినది. 'పలేకసుంద్ర' యనికాని, 'పలికసుండు' అనికాని, లంకపేరు రామాయణములోలేదు. రామాయణమున 'సింహళమని కూడ వాడలేదు. విజయండు పెట్టినపేరు, 'తామ్రపల్లి' క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దమునుండి గ్రీకు శేఖరులు వాడిరి; కాన రామాయణ రచన, క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దికి బూర్వమే జరిగియుండవచ్చును.

గ్రీకులు దీనిని అంటిక్ థోనస్ (Antioch-thonos) అనిరి; ఆలెగ్జాండరు కాలమున అందలి ప్రజలను, 'పాలేగెరి' (Palaegeeri) అని పిల్చుచుండిరి. ఇతర గ్రంథకర్తలు లంకను సిమండన (Simoundon) అని, త్రాలోపేను అని పిల్చిరి. పెరిప్లసుకారుడు కూడా 'త్రాలోపేను' అనునది ప్రాచీననామమని, తన కాలమున దానికి 'పలేకసుంద' (Palaisimundi) అని పిల్చెడివారని, ఇంకను ఈపేరు. అనగా సలిక (Salike) సెరినెల్లుసు (Serennellvous) సెరిదిబ (Serediba) సెరినాబ (Serenaub) కైలన (Zeilan) సైలన (Sailan) సెల (Ceylon) సలైలిన (Salailine) అనునది లంకపేరుని తెలియుచున్నది. ⁴⁷

47 J. W. Macerindale M. A—Ancient India as described by Ptolemy. P 251.

‘సీని’ యను లేఖకుడు, ‘సిలోను’ ముఖ్యవగరము ‘పరిశ్రముండన్’ యని (బహుశ పల్లెనీమంత్) పెద్ద పట్టణమని, అనూరాధ పురము కావచ్చునని, రాజా ఎన్నుకొనఁబడుచుండెనని, 30 మంది సలహాదార్థుల సభ కలదని, బాధ్యులవలన నుఖమైన దీవియయ్యెనని, వాడు ‘నియార్మగు’ లంకకు ‘పల్లెశిమాండో’ (Palaisimoundou) అని పేర్కొనెనని, ‘అనియన్’ వ్రాసెను

ఈ పేర్లని ‘రామాయణమున గానింపవు, కాన శ్రీ పూ 3వ శతాబ్దమునకు బూర్వపు రిచనయే యగుచున్నది

7 వింధ్యకు దక్షిణమునఁ గ్రునుముగా బోయిన మామునకు ఆయ్యలు దక్షిణాపథమని పేరు పెట్టిరి దక్షిణమున కాగ్నిలరాక ‘అగస్త్యుని’తో నారంభమైనది, ‘అగస్త్యుడు’ శ్రీ పూ, 7 లేక 8వ శతాబ్దములోని వాఁడని యా కార్త్యేలో పండితు డభి పాయ పడెను కాని ఈ యూహ సరికాదు శ్రీ పూ 14వ శతాబ్దిలో ‘అగస్త్యుడు’ను ఆధారముగా గలవు ఆర్య సభ్యతను దక్షిణమునఁ బర్యవేక్షింపబడిన యెందరి ఆయ్యుడు ‘అగస్త్యుడే’ ‘అగస్త్యుడు’ కొందరు బ్రాహ్మణులతోఁ గలసి, వింధ్యపర్వత ములవాటి, దక్షిణమున విదర్బ ప్రాంతమున నాశమ మొప్పుచు కొనెను ఈతఁడు యుగ్వద కాలపు బుద్ధి రాముడితని దండకలోఁ గలసెనని, రామాయణము తెల్పును ఈ బుద్ధి భార్య ‘తోపాము’దీ, ఈమె విదర్బ రాజున ‘దృపమిమి’ కుమార్తె ‘అగస్త్యుడు’ ‘దివోదాసుని’ కంద్రియగు ‘వ్యాధ్వన్యుని’ వెంకట భగవంతుని కేగఁ బ్రవీణులయొక్క సాహిత్యము, శాస్త్రజ్ఞానము సకారంభమందని దక్షిణమునకు వలస వచ్చిన వారిలో మొట్ట మొదటి వాఁడని ‘అగస్త్యుడు’ కొనియాడఁ బడుచున్నాడు

ఎల్లలకు బట్టి చూడగా, (ప్రస్తుతపు మహాకావ్య) రోజును, దండకారణ్యముగా గానింపచున్నది తమిళగ్రంథములను బట్టి చూడగా, అగస్త్యుడనేక బేల జనులతోవచ్చెనని తెలుచున్నది అగస్త్యుని వింధ్యాది గర్వ భంగకాదుట, చారి తకముగా వర్ణము చెల్లినవలె వచ్చు ఆయ్యలతో మొదట వింధ్యాదిని దాటినవాడను ‘అగస్త్యుడే’ యని పురాణ గాథల కర్థము తెప్ప వలయును అగస్త్యుని రాకకు బూర్వము దక్షిణదేశము లెందునని ఆయ్యలకు, పంప, వింహళము మున్నగునెట్లు తెలియును

అర్థ శతాబ్దముల యిట్లు వాదన “క్రీ. పూ 7 వ శతాబ్దము నకు ముందు వీమియుఁ బలియదని, దీనివలన వృద్ధవధువచ్చుది తూర్పు మూర్ఖముద్వారా ఆర్యులు ఉత్తర సర్కారుల వరగొరి, అంతకు మించి పోలేడు వారికి వింధ్యకు దక్షిణముగా నున్న ప్రాంతముతోఁ బరిచయము లేదు క్రీ. పూ 350 కి బూర్వము, వారు మదిర తంజావూరుల వరకు వ్యాపించిన ప్రాంతముతోఁ బరిచయము గలిగియుండిరి”

కాన రామాయణ నచన ఆర్యులకు దక్షిణదేశముతోఁ బరిచయము గలిగిన కర్వాక, అనగా క్రీ. పూ 4 వ శతాబ్దానికి దర్వాక జరిగియుండ వలెను

8 ‘మహాభారతము’లో రామాయణ కవి గలదు మహాభారత రచనా కాలము క్రీ. పూ 200 వ సంవత్సర ప్రాంతమని, ‘సౌతి’ యాకాల మున గాఁడని, కొందరు మహాభారత) ఎండితులు (వాసిరి, కాని ఈ యూహావృత్తుల నిశ్చయము, మొదట కురుపాండవ యుద్ధమును వర్ణించిన గ్రంథమునకు ‘జయ’ యనిపేరు కలదు ఇదియే వృద్ధి చేయ బడి, ‘భారతము’ అయ్యెను, ఇది రెండువ బుద్ధునికీ మార్వత్తుని, అని యా ‘లేట్ పల్లర్’ అను ఎండితుని యభిప్రాయమై యున్నది తాత్థ భిన్నము నందలి విశేషము చేతనే, భారతము వృద్ధి చేయబడి, మహాభారతముగాఁ జేయబడినదని, పలువురు విద్వాంసుల యభి ప్రాయముతో నే శోధించుచున్నాను

‘మహాభారతము’ ‘సౌతి’ పర్వము వాల్మీకిని తోల్కొన్నది ఈ పర్వ ములో నాతావున ఎక్కిప్తములు కాని తావునలే ‘వాల్మీకి’ పేరుతో రెండు శ్లోకములు ఉదాహరింపబడినవి ఇది రామాయణము యుద్ధకాండ ములోనేవిధమైన చూపు లేకుండ ఉన్నది మన పర్వములో ‘రాణా పాశ్వాతము’ కలదు ఇది రామాయణమునబట్టియే వ్రాయబడినదని,

48 R G Bhandarkar—Bombay Gazetteer Vol I Part II — P 141

Also R G. Bhandarkar — collected works Vol III P 15.

“The Indian Aryans had thus no knowledge of South India previous to 7th century B. C. etc.”

(బాపెను. ఇతర చారిత్రక కాధారములచేత, నీతనికాలము క్రీ. శ. 1వ శతాబ్ది యని దక్క (బాపెను; కాన త్తొస్తవ శకారంభమునకు భారతీయులకు ఫలిత జ్యోతిషము తెలియునని, తెలియుచున్నది. ప్రాచీన, బ్రాహ్మణులకు జ్యోతిషము ప్రియమైన వృత్తియని క్లాఫిం చెను.

గ్రీకు లీ గణితమును భారతీయులనుండి నేర్చుకొనిరి. బాబిలోనియనుల భాష 'అగమెక్' లేక 'ఛాల్యెయిక్'; అందుచే వారిని 'ఛాల్యెయనులు' అందురు. వీరు భవిష్యత్తు చెప్పించుండిరి; విశ్వపారింపర్యముగా, నీవిద్య వీరిలో నుండెను. ప్రజలు వీరిని గౌరవించుచుండిరి. వీరు నక్షత్రములకూచి ఫలితాంశముల జెప్ప పద్ధతిని, సక్రమమైన కాస్త్రీయ పద్ధతిలోనికి మార్చిరి; గూర్వచంద్రగ్రహణములనుగూడ వీరు తెల్పగల్గుచుండిరి.

బృహస్పతి, కుమలకుభులని, హజశులు శత్రువులని, బుధుడు స్థాన మునుబట్టి కుభూ, యకుభూ యగునని వారు తెలిపికొనిరి. రాశిచక్రము జేయుపద్ధతి, క్రీ. పూ. 1వ శతాబ్దమునకు గాని, గ్రీకులలో బూర్తి కాలేదు. క్రీ. శ. 1వ శతాబ్దమునకుగాని ఈ కాస్త్రము భారతీ యులలో వ్యాపింపలేదని, 'వీలరు' పండితుడు వ్రాసెను. కాన 'బాలకాండము' క్రీ. శ. 1వ శతాబ్దములో గూర్వబడి యుండవలయును. 'వీలరు' యొక్కయు రామాయణమే క్రీ. శ. 1వ శతాబ్దములోని రచనయని యొకచోట వ్రాసెను. 'జయచంద్ర విద్యాలంకారు' అనుచరిత్ర కారుడు రామాయణము యొక్క అంతిమ రూపము క్రీ. పూ. 1వ శతాబ్దము వాటికి బూర్తి యైనదని వ్రాసెను; కాని హేతువుల చూపింపలేరి.

ఇంకను 'వింటర్ నిట్' కూడ తప్పకొందన సాహిత్య చరిత్రములో భారతీయులు చంద్రనితో గలసియుండు నక్షత్రము లెరుంగుదురు కాని, శూన్యనితో గలియు సందర్భము లెరుంగరని, విషువతులు తెలియవచ్చి, ఇవి ప్రాచీన వాస్తవ్యములలో గాన్పింపవని, క్రీ. పూ. 1100 ప్రాంతమున వని తెలిసియుండవచ్చునని వ్రాసెను; కాని కాలనిర్ణయము అనుమానముగా నున్నది. ఇంకను 'బార్నాబ్' అను విద్వాంసుడు ఆకాశమున నీక్షింప వచ్చుగాని విధిచేయుటకు 'ఛాల్యెయనులు' కారకులని, దీనినుండియు, వారు జేసినవిద్యలుగా హుయ్యుడు, చంద్రుడు, మిగత విద్యగ్రహణము సమవర్తిత విధిచేయుచున్నది కల్పవని, 'అలెగ్జాండ్రీయ' నుండి భారతీయులు నీక్షిం

గ్రహించిరని, అందుచేతనే, తరువాత వాఙ్మయములోనివి కాన్పించినవని, వ్రాసెను. శ్రోత్రివ శాస్త్రములో గల ప్రవేశముచేత, యవనులను భారతీయులు ‘సర్వజ్ఞ’ యని పిల్చుచుండిరి; ఇంకను ‘దంకర’ అను విద్వాంసుడీ విధముగా వ్రాసెను. “భారతీయుఁ సంవత్సరము 30 శోబాలు గల 12 నెలలుగా విభజింపఁబడినది. నెల లెండు పక్షములుగా నున్నది, శోబ 30 ముచూర్తములైనది. 330 దినములు సంవత్సరముగా మార్పుకొనుటకు, బ్రాహ్మణులు, పంచ వర్షములతో గలయు కాలచక్రము, అనగా 1860 చంద్ర దినములుగా విభజించిరి. మూడువందలకు 30 చంద్ర దినములు గల 12 నెలలుండెను; 3 వ, 5 వ సంవత్సరమునకు, అన్నియే శోబాలు కల 13 నెలలుండెను. ఈ ఏర్పాటు వలన కాలచక్రములో మూమూలు కాలము కంటే 4 దినము లధికమగుచున్న విషయము, బ్రాహ్మణులు గ్రహించకాల కుండిరి. ఈ కారణమున వారు నేర్పరులైన, శ్రోత్రివ శాస్త్ర చేర్చిలు కారు.” (History of antiquities - Vol IV - P 283 - 284) ‘వీబరు’ మున్నరు విద్వాంసుల వ్రాతల ప్రకారము, కాలమును గుణించు పద్ధతిని భారతీయులు బాబిలోనియనులనుండి నేర్చుకొనిరని, తెలియవచ్చుచున్నది ⁴¹.

ఇంకను ‘కేంబ్రిడ్జి హిందూజీశ చరిత్ర కారుడు. (1 వస. 140 పుట) ‘బాబిలను’ నుండి నక్షత్ర జ్ఞానము కల్గినదనుట న్యాయముగా నున్నదని, నక్షత్రగుణులనునది అచటనుండియే ఉద్భవించెనను విషయమింకను గనిపెట్టవలసి యున్నదని, వ్రాసివాడు. కాన ఈ శ్రోత్రివ శాస్త్రజ్ఞానము కల్గిన తర్వాతనే, అనగా క్రైస్తవ శకారంభమునకు దర్వాతనే, రామాయణ రచన జరిగి యుండవచ్చును.

10. రామాయణములో పాణిని విరుద్ధ ప్రయోగములు గలవని ‘మూక్త వాలు’ మున్నగు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. ‘పాణిని’ క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దమున లోకి భాషను దిరుగ వికారము లేరు పడకుండ, నిబా రించివాడు. అతడిటుల సంస్కరించుట చేత, వీనికి ‘సంస్కృత’ మని పేరు వచ్చినది. సంస్కృత మనెడి ఈ పేరు ప్రాకృతము దానికి బ్రతిద్యుండ్యగ నేర్పడినదని, ‘మూక్తవాలు’ పండితు ధూహించెను.

అది కావ్యమైన 'రామాయణము'న గూడ సంస్కృతమున శబ్దము గలదు. పాణిని కాలము క్రీ. పూ. 350 అని అనేక ప్రమాణములు దెల్పుచున్నవి. 'మౌక్తనాలు' మూత్రకాల మధ్యములో ననగా క్రీ. పూ. 350లో 'పాణిని' కలదనెను. 'బోహేబ్ లింగ్', కీర్తి మున్నగువారు క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దమునది. 'మాక్స్ ముల్లరు' కూడ క్రీ. పూ. 350 అని వ్రాసెను. చరిత్రకారు లెల్లరు నీ కాలమునే క్రొందిరి. పాణిని క్రీ. పూ. 400 ప్రాంతమున జన్మించి యుండవచ్చు నని, కథానాట్యాగర మతనిని పాటలీపుత్రములోని నందుని (చంద్ర గుప్తుని) కాలమున నుంచినది 'గోపెన్' పండితుడు 'భారతీయ సాహిత్యచరిత్ర'మున వ్రాసెను. పాణిని 'వగ్' యనువాని శిష్యుడిగా గానినను చున్నాడు 'భాండార్కరు' క్రీ. పూ. 7వ శతాబ్దారంభ మున 'పాణిని' కలదనెను కాని ఆధారములు జాపరైరి. 'హెన్ ట్యు' అను అమెరికా విద్వాంసుడు 'పాణిని' క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దమునకు బూర్వపుడు కాదనెను. పాణిని యింకను, 3 సంవత్సరము, బ్రాహ్మణ, కల్ప, స్మృత్యకార, యజుర్, మహాభారతమున్నగు శబ్దముల దేర్చుచుటచేత, క్రీ. పూ. 4 వ శతాబ్దమునకు బూర్వపుడు కాదని తోచుచున్నది. 'లెల్వల్కరు' క్రీ. పూ. 700 లో పాణిని ఉండవచ్చు ననెను కాని ఆధార రహితము. ఈ ప్రకారము ఈతని కాలమును గూర్చి క్రీ.పూ. 2000 నుండి క్రీ. 1వ శతాబ్దమువరకు 30 నుండి 30 విధముల తేర్కొనిరి. 'అర్యశంకాశ్రీమాలకల్పమున' బట్టి, శ్రీకాళి ప్రపాదజయస్వామి, వైయోకరణపాణిని క్రీ. పూ. 366-338 వరకు రాజ్య మేవిన 'మహాపద్య'నందుని కాలముననుండి ననెను. ఇది చాల ముఖ్యమైన విషయము.

గ్రీ. వరదధర్మము విభాత . అతిరాగో అహత్ తదా (183)

వియతం బ్రావకేదోదౌ . తవ్యరాజ్ఞో భవిష్యతి

తస్మాన్మంతమః నత్యఃపాణి నిర్మామమామః॥ (187)

దీనినిబట్టి 'మహాపద్య'నందునికి, 'వరదధర్మ' నామక మంత్ర యందు గాథమున అమరాగము కలదని, వానిరెండవ మిత్రుడు 'పాణిని' నామక మహాత్ముని తేటతెల్లముచున్నది. కాన, క్రీ. పూ. 350 లోని వాదము

నిశ్చయము. పాణిని విద్యుద్ధ ప్రయోగములుండు కథమున, మూలరామాయణము అనగా 2-రి కాండములు, క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దికి బూర్వమే రచింపబడియుండవలయును. వర్తమాన రామాయణము 'పాణిని'కి దర్బాకదే యగుచున్నది.

11. రామాయణములో (బాల 15-2) వేద, వేదాంగములను శబ్దములు గలవు. శిక్ష, కల్పము, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, ఛందస్సు, శ్రోత్రియములను 3 అంగములను, వేదాంగము లందురు. ప్రాతిపదికలను వేదవ్యాకరణ సూత్రములు శిక్షాసంబంధములు. ఇవి యన్నియు క్రీ. పూ. 500-200 మధ్యకాలములోనివి. క్రాత, గృహ్య, ధర్మసూత్రములను మూడు సూత్రములను గలిపి, కల్ప సూత్రములందురు. కల్ప సూత్ర కారులలో, ముఖ్యులు, ప్రాచీనులు 'బోధాయన, ఆపస్తంబులు.' 'బుద్ధుడు' అభిప్రాయానుసారము, వీరు క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దములోని వారు; సూత్రగ్రంథులము క్రీ. పూ. 500-200 అని 'మౌక్తీకాలు' వచనము ప్రాచీనీకముగానున్నది 'పాణిని' రచిత వ్యాకరణము క్రీ. పూ. 350 నాటిది; కాని 'పాణిని' 'శకటాయనుడను' జైనుని వ్యాకరణమును సర్వవిధముల ననుకరించెనని, పెక్కురు విద్వాంసులు వ్రాసిరి. ఇది సత్యమే కావచ్చును. పూర్వపు నిరుక్తమును గైకొని, 'యానుడు' క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దములో వ్యాఖ్యను వ్రాసెనని, కొందరు వ్రాసిరి; కాని యానుడుచింకను పూర్వదని మా యభిప్రాయము.

'లింగగుడు' ఛందస్సు నిర్మాత. భగవాన్ లింగగుడు పాణిని కనిష్ఠ ప్రాతరయని; 'మధురు శిష్యుడు' వేగార్థ దీపికలో వ్రాసెను. (7-9); 'వీలదు, మాత్రము లురుహుడ నీ విషయమును తెల్పొందిరి; కాన లింగగుడు మడ క్రీ. పూ. 350 ప్రాంతపువాడు.' ఫలితశ్రోతిమదిత్య గ్రీకులు, మన జేశములో స్థిరపడిన పిమ్మటనే, కల్గినది. క్రైస్తవ శకారంభమువఱగాని, ఈ విద్య వ్యాప్తికాలేదు; కాన బాలకాండ రచనము క్రీ. శ. 1వ శతాబ్ది లోగాని అధియొండనేరదు. బాలకాండములో (14-38) కల్పసూత్రములు, బ్రాహ్మణములు, అను శబ్దములుకూడ కలవు. ఆపస్తంబ కల్ప సూత్రములలో గూడ, 'వేదాంగములు' అను శబ్దము వాడబడినట్టి ఆరణ్యకము లివి. 'రామాయణము' కి 3వ. 5వ. శతాబ్దములు యుక్తములని పాణిని

జేదాంగములు మరియొక రూపముగా నున్నను, రామాయణ రచన
క్రీ. పూ. 500 కంటే పూర్వము కాకాలదు.

12. రామాయణమున 'కపిలుని' పేరనేక చోట్ల తగులుచున్నది. కాని
'కపిలుని' తర్వాతనే రామాయణ రచన జరిగియుండ వలెను బుద్ధుడు
కపిలవస్తు నగరములో జన్మించెను. పాశ్చిమగంగను 'దాతవంశ ప్రకా
రము కపిలయిషి' అనుజ్ఞ చేత కపిలవస్తు నగరమును హిమాలయముల
యొద్ద ఇక్ష్వాకు కుమారులు గట్టిరని తేలుచున్నదని 'దత్తు పండితుడు'
చ్రాసెను. 'కపిలుడు' బుద్ధుని కొక శతాబ్దము పూర్వముదని దత్తు
చ్రాసెను. 'జేవిన్' అను విద్వాంసుడు పైతము క్రీ; పూ. 7వ శతా
బ్దములో 'కపిలుడు' కలదనెను; కాని ఈ యూహ సరికాదు. మహాభారతమును బరిశీలించగా (XI-218-15) ఉద్దాలక ఆసురి
శిష్యుడు 'యాజ్ఞవల్క్యుడని, ఇతని శిష్యుడు 'ఆసురి' యని ఆసురి
భౌర్వి కపలయని, ఆసురి పెంపుడు కుమారుడు 'పంచశిఖుడని' తల్లి
కపిలనుబట్టి 'పంచశిఖుని' కాపిలేయండని విల్లురని కలదు. ఈ పంచ
శిఖుని శిష్యులు 1. నులభ 2. జనకజాన దేవుడు (మిథిలరాజు)

జనకజాన దేవునికి పంచశిఖుడు సాంఖ్యము నేర్పెను. 'నులభ' జనకధర్మ
ధ్వజానికి గురువునొద్ద నేర్పు కొన్న సాంఖ్యము నేర్పెను. (మ. భా. X-I
221-122) కనుక సాంఖ్యము బోధించిన 'కపిలుడు' ఈ పంచశిఖుడే కాన
చున్ను. 'ఆసురి' యొక్క పేరు ప్రాచీనములగు ఉపనిషత్తులలోగూడ
కాన్పించు చున్నది; కాన ఆసురి పెంపుడు కుమారుడగు 'కపిలుడు' క్రీ.
పూ. 8వ శతాబ్దిలోని వాడు కావచ్చును; కాన రామాయణ రచన
క్రీ. పూ. 8వ శతాబ్దికి తర్వాతనే జరిగియుండవచ్చును.

పైపేరినైన జనకధర్మధ్వజాని కుమార్తెయే 'సీత' యని, పలువురు చ్రాసినా
కాని యిది తప్పు. రామాయణములో జెప్పబడిన ప్రకారము, సీత శీతధ్వజ
జనకుని కుమార్తెయని తేలుచున్నది. ఈతడు విదేహరాజులలో 28వ వాడు;
ఈ కంశములోనే 'జనకజాన దేవుడు' 58వ వాడు; జనకధర్మధ్వజాడు
99వ వాడు పైయున్నారు.

13. రామాయణములో పహ్లావులు, యవనులు, శరణు, మేర్పులు, కాం
క్షోలులు, మోహితులు, శిరాములు (కాకాం 54, 55) చున్నగు పేర్లు

పహ్లావులపేరు పురాతనమైనదే. వీరికి 'పార్శ్వ' అని పేరు. శకులపేరు క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దివాటికి భారతీయులెరింగియుండిరి. పాణిని గణపాఠములో శకులచేర్చినను, 'మొగ్గవీను' హిందూదేశ జాతులు 118 అనిచెప్పి, హిమాలయములకావల ఈదేశము 'సిద్ధియనులు' లేక శకులని పిలువబడు జాతుల వారిచే వాసముచేయబడెను' అని వ్రాసెను.

వీరు టర్కీదేశపు ద్రిమ్మరులు. యూచీలు (బుష్మీకులు) వీరిని బార ద్రోలగా, వీరు క్రీ. పూ. 175వ సంవత్సర ప్రాంతమున, 'జక్కావ్రము' నది క్షత్రముగా నున్న పచ్చిక బయళ్ళనుండి, దక్షిణముఖముగా బయలుదేరి వచ్చిరి. 30 లేక 40 వందల తర్వాత 'పార్థియనులు' మున్నగువారు వెంట దింపగా సింధునది ప్రాంతములకు వచ్చిరి. యవనులనగా గ్రీకులు; రావి ల్ను, గ్రీకునకు హీబ్రూసంస్కృతములలో 'యవన' అని ప్రాచీనపర్షియను భాషలో, 'యాన' అని, కలదనివ్రాసెను. ఈ శబ్దమునుండియే, 'యవన, యాన' శబ్దము లావిర్భవించివి. భారతీయులు మొట్టమొదటగా, 'అయోనియనుల' గూర్చి, పారసీకుల మూలముగా వినియుండిరి. 50 ఇంకను 'యవన శబ్దము' భారతీయ సాహిత్యములో ప్రప్రథమముగా, పాణిని 'గణపాఠము'లో వాడెనని, శ్రీలింగరూపను 'యవనాని' అని, కాత్యాయనుడు కూడ 'యవనలిపి'ని చేర్చిననని, 'గోల్డెన్సకర్' పాణినిని బుద్ధునకు బూర్వమనెనని, కాని తర్వాత లభించిన సాంప్రదాయ ములబట్టి, ఆఖరు నందరూ సమకాలీనుడని తేలుచున్నదని, ఆతనికి ఖ్రీస్టి లిపిలో వ్రాయబడిన వాణిముల మైననున్న, పద్మములతో బరిచయమున్న ఆధారములు గలవని, 'రావిల్సను' వ్రాసెను. 51 మహాభారతములోగూడ కొకచోట యవనుల (II.14.4) పేరుకలదని ఈ లేఖకుడే వ్రాసెను.

యవనులు గ్రీకులే యుటకు కాసవాధారములుకూడ కలవు. క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దములోని 'గెర్నారు' రెండవ కిలా కాసనుములో స్పష్టముగా 'యోనరాజు, అంటియో?' అని యున్నది. (పంటి ఆంటియోకోయోనరాజు పం. అన్తియోకోవాను యవనరాజు?) ఈరాజు 'బాబిలోనియా'లో

50. H. G. Rawlson - Intercourse between India and the western world P 20.

51. Ibid—P 26.

‘హెల్లింగ్స్ట్రోమ్’ రాజవంశమునకు మూలపురుషుడగు ‘సెల్మాగ్స్’ కర్వారత వచ్చిన యవనరాజు ‘అంటి యోఫ్సన్’. ఈతని యొద్దకు ‘అగోకుడు’ భిక్షువులపైతము పంపియించెను. కాన క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దమునుండి భారతీయులకు యవనులకు గల సంబంధము స్పష్టపడుచున్నది. ‘సోక్రటీసు’ యొద్దకు కూడ భారతీయులు తెలియజేసినట్లు ‘యూక్లియసు’ అను గ్రీకు లేఖకుని వ్రాతలు దెల్పుచున్నవి. క్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దిలోని ‘పైథాగరసు’ భారతవర్షములో దర్శనశాస్త్రము జదువుటకు వచ్చెనని ‘డాక్టర్ ఎన్ ఫీల్డ్’ వ్రాసెను; కాని యిది అశాస్త్రమగుగా నున్నది. క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దములోని చరిత్ర జనకుడగు ‘హిరోడోటసు’ హిందువులను గూర్చి వ్రాసెను. క్రీ. పూ. 326లో ‘అలెగ్జాండరు’, మువ్వరు లేఖకులును, క్రీ. పూ. 301లో ‘మెగస్థీను’ను భారత భూమికి వచ్చిరి. యవనులతో భారతీయులకుగల సంబంధము. క్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దినుండి యున్నను, ‘అలెగ్జాండరు’ రాజుతో నది అధిక మాయెను. (క్రీ. పూ. 326)

ఇంకను ‘మహావంశము’లో యోనదేశమునకు రాజధాని, యోనుల ‘అలసంద’ యని, క్రీ. పూ. 137 లో టయూసెల్లి’ లోని గొప్ప ఉత్సవమునకు 30000 మంది భిక్షువులు వచ్చి రని, వ్రాయబడి యున్నది. ఈ ‘యోనులు’ ‘యవనులే’ కావచ్చును. పశ్చిమ ఆసియా ఖండమంతట, గ్రీకులు ‘యవన’ యని, ‘అయోన్’ అని, ఎరుంగబడుచుండి రని, ‘గ్రీఫిత్’ పండితుడుకూడ వ్రాసెను. “బుద్ధుని నిర్వాణానంతరము 250 ఏండ్లకు, ‘యోనపురోహితుడు’ ధమ్మరక్షితను ‘అపరాంత’కు మతాచార్యుడుగా పంపిరని, ‘మహారక్షిత’ యనువానిని ‘యోనదేశము’ నకు బంపిరని, ‘మహావంశము’ తెల్పుచున్నది. అగోకుని క్రింద ‘యవన కుమరుడు’ పౌరావర్తి పాలకుడైయుండెను. పాండి వాసము ‘యవన’ యని పేర్కొన్నది. కాన ‘యవన’ శబ్దము భారతీయులెరుంగదురు.

ఇంకను ‘వేదవగర్ స్తంభ కిలావాసముపై, ‘అంటియాల్పిదాసు’ యొక్క రాయవారి ‘హెలిడోరసు’ యోనదూతగా పేర్కొనబడినాడు. ఇంకను ‘అకమినియసు రాజుల వాసములబట్టి కూడ, గ్రీకులకు ‘యోన’ (yona) అను పేరు కలదని తెలియుచున్నది.

ఇంకను 'మహాభారతము'లో (XII-207-43)

శ్లో॥ "యోవ శాంభోజ గంధార కిరాత విర్బలైవహ"

అని యున్నది. ఈ కారణమున 'యవకర్ణము' గ్రీకులకే వర్తించునని తెలిసికొనవచ్చును. కాన 'యవనులను గూర్చి తెలిసిన విషయములు, వర్తమాన రామాయణ రచన అనగా మూలరామాయణము సంస్కరింపఁబడియుండుట, జరిగియుండవలెను; అనగా క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దికి దర్వాకకే యగు చున్నది.

14. రామాయణములో ననేక చోట్ల 'చైత్ర్యము' అనుపదము వ్రాయబడి నది. (అయోధ్యాకాండ 3-16, 6-11, 13-6, 25-11, 72-43, 48, నుందరి కాండ 2-14, 15-15, 43-1, 3, 5, 7, 56, 116, యుద్ధ కాండ 84-12) ఇది శాదుల దేవాలయమున, భాష్య కాయలగు విద్యార్థులు లసేతులు వ్రాసిరి హిందూ దేవాలయములపట్టికి లేపు. హిందువుల విష్ణు మందిరములు, క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దములో గలవని, 'విదికా' యొద్ద 'నగరి'లోని శిలాశాసనములపట్టి తెలియుచున్నది; 'విదికా'లోని యొక విశాల స్తంభము పైని గల శిలాలేఖనము చేత, 'రాజా అంటియోక్కిదను' సమయమున '3వ శిలా' నగరములో నివసించు, 'దయన్' పుత్రుడు 'హియోడ్కోరను' అనుభాగనకుడు, 'హనుదేవుని' గురద ద్వారము చేసినని తెలియుచున్నది ఇది కష్ట ప్రాచీన హిందూ దేవాలయములు కానింపవు క్రీ. పూ. 5 వ శతాబ్దములోని 'పేరవా' గ్రామము శాదులకు ముఖ్యమైనది. ఇదియే శాదుల మొదటిస్థాపనము కావ్యము బుద్ధదేవుని ఆసుల శివ పాత్రలో నుండి, సమాధిగా గట్టిందిరి. దీనిమీదనే 'చైత్ర్యము' కట్ట బడుచుండును. ఆశోకుని కాలములోనే చైత్ర్యము లారంభమైనది. (క్రీ. పూ. 3 వ శ.) అట్లయినచో రామాయణ రచన, క్రీ. పూ. 3 వ శతాబ్దికి దర్వాకకే జరిగియుండి వలయును; కాని భాష్యకాయలగు 'గోవిందస్వామి' మున్నగువారు పోలపాటు పడిని శోచుచున్నది. రాముని కాలమును బౌద్ధాయము లెట్లుండును? చైత్ర్యమనగా బౌద్ధాలయముని యర్థమున్నను, రామాయణములోని పదమునకే యర్థము కాకలదు చైత్ర్యమను పదము బుద్ధుని కాలములోనే యుపయోగింప బడినది; చూడుడు, భగ్మపదము బుద్ధవర్ధము 10వ పద్యము;

ప్రాకృత పారము

బహుం వేసరణం యన్తి పబ్బితాని బహునిచ
ఆరాను రుక్తచేత్తాని మనుస్సా భయతక్షితా||

సంస్కృత పారము

శ్లో: బహు వైకరణం యన్తి వర్వతాని పవానిత
అరామవృక్ష చైత్తాని మనుస్సా తయం వర్వితా||

అంగ్లయ భాషలోనికి తర్జుమా చేసిన పండిత యన్ శ్రీ భాగవత్, చైతన్యముతోట ప్రిన్ (Kihring) అని వాడెను హిందీ అనువాదముడైన 'భవంతి అనంద కాసల్యాయతుడు' చైతన్యమునియే వాడెను తెలుగు ధర్మ పదములో దీని కర్తవ్యమేలేదు. భయాకారణమున మనుజులు అనేక స్థలము లలో ననగా పర్వత, మన, ఆరామ, వృక్ష, చైత్త్యాదులందు కరణమును బొందుచున్నారని దీని యర్థము బుద్ధభగవానుని కాలము నాటికి హిందూ ఆలయములు కాని కొదాలయములు కాని లేవు. 'ధర్మపదము' బుద్ధుని చేత స్వయముగా చెప్పబడినది. 'శైతవసము'లో అగ్నిదక్షుడను బ్రాహ్మ యునితో లై వచనములు బుద్ధుడు వదించెను కాన చైతన్యముక కర్మము యజ్ఞకాల, రచ్చుమాకు కావచ్చును కొదాలయము మాత్రము కాశీరదు. కొద్ది వాచ్చయములలో నీపదముండుటచేత చైతన్యముల నిర్మాణానంతరము రామాయణ రచన జరిగెనని, వాదించ నీలులేకున్నది; కాని యితర కొద్ది శబ్దములను బట్టి వర్తమాన రామాయణ రచన కొద్దిమతోడయను తర్వా తలో యని చెప్పవచ్చును.

15. రామాయణములో మనువు పేరు కలదు. (కృష్ణాంధాకాండ 18-31)
మనువు కాలము క్రీ. పూ. 550 అని, 'హోతంతరిక్' బ్రాహ్మణ భర్మకాస్త్ర యితిహాస కర్తయగు 'సాంబరంగ వామనకాశీ' క్రీ. శ..

2వ శతాబ్దికి బూర్వమే 'మనుస్మృతి' యిప్పటి రూపమును దాల్చినదని, అనుకోనవచ్చును అని వ్రాసెను.

'బుద్ధుడు' మనుస్మృతి కాలనిర్ణయము జేయుచు, క్రీ. పూ. 200—క్రీ. శ. 200 మధ్యకాలములో మనుస్మృతి రచన యైనను. జయచంద్ర విద్వాంసకారు' అను భారతీయ చరిత్రకారుడు తన యితహాస చరిత్రములో క్రీ. పూ. 150వ సంవత్సర ప్రాంతమున, శాద్ధ తైరభావములతో, భృగువంశీకుడు మనుస్మృతి రచించెనని వ్రాసెను. మహాభారతములోని అనేక కోకిములు, మనుస్మృతిలో గానించుచున్నవి. పాశ్చాత్య విద్వాంసులు పలువురు 'మనుస్మృతి' రచనము క్రీ. శ. 1వ శతాబ్దములో జరిగెననిరి. 'హాబెల్' క్రీ. శ. 1—2 శతాబ్దములలో 'మనుస్మృతి' రచనయైనను. అట్లయినచో రామాయణ రచనము, క్రైస్తవ శకాంభమునను, కొంచెము పూర్వమునను జరిగియుండెనని చెప్పవలయును; కాని ఈ మనువుకాదని తోచుచున్నది. 'మనుస్మృతి' మూలభూతముగు 'మానవ ధర్మకాస్త్రము' ఒకటి కలదని, దానినుండి పెక్కువాక్యములు 'మనీష్యస్మృతి' లోనికి వచ్చెనని, దీనినుండి కొన్ని వాక్యములు 'మనుస్మృతి' లోనికివచ్చెనని, 'మాన్వసాలు' వ్రాసెను. అట్లయినచో, 'మానవ ధర్మకాస్త్రము' క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దమునకు విరియు కాలము. ఈ మనువును తేర్కొన్న రామాయణముటాడో ఆకాలపుదో, అంతకు తర్వాతదో యైయుండివలయును.

16. శిష్టింధా కాండములో సీతను వెదకు సందర్భములో, మగధ, పుండ్ర, వంగదేశములు, చక్రద, గోదావరి, కృష్ణానదులు, అపంతి. విదర్భ, కలింగ, ఆంధ్ర, చోళ, పాండ్య, కేరళదేశములు, పాండ్యరాజుల పట్టణము, ఋషభస్వరము మున్నగు నేర్పును, ఉత్తమున మేచ్చు, యవన, శక, బాహ్లిక, బౌలిక, కైకణ, చీనా, ఉత్తరచీనా, ఉత్తరకురు, మొదలగు నేర్పు కలవు. పాండ్య, చేర (కేరళ)చోళరాజ్యములను మూడు ద్రావిడ రాజ్యములు క్రీ. పూ. 4వ శతాబ్దివాటికే ప్రసిద్ధి చెందియుండెను. మత్స్య పురాణమును బట్టి చూడగా, దువ్యంతుడు సగర సహాయముతో పారివసంహాసన మాక్రిమించు కొనెనని, కుర్వ నుల దక్షిణమువకు దరిమెనని, వారటాకొ, పాండ్య, కేరళ, చోళ, కర్ణాటకముల (కర్ణాటక) నేర్పురచిరని తెలియుచున్నది. పాండ్యరాజు

వంశీకులపేరుతో, పాండ్యరాజ్యమేర్పడినది, కొందరియల్లిప్రాయము. శ్రీకృష్ణుని మాకును 'పాండు' అను నామకీరాజ్యమిచ్చు బడుటచేత, పాండ్యరాజ్య మనుపేరుకల్గినదని, బ్రాహ్మణులు తనకు చెప్పినదియు ఇది చాలాప్రాచీన మైనదనియు, 'మెగస్తనీసు' అను యవనరాయబారి వ్రాసెను. ⁵³ ఆయన 'పాండియన్' అని పేర్కొనెను. క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దములోని 'విజయుడు' పాండ్యరాజు కుమార్తెను దొంగిలెను. దక్షిణ రాజ్యముల నెరింగిన ప్రథమనావికుడు 'విజయుడే'; 'కాత్యాయ నుడు' కూడ దీనిని జేర్కొనెను. అశోకుడుకూడ 'పాండ్యు' జేర్కొనెను. ⁵⁴ 'సీనా' మున్నగు దేశములను భాగీరులు క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దికి బాహ్యమే యెరింగియుండినది, బాహ్యముల యల్లిప్రాయము; కాన క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్ది ప్రాంతముననే రామాయణ రచన జరిగి యుండవచ్చును.

17. మామంతుని సుగ్రీవుడు (క్రిష్టింధాకాండ 44.7) న్యాయ పండిత యని పిల్చెను. ఈతడు గౌతముడు కావచ్చును. న్యాయ శాస్త్ర కర్త గౌతముడు క్రీ. పూ. 500 కు బూర్వమే యని, మాక్డవాల, క్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దపు వాదని 'బుష్టయ' వ్రాసిరి. ఆచార్య సతీశ చంద్ర విద్యా భూషణుడు, గౌతముని కాలము క్రీ. పూ. 550 అని ఆశీక కారణముల నూహించెను. ఒక గౌతముని ఆశ్రమము, రామాయణములో జేర్కొనబడినది. ఈ గౌతముడు, వార్మికి సమకాలీనుడు; న్యాయ కర్త గౌతముడు, క్రీ. పూ. 500 ప్రాంతపువాడు, అనిదత్తు, మాక్డవాల, ముల్లర్, ఆచార్య సతీశచంద్ర, కె. వి. రంగస్వామి మున్నగువారు వ్రాసిరి. రామాయణ రచయిత, న్యాయశాస్త్రము నెరింగినట్లు తోచు చున్నది. ఈ కారణమున వర్తమాన రామాయణము, న్యాయశాస్త్ర మునకు తర్వాత రచనయే యగుచున్నది; కాన క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దికి ఐరమేయగుచున్నది. ఇంకను ప్రాకృత భాషా శబ్దము లేనియు

53. Maorindie-Ancient India as described by Megasthenes and Arrian.

54. అశోకుని శిలాకావములు. శాస్త్రి, 2వ కావము. 'అథాశోకుః పుండ్రో సాత్యపుతో శిలపురో రంభపండి.'

కుండక, కుద్ధ సంస్కృత పదములే వాడబడుటచేత, ప్రాకృత భాషా పదములు చేరుముందును, లౌకిక సంస్కృతము వ్యాప్తిలోనున్న కాలమునను బ్రాయబడుట నిక్కమము.

18. రామాయణములో 'వంగదేశము' పేరుగలదు. శిష్కింధాకాండములో సీతాశ్వాసు సందర్శమున, మగధ, పుండ్ర, వంగదేశములలో సీతను వెదకవలయునని యున్నది. ఆయోధ్య కాండములో 'దశరథుడు కైకేయుతో మాటాడు సందర్శమున మూర్ఖుని రథచక్ర మెంతవరకు బోవునో అంతవరకు తన రాజ్యము గలదని చెప్పి తన పశములొనున్న రాజ్యముల నిట్లు బేర్కొనెను.

లో! ప్రాచీన ప్రిందు పావీరా : పౌరాష్ట్ర దక్షిణావధా :
వంగాంగ మగదామత్య నృమృధా : కాకాపలా :!

ఈ తూర్పుదిక్కులోనున్న రాజ్యములు సింధు, సౌవీర, సౌరాష్ట్ర దక్షిణావధ, వంగ, అంగ మగధ, మక్ష్మిన్ర, కాళి, కోసల, దేశములు సకల సంపదలతో గూడి యున్నవి. ఇవి యన్ని దశరథుని క్రిందనున్న వనగా, ఆర్యులౌక్రమించిరిని యగ్రము. ఈ రాజ్యములన్ని దశరథుని క్రింద నున్నచో దశరథుడు సార్వభౌముడే. ఐతరేయ బ్రాహ్మణము, అష్టమ పండిత కీన ఆధ్యాయము ప్రథమ ఖండములో 'సార్వభౌమ' నిర్వచనము కలదు. 'ఏరాజ్యము అన్నిచోట్ల వ్యాపించి యున్నదో, దానిని 'సార్వ భౌమ' యందురు; అనగా పృథివినుండి సముద్రపరిధింతయు ఏది ఏక మాత్ర రాజ్యమగు చున్నదో, అది 'సార్వభౌమ' యనబడును.

ఈ బ్రాహ్మణములోనే సప్తమపండిత కీన ఆధ్యాయము నెవ ఖండ యలో 'సార్వభౌమ' లైన గినుండి పేర్కొన బడిరి.

కారవరస ౧1 కాశ్యపయః శురః 3 సామాజేవ్యః సోమకః 3 సార్థయః
శబోదేవః 4 దైవాపృథో బుధ్రః 5. మైదర్శ ధీమః 6 గాంధారి
నిగ్నతకో 6 జానకిః క్రతువిత్ 8 వైజనః మదనః; ఇందు దశరథునిపేరు
గాని రాముని పేరుగాని లేదు.

దశరథుడు సార్వభౌముడని, రామాయణమును బట్టి తెలుచున్నది. ఆయనచో పై బ్రాహ్మణ మేల వదలి యుండును? ఐతరేయ బ్రాహ్మణ అష్టమ పండిత కీన ఆధ్యాయము, కృతీయ ఖండములో 'అగ్ర ఆర్యకావ్య

మరి వర్ణము గాదు 'నోపధ బాహ్యము'లో త్యాగభాగము, ద్వితీయ ప్రపాకము, తొమ్మిదిలోగూడ కొన్ని అర్థ రాజ్యముల కేర్లు గలవు ఈరెండు బాహ్యములబట్టి 'ఉత్తరమిదు, ఉత్తరమద, మధ్య మరు, పాంచాల, వళ, ఉశివర, ప్రాచ్య, భాజ్యవీర్య, అపాచ్య, కోసల, విదేహ, కాశి, అంగ, మగధ, శవన, ఉదాచీ' అన రేకముల వార్యులెరింగియుండిరి, లేదా అగ్యసభ్యుల యిచ్చట వ్యాప్తిచెందియుండును

రామాయణీయ శ్లోకములోని దక్షిణాపథము వంగ మృతములేవు' అంగ దేశము జ్యోప్రధానదేశమని, మగధదేశము వ్యభిచార ప్రధానమైన 'అపాచ్యదేశము' లని, ఆర్యులు వస్తుచుండిరి మగధ, అంగసమీప ప్రాంత మునే ఆర్యులు 'క్షేట' యనిపిల్చిరి 'య్యదము' లోగూడ 'క్షేట దేశము' పేరు కాన్పించుచున్నది బ్రాహ్మణములలో దక్షిణాపథము, వంగ కేంద్రమునదలేదు జాద్రవాస్త్రములో, పోదశమునైన పదము లలో గూడనివిలేవు రామాయణములో దశగంధుని కింద నివి చెందుగూడ ఉన్నట్లు కలదు

దక్షిణాపథములో అర్థులెప్పుడు ప్రవేశించిరి, ఈమరే చార్మక ప్రమాణములతో వ్రాసియుంటిరి ఇప్పుడు వంగదేశమున గూర్చి విచారింప నలసియున్నది

శ్రీ పూ 5 లేక 6వ శతాబ్ది ప్రాంతపువాడగు, 'బోధాయనుడు' భరత వర్ణమును మూడు భాగములుగా విభజించి, అర్ధరక్త భేదమును తెలియ జేసెను ఈతని వచనములబట్టి, గంగాది లోయలోని పరిశుభ్ర ఆర్యరక్తము గలవారు, అధికగౌరవమును జిందుచుండిరని, దక్షిణ, తూర్పు దిశనులు, దక్షిణ పంచాలు, సింధు, గుజరాతు, మౌళవ, దక్కనులలోని, ఆర్యులు మిశ్ర రక్తము గలవారగుటచేత, కొంచెము తక్కువ గౌరవము గలవారని, వంగ, ఓరిస్సా, దక్షిణాపథములలో వార్యులు ప్రవేశింపక పోవుటచేరి, అర్ధరక్తము లేనందున, ఈ దేశముల పర్వతములని, యిందటికి బోయినవారు యజ్ఞములు, ప్రాయశ్చిత్తములు చేయవలయునని తెలియవచ్చుచున్నది. జోధాయనుడు 'ఎవరు ఆర్యాలులను (పంచాలు), కారస్యులను (దక్షిణాపథము) పుండ్రులను (ఉత్తర వంగ) పొవీరులను (దక్షిణపంచాలు) ఉంగదేశ ములను (తూర్పువంగ) కిరింకులను (దక్షిణవంగ-ఓరిస్సా) లేక పాంచాలను,

దర్శింతులో వారు యజ్ఞము చేయవలయును” అని వదించెను. దీనినిబట్టి శ్రీ. పూ. 6వ శతాబ్దము నాటికి ఆర్యులు వంగ దేశములో గాలిద లేదని తెలియవచ్చు చున్నది కదా!

శ్రీస్తు పూర్వము 6వ శతాబ్దములోని మగధరాజు లిలిసారుడు అంగ, కోసల, కాశీ, మగధ, దేశముల కధిపతియై యుండెను. అతని వజ్రారుడు ‘అజాత శత్రుఘ్న’ ఉత్తర, పశ్చిమ దిశల వరకు రాజ్యము వ్యాప్తి చేసెను. కాశీ, కోసల, విజ్ఞానరాజ్యము, లితనిక్రింద కూడ కలవు. అజాత శత్రుఘ్న కూతురు ‘పద్మావతి’ని ఉదయనుడు పెండ్లాడుట చేత బంగాళా భాతమునుండి రాజపుత్రస్థాన ఎడారి వరకు, నితని రాజ్యము విస్తరించి యుండెనని పురాణములే తెల్పుచున్నవి. ఉదయనుడు శ్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దంలోని వాడు.

ఎల్లయునకు శ్రీ. పూ. 4వ శతాబ్ది నాటికి అంగ, వంగ, కలింగ రాజ్యములలో ఆర్యవాగ్వికర కలదని బెంగాలు, ఒరిస్సాలలో ఆర్యరాజ్యములు గలవని దృఢముగా చారిత్ర కాధారములబట్టి చెప్పవచ్చును. బుద్ధునికి బూర్వము ఆర్యులు వంగదేశమునకు రాలేదు; మిథిల, మగధలకు దూర్పున ఆర్యులరాక అనుమానాస్పదమే యగుచున్నది. ‘ఉదయన రాజ్యము’లో వంగదేశమున్నను శ్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దికి బూర్వము కాకాలదు. దక్షిణాపథము వంగదేశము ఆర్యరాజుగ దళరధుని గళములో నున్నవని రామాయణము తెల్పుట చేత, వంగదేశములో వార్యులు శ్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దికి బూర్వము ప్రవేశింపక పోవుటచేత దీనికి తర్వాతనే రామాయణ రచన జరిగియుండ వలయును. త్రేతాయుగాడులను బట్టి కాలనిర్ణయము చేయుట సామాన్యము, ఔత్తరీయము; ఏలవన యుగముల విభజనయే మిథ్య; అవిభజన చారిత్రక సత్యము కాకాలదు.

19. రాముడు బయలుదేరెనని ‘వాల్మీకి’ వర్ణించిన ప్రదేశము సరిగా ప్రస్తుత పాటలీపుత్ర ప్రాంతమే యగుచున్నది. ఈ పాటలీపుత్ర నిర్మాణమునకు ముందు, ‘అజాతశత్రుఘ్న’ వజ్జీయములకు (రిచ్చువులు) భయపడి, కోలువది, గంగానది కలియెత్తావున, ఉత్తరపు తటము మీద, చిన్న కోటను గట్టెను. అజాతశత్రుఘ్న, తర్వాతకన్నీరరాజు ‘ఉదయనుడు’ ఈకోటకు ప్రక్కనే ‘కుసుమ పురము’ను (పాటలి

పుత్రము) గట్టెను; రాజ్యాభిషిక్తులైన నాల్గవ సంవత్సరములో, నీపురి మును గట్టెనని, పురాణములు చెప్పుచున్నవి.

రామాయణ రచనా కాలమునాటికి కొటకాని, మార్క నగరముగాని యున్నచో, 'వాట్కి' దీని పెద్దనచేసి యుండెడివాడె. పాటల్ పుత్రము (కుమారు పుత్రము) కేరుకాని, నగరవర్ధనగాని తేని కారణమున, ఈ నగర నిర్మాణమునకు బూ్వమే మూలరామాయణ రచన జరుగుట స్పష్టము; అచగా కీ. పూ. 5వ శతాబ్దికి బూ్వమే మూలరామాయణ రచన జరిగి యుండవచ్చును.

20. బుద్ధుడు తన మూర్తములలో నశేకచోట్ల వేద, బ్రాహ్మణముల తేర్చుకొనుకాని, యింత ఉత్తమ కావ్యమునుగాని, యిందలి పాత్రలను గూర్చి కాని తలంపలేదు; కాని అతడు పూర్వపును 'శతపథబ్రాహ్మణ'ము, ఛాందోగ్యోపనిషత్తు, తైత్తిరీయారణ్యకము, అశ్వలాయన గృహ్య సూత్రము, మున్నగు వానిలో, 'ఇతిహాసపురాణం' అని అన్ని చోట్ల కాన్పించు చున్నది. ఇకను ఈపదము మిలిందపస్తా ప్రథమ పరిచ్ఛేదములోను, అన్ని పురాణములు ఇతిహాసములలోను గాన్పించు చున్నది. దశరథజాతకములో నిట్లున్నది.

దశవర్ష వహస్రాణి పప్తివర్ష శతావధ

కంబు గ్రీవో, మహాబాహురామోజ్యో మకారయః.

తా. కంబుగ్రీవము గల్గిన ఆ రాముడు 16 శే. ఏండ్లు రాజ్యముచేసెను. మొత్తము 5వక బాంకకంబులున్నవి బాట్టు, సాంచి, అమరావతి, లోని క్షూపములచుట్టు నున్న కిలలపై జాతక కథల సంబంధమున బొమ్మలు లభించుటచేత, యిది కీ. పూ. 3 వ శతాబ్ది ప్రాంతమున, అశోకునికి కొంచెము పూర్వమున వ్రాయబడినవి విద్వాంసుల యూహ. కాన జాతక కథలకు బూర్వమే రామాయణముండి యుండవచ్చును.

కాని దశరథ జాతకములోని కథకు మన రామాయణ కథకు కొన్ని ముఖ్య భేదములున్నవి. మహాతా ండితుడు పీనిని చక్కగా చర్చించెను. (యా. ప్రాగ్భృద్ధిక భారత వర్ణము పుట-13-14-15)

1. దశరథ జాతకములో 'దశరథుడు' కాక ప్రభువని యున్నది. రామాయణములో అయోధ్య రాజుని యున్నది.

2. దశరథుని పెద్దభార్య వలన రామపండిత, లక్ష్మణదూత, అను కుమారులు, సీతాదేవి అను కుమార్తె గల్గెనని యున్నది.
3. పెద్దభార్య చనిపోయిన తర్వాత దశరథుడు డింకొక వివాహము చేసి కొడుకని, ఈమె వలన 'భరతకుమారుడు' కలిగెనని యున్నది.
4. అంతిపురములో క్షుట్రజరుగునని భయపడి దశరథుడు కుమారులను చేరువ రాజ్యమునకో అడవిలో పంపెనని, వారిని తాను తీవించి యుండగా రావణుని చెప్పినని, (12 ఏండ్ల) తరువాతవచ్చి రాజ్య ముగ్గుకొనుడని చెప్పినని యున్నది.
5. రామలక్ష్మణులు, సోదరియగు సీతతో, దక్షిణమున దండకకుళాక, ఉత్తరమున 'హిమాలయములకు' వెళ్ళినని యున్నది.
6. లక్ష్మణుడు, సీత 9 ఏండ్లతర్వాత కాశీ వచ్చినని, రాముడు మూత్రము అడవిలో నిండుకాలముండినని యున్నది.
7. వనవాసము పూర్తియైనప్పుడు, రాముడువచ్చి సీతను పెండ్లాడి, పంచో ఘన పెండ్లిని యున్నది.

ఈ జాతక కథలు బయటపడినతర్వాత, రామాయణమున కిది మూలమా? అని పలువురు విద్వాంసులు లాలోచింపసాగిరి. అందుచేత మూడువిషయము లుత్పన్నమైనవి.

1. దశరథ జాతకము ప్రాచీనమైనది; రామాయణమునకు మాతృకయైనది.
2. అది ప్రాచీనమైనకాని అది ఒక్కటే మూలముకాదు.
3. అది ప్రాచీనమైనదికాదు; రామాయణమునకు మూలముకాదు.

రామాయణమునకు మూలము జాతక కథలలో గలదని వాదించినవారు 'డి. ఆల్ఫ్రెడ్, హిబర్, బర్నెట్' ముఖ్యులు. హిబర్ 'రెండవ సిద్ధాంతమును' ప్రబోధించెను. దీనిని 'సేక్, గ్రియర్స్' పండితులు బలపరచిరి; కాని 'బ్రాడ్లి, లూడర్స్, సీత్, ఉల్లికర్, మున్నగువారు జాతక కథలు రామాయణమునకు జాల తర్వాత కాలములోనివని నిరారణ చేయుటచేత, 'సాక్షాత్తుని' 'పింటర్ నిట్' మూత్రము క్రి. పూ. 3 వేల సం. కంటె పూర్వమునూ (క్రి.పూ.ము. పూర్వ) కాలానికి కన్నుబాటిని చూపినది.

మృతము గేయముల, పాటల రూపములోనుండి యున్నది; కాని రామాయణము లేదు. ఇది పైగేయముల ననుసరించి, వాల్మీకిచేత అల్లబడినది. ఇట్లు భిన్న భిన్నముగా విద్వాంసు లభిప్రాయపడుచున్నారు.

దశరథ బాళకములో గాక, రాముని ప్రస్తావన, 'జయద్రోణ బాళకము' లోను, 'నసంతార బాళకము' లోను గానించుచున్నది.

మొదటిదానిలో, రామునికల్లి తన కుమారుని కొరకు ముక్తి పంపించి నదని, రాముడు దండకారణ్యములో లేదనియున్నది. వసంతార భార్య 'మద్ది' యిట్లు చెప్పినది "నేను వనవాసమేగినట్టి కీర్తి గడించినట్టి రాజు కుమారుని భార్యను; రాముని నీతిచూచినట్లు, నేను వా ధర్మము జూచెదను." ఇచట రాముని భార్యయే పేరయని స్పష్టపడుచున్నది.

దీనినిబట్టి రామాయణము, బాళక కథలకంటె పూర్వగ్రంథమేయని తోచుచున్నది.

ఈ ప్రకారము క్రీ. పూ 14 వ శతాబ్దిలో రామాయణ ముంభవించినది. 12000 శ్లోకములతో మూలరామాయణమును వాల్మీకి రచయారు చేయ వచ్చును. అది పురాణములు, భారతమువలె వాగ్రూపములో వచ్చియుండ వచ్చును. లిపి, వ్రాతసామగ్రి వచ్చులోపుగా గాయకుల ప్రతిభతో గొంతెను మారియుండ వచ్చును క్రీ. పూ 2 వ శతాబ్దమునుండి, క్రీ. శ. 3 వ శతాబ్దమువరకు రామాయణము వ్రాతలోనికి దిగుటచేత, లేఖకులు పండితులు, అనేక ప్రక్షిప్త శ్లోకములుచేర్చి, వర్తమాన రామాయణముగా దయారు చేసియుండ వచ్చును. క్రీ. పూ. 6 వ శతాబ్దములోని మరియొక వాల్మీకి, రామాయణమును సంపాదించెనని, పర్షియరు, పి. టి. క్రిమివాసయ్యంగారు మున్నుగాగల పండితులు వ్రాసిరి; కాని ఈ యూహ సత్యమగుటకు కాధారములు లభించలేదు. ఎల్లదం వ్రాసినను, అమృతభండములో విషము కలిపినట్లు, మూలరామాయణములో చేసిన ప్రక్షిప్త కాండములు, శ్లోకముల చేత, కథాసందర్భము చెడిపోయి, అమృతమైతి పురాణముగా మత గ్రంథముగా రయ్యలెనది.

౮. గాథ చారిత్రకమా ?

రామాయణ కాలనిర్ణయము చేయగలిగితిమి. గాథ చారిత్రకమా? అను విషయము తెలిసి కొందము.

ఆర్యులు దక్కను లంకల ప్రవేశించిన తర్వాత రామకథ జరిగినదను కొందుమా, ఆర్యులు దక్షిణ హిందూ స్థానమునకు దండకారణ్యము చాటి వచ్చిన కాలము, క్రీ. పూ. 6 లేక 7వ శతాబ్దమునకు బూర్వము కాకాలదు. ఈ కాలములో ఉత్తర హిందూస్థానములో రాజ్యమేలిన రాజులలో రాముడనికాని, దశరథుడని కాని యెవరును లేరు. ఆ కాలపు చరిత్రను తెలిసికొనుటకు శాస్త్ర, తైల గ్రంథము లాధారములు. త్రిపిటకములు, జాతక కథలు లేనిచో మనకా కాలపు చరిత్ర తెలిసియుండవోదు. పోదక మహాజన పదములలో 'కోసల' రాజ్యము గలదు. అయోధ్య, బ్రాహ్మి, సాకేత నగరములు వీనిలో గలవు. ఇచట రాజ్యము చేసిన వంశవృక్షములలో నెచటను రామునిపేరు లేదు.

సింహళ దేశ చరిత్రలగు మహావంశ, దీపవంశములలో నెచటను సింహళ ద్వీపమునకు వేరిన రాజు 'విజయుడని' కలదుకాని ఇతరులపేర్లు లేవు. 'రాజావళి' యను సింహళ దేశ చరిత్రలో బుద్ధునికి బూర్వము 1600 సం వత్సరముల క్రితము లంకపై రాముడను రాజు దండెత్తెనని కలదుకాని, అది చారిత్రకముగా ప్రామాణిక గ్రంథము కాకాలదు. చరిత్ర కారు తవ్వరు దీనినుండి ప్రమాణముల గొర్రినరు; కాన రాముని దండయాత్ర మిథ్యయే యగుచున్నది.

మూర్యపుత్రులు, చంద్రపుత్రులు నిజముగా మూర్యచంద్రుల పుత్రులు కారు. మూర్యచంద్రులు వారి యిష్టచేవకలు; గంగాపుత్రులను కాకిలాగల బ్రాహ్మణులు, గంగను పూజించువారేకాని, గంగాదేవి పుత్రులుకారు. మూర్యవంశము అనగా మూర్ఖపాసకులు; చంద్రవంశముఅనగా చంద్రోపాసకులు; క్రీ. పూ. 2000 లో 'బాలిలోనియా' ఆర్యులకు మూర్యపాసకుల పేరే; పితర్ని ఆర్యరాజున 'దశరథుడు' ఆకాలములో 'బాలిలోనియా'.

నేలినవాడు; నూత్యనంశములో నొకడు. అట్లునే 'దేశరథుడు', ఇప్పటివరకు నూత్యుడు గాగలియుండెను; అని 'హాకర్' వ్రాసెను.

'మైతన్ని ఆర్యరాజు' దేశరథుడు, క్రీ. పూ. 14 వ శతాబ్దమున 'మెసపటోమియా' నేలెను. క్రీ. పూ. 1367 లో 'దేశరథరాజు' మరణానంతరము, 'మైతన్ని'లో సరాజకత్వముగల్గగా, తూర్పున అస్సిరియనులు, పడమట 'హిట్టయిటు' ముట్టడింపగా, ఈ సూక్ష్మపాపకులు, దక్షిణమునకు జేరి యటనుండి భారతభూమికి జేరిగని 'హాకర్' వ్రాసెను. అదియునుగాక దేవామర సంగ్రామములు, బహుశః సూర్య పూజకులగు ఆర్యులకు, మైతన్ని రాజులకింక ప్రజలగు 'అస్సిరియా' పెట్టెటకు జరిగిన యుద్ధములగుర్చియై యొయుండవలయునని, 'హాకర్' అభిప్రాయపడెను.

ఈ వలసవచ్చిన యూర్యులలో దేశరథుని కుమారుడు కూడగలడా? ఈ యూర్యులు దక్షిణముగా వలస వచ్చిన విధమున, చార్మికి భరతవర్షములో జరిగిన దానివలె వర్ణించియుండెవా, యను సందియము బాధించుచున్నది. బాబిలోనియా, భారతీయ రాజవంశముల బరికిలింపగా, నీయుమా సరి కానట్లు తేలినది. 'మైతన్నిరాజు' దేశరథుని కుమారుడు, 'మటిపిజా' రాజధనములోని కావలిగాండ్ర సహాయమున, జనకునేనంపెను. 'కురర్ష' అనువాడు, 'హూరి, మిరన్నలకు రాజుయ్యెను; అస్సిరియా రాజు వందెత్తి, 'మైతన్ని' రాజధనమును వాశనముజేసి, ధనమంతయు దోచుకొనెను. 'మటిపిజా' ఖాటిగాజైన 'కుర్బిలేతు' చెంతకరిగి, సహాయ దర్శించెను. కూరినపురికి జరిగిన సంధి ఏర్పాటుమగుర్చి, తెలుపు రాతిసలక, కప్పు జోసీయాలోని 'బొమాజీ'కాయ్ లో దొరకినది. దానిమీద ఉభయుల సంతోకములు కాన్పించుచున్నవి.

క్రీ. పూ. 1380 లోనిది జరిగినట్లు కార్మణ్య విద్వాంసులు నిర్ణయించిరి. ఈ యెరాజకత్తిలోనే సూక్ష్మపాపకులగు 'మైతన్ని' ఆర్యులు భారత వర్షమునకు జేంచేసిరి. వీరే సూర్యనంశికులు; ఆర్యావర్తములోనేయుండి, చాల కాలమునకుగాని, దక్షిణాపథమునకు రాలేదు.

ఈ కుమారులము, పురాణములబట్టి రాముని కాలనిర్ణయము చేయుచో క్రీ. పూ. 14 వ శతాబ్ద ప్రాంతముననున్నది. 'నిమిశి; విధానము

మేరక గలదు. అతని కుమారుడు 'జననిమి'; ఈయన పేరుతో విదేను రాజులకు జనకులని పేరుపచ్చినది. ఈతని కుమారుడు 'మిథి'; ఈతనినిబట్టి ఈ రాజ్యమునకు 'మిథిల' యను పేరువచ్చినది. ఈ రాజే మిథిలాపురమును గట్టించెను. ఈ రాజులలో 26 వ వాడు 'శిరధ్వజ జనకుడు'; నీత తల్లిది; శిరధ్వజుని సోదరుడగు 'కుశధ్వజుడు' తన కుమార్తెను లక్ష్మణున కిచ్చెను. ఈరాజవంశములో 57వ వాడు ఉగ్రసేన జనకుడు. ఈయన కాలములోనే పండితేత నొడింపబడిన 'కాశ్యోదకాష్ఠితకీ' నదిలో ముంద బొను; శ్వేత శేకువు, అష్టావక్రకుడువచ్చి, పండినొడించి, తిరిగి పండిని నదిలో ముంచివైచిరి 58వ వాడు 'జనక జానకేవుడు'; ఈయనకే పండ కిభాదను కావీలేయుడు' సాంఖ్యము శేర్పెను 59వ వాడగు 'జుభధర్మ ధ్వజుని' 'సులభి' యను 'కవీలుని' శిష్యురాలు 'సాంఖ్యము శేర్పెను.

'భారత యుద్ధకాల నిర్ణయము'నుబట్టి, ఉగ్రసేన జనకుని కాలము క్రీ. పూ. 850 అగుచున్నది. అచటనుండి 'శిరధ్వజ జనకుని'వరకు, (నీత తల్లిది) 32 తరములగును. అందుచేత $32 \times 18 = 576$ ఏండ్లు అగును. $850 + 576 = 1426$, కాన క్రీ. పూ. 1426 వ సంవత్సర ప్రాంతమున జనకుడు న్నచో, నతని అల్లుడైన 'రామచంద్రుడు' కూడవాకాలమున ముందును గదా! క్రీ. పూ. 14వ శతాబ్దమువాటికి ఆర్యులు కాఖలు కాఖలుగా, భాగవద్గ్రంథమునకు జేరుచుండిరేకాని, దక్షిణదేశమునకు జేరిన యాధారములు లభింపవు. మనుజుడు చొగిలేని దండకారణ్యము చేరింపబడలేదు. దక్షిణా పథమున కింకను రాకపోక లేర్పడలేదు; కాన రామాయణగాథ పూర్తిగా చక్రము కాకాలదు.

రామాయణములోని పూర్వభాగము లేక మొదటి అంశము చారిత్రకము యైనను రెండవ అంశము అనగా రామడు దక్షిణా పథమునకు పోయి రామణుని బంధుట మున్నగునవి చారిత్రక సత్యములు కాకాలవు. రామ డను పేరుగలరాజు రామాయణ పురాణాదులలో నున్నను, ఆయన భార్య 'సీతను' రామణుడు కైకొని పోయి యుండులేదు.

ఈ ప్రకారము రామకథ హాళికి యగుచున్నది. మహా పంశములో రామకథకు కాళ్ళరాజకుమారుడవలదు. ఆయనపింహాళములో 'కాశ్యోద' అను నొక గ్రామమున నివసించెనని మహాపంశకు తెలుస్తును. ఈ గ్రామము

మన గాముని కిటి సంబంధములేదు నను దశరథుల బ్రాహ్మణ్యముని
రామాయణము నూచింపు మన్నని గాముడు అపరిమిత ధనధాన్యములు
కోట్లకోటి లోచనములు బ్రాహ్మణులకు కేసెను (బాలకాండ
5-9-95) దశాదిడు బ్రాహ్మణులకు పదిలక్షల గోవుల నిచ్చెను
పదికోట్ల లంగారు వాడెనులు, అబదికోట్ల పెండివాడెను లిచ్చెను.
ప్రహస్తికేజీజనులిచ్చిన కోటి లంగారు వరహాలు, బ్రాహ్మణులకిచ్చెను,
దరిదుడగు ఒక బ్రాహ్మణునికి వస్త్రాభరణముల నిచ్చెను దశరథుడు
లంగారు మయమైన కొమ్ములుగల అవులను నాలులక్షలు దానము చేసెను
రామదొక బ్రాహ్మణుని కొకకాయ విందునునిచ్చెన్చి, అంత మారము వరకు
గల అవులను, ధర్మము చేసెను రామడు చివరకు లక్ష గుఱ్ఱములు, అప్పటి
తనకు లక్ష గోవులు, 100 ఎడ్లు, పొంగిల బా ము బ్రాహ్మణులకు కేసెను
(యుద్ధకాండ 131 09 25) గాముడనేక అశ్వమేధయాగములు చేసెను
క్షత్రియుడు సామ్రాజ్య నమస్కారముచేసి, బ్రాహ్మణుని ద్వారా రామ
యణము వినవలయు ననుట, కూడులు పైయూడు జాతులవారికి అపచార
ములుచేసి, వారికిల ధన్యములలో నాస్తి గల్గియుండెనుట, ఇత్యాది విష
యములనుబట్టిచూడగా, బ్రహ్మతేతలివ బ్రాహ్మణులయందు ప్రజలకు
పాచ్చుభక్తి క్రద్ధలు గలకాలమందే రామాయణ రచన జరిగి యుండవచ్చు
ననితోచుచున్నది అశోకమహారాజు కాలమందు ప్రజలకు బ్రాహ్మణ,
క్షమణులయందు పాచ్చుగా భక్తి కద్ధలుగలవనుట కాధారములుగలవు
క్రీ పూ 300 ప్రాంతమున, బ్రాహ్మణులచే పైచేయియని, వారు ముఖ్యు
లని, వారికర్హుల కమణుల కాధిక్యకలదని, యవనుల బ్రాతలవలని
సెయ్యగవచ్చును

మెగధ నీను బ్రాతల భద్రపరచిన ప్రాప్తితో దయోదోరనులు బ్రాసిన
ప్రకారము, కీ పూ 300 ప్రాంతమున నవతార పురుషుల పూజ చేయు
పద్ధతి, భారతభూమిలో గలదనితేలుచున్నది ఈయవతార కథనము రామ
యణములోనే యున్నది ఇట్లు ప్రజలలో భక్తిభావము వృద్ధిగలుగుటకు ఆర
తారామలగల్గింది, మూలరామాయణములో ననేక ప్రత్యక్షభాగములు
చేసి, వర్తమాన రామాయణమును బూర్తిచేసిరి.

సుందర కాండము (28-5)లో బ్రాహ్మణుడు కూడ్రుని కామధర్మము
చేసెనాలో, జన్మిత కామధర్మము రామనినీ సాధించు చేపట్టెను

అని నీక చెప్పినట్లున్నది. దీనినిబట్టి సూదులకు నుం తోపదేశము చేసిన, దుర్బినియోగపరచెదరానీ భయము హెచ్చుగానున్నట్లు కాన్పించుచున్నది. బ్రహ్మ విద్యోపదేశముచేసిన, భార్యలు తియ్య వీడిపోయెదరానాఅను భయము భర్తలకు గలదిని మొగ్గనీను వాసెను అట్లే శూదులకు నుం తోపదేశముచేసిన, పరిచర్య చేయగానీ భయముకూడ ఉండవచ్చును అకాలములో సాంఘికముగా జూచిన స్త్రీ, బాద్ర, మారిజమలకొకే స్థానము గలదని చెప్పవచ్చును ఉత్తరకాండమే ప్రక్షిప్తమని వ్రాసినపుడు, అందలి 'శంబుకవధ' మున్నగు ౨ లన్ని కల్పితమగుట నిజము. ఈకథ సత్యమైనచో రామరాజ్యములో నందరికీ సరిసమానావ కాకములు లేవని స్పష్టపడుచున్నది.

రామాయణములోని రావణుడెవరు? వంశ వృక్షములలో రావణుడు గలడు. శివపురాణాదులబట్టి చూడగా, రావణుని కద తెలియును. మాయకు ఇరువురు కూతురుగలరు 1 మాయావతి, 2 మండోదరి; శంబురునికి మాయావతిని, రావణునికి మండోదరి నిచ్చి వివాహము చేసిరి. ఈ రావణుడు 'వేదావతి' అగ్గిరసినీ, ఇంక యితర బాలికల జెరపటైనను, ఒకసారి శంబురుని భార్య మాయావతినికూడ జెరపట ప్రయత్నింప, శంబురుని రాక్షసానిలో నతని సైనికులు, రావణుని, అతని మిత్రులగు 'ప్రహస్తాదుల బట్టకొనగా, శంబురుని మామయైన 'మాయ' శోచ్ఛమైన విడుదలచేసిరి. దీనినిబట్టి, దశరథుడు, దివోదాసుడు, శంబుర, కావ బలు ననుకూలమని తెలియుచున్నది.

వేదమునీ, శ్రవణిందునకు 'వికాలోయ'కు కుమారుడు కలిగెను; ఈకడే 'తైకాలి' నగరమును గట్టించెను. 'శ్రవణిందు' హితురు 'ద్రవిక' లేక ఇలా రిల. ఈ ద్రవికను 'పులస్త్య'కు వేసిరి, ఈతనికి దక్షిణమున కొండలపైన కోటలుగలవు. 'ద్రవిక'కు 'విక్రావ'ను విలాపిల అను నూరుడుకల్గెను. 'విస్వావ'కుడు 'వేదవర్తి'ని అను అంగిరస బృహస్పతి కాశుకు జెందిన బాలికను వివాహమాడి, నర్మదానది ఒడ్డున నివసించెను. వీరికుమారుడొ 'తైక్రావ'ల కులేరుడు. ఈతడు పాలించిన ప్రజలను 'యక్షుల'ందురు. ఈతనికి 1 నలుగురే 2 రావణ 3 కంభకర్ణ 4 విభీషణులును నలుగురొ కుమారులును, 'కూర్మ'లులును కుమార్తెయును గల్గిరి. శివపురాణాదులను

బట్టి, రావణుడు శివభక్తుడేమోయని తోచుచున్నది; కాని పుత్రహిణుడు ఏకారణమునగా చెర పట్టుచున్నట్లు తెలిసికొన వచ్చును. ఈ గుణమును బట్టియే, సీతను దొంగిలించుకొని పోయినాడని ఆశోపణచేయుట కవ కాశము చిక్కినది. ఈతడు ఏలిన దక్షిణరాజ్య మెద్దియో, ఈతని కోట లేదెవయో తెలియజేప్పించి, విధియని రాకకు బూర్వము, 'లంకలో' యక్షు లున్నట్లు ప్రచారము చేయుచున్నది. అట్లయిన ఆర్యవంశములాని బారి కను తెల్లగాడిన 'వైకావూరు' చేరుడు? పాలించిన యక్షులెవరు? లంకలోని యక్షులు? లేక మరియొక-చోటనున్న యక్షులా? ఏరయినచో? కుతరుడు నర్మదకుండి లంక కెట్లు చేరుకు? ఏ మార్గమున బోయెను? ఎట్లురావాయెను? ఈ విషయములకు సమాధానములే లేవు రామాయణములోనియోజన పరిమాణములను బట్టియే ఆలంక కాదేమోయని తోచుచున్నది. బహుశః రావణుడేలిన లంక నర్మదకుండికో, కొంచెము సముద్రప్రాంతమునకో చేరువ నుండేదేమో !

రామాయణమున వర్ణింపఁ దీవ 'రాక్షసులు' అపార్యులగుటనికృత్యము, వాల్మీకి వారిని కోతులు, ఎలుకుంటుగాని, లంకలోని రాక్షసులుగా వర్ణించెనని దత్తువాసెను. మనిషిలను పోలిన ఎవరములు ఆరెగ్గాండరు కానియవ నున్నట్లు తెలియవచ్చు చున్నది. కిక్కి పర్యాయము, మట్టిపముల మూడియొకటి కిక్కి అణగముండి బయటకు వచ్చెనని 'మాసిడ్'నియో పైని కుల? కడుగునియో-ని ఆ వాగములు పైకిక దుస్తులలో నుండుటగాంచి నిజమైన సైన్యముని గ్రీకుసైంకులు భయపడి కతువులుగా భావించి ఎదుర్కొనుటకు సిద్ధపడినట్లు తెలియు చున్నది 55

ఈవిషయము 'కల్పవృక్షము' అను గ్రీకు లేఖకుడు కూడ వర్ణించెను. వానరులు కాగిరిక జాతియని కొందరు వర్ణించిరి. కన్నడములాని 'పంసా రామాయణము'లో వానరులు అనగా కోతులు కారని. కవిద్రవ్యము గర్భిర

55. M. Williams—Indian wisdom - P 308 Strabo (XV—29) relates that on a particular occasion a large number of Monkeys came out of a wood and stood opposite the Macedonian troops, who seeing them apparently stationed in military array, mistook them for a real army and prepared to attack them as enemies Cambridge History of India, Vol I—P. 399

జనులని హనుమంతుడు 'హనువర ద్వీపమునకు' అధిపతియని వ్రాయబడి యున్నది.

ఏవిధముగా వాలోచించినను రాముడు దక్షిణా ఎడమునకు వచ్చిని ఆధారములు లభింపవు రాముని కాలమున వార్షికీ, జమదగ్ని, భరద్వాజాడు, గౌతముడు, శరభంగుడు, మున్నగు ఋషుల ఆశ్రమములుండవచ్చును రాముడు, లక్ష్మణుడు, రావణాదులు కూడ నుండవచ్చును, కాని రావణుని రాజ్యము లంకిలోననికాని, రాముడు లంకపై దండెత్తిననికాని, ఋషావు చేయుటకు వలయు ప్రమాణములు లభింపవు విమానములపై యుద్ధము జరిగెనని కాని, ఆకాలపు భారతీయులకు విమానములు చేయుపద్ధతులు తెలియునని కాని ఋషావుపర్వశ్రేయ, ఎని ఆలంకారిక వర్ణనలగుట తిద్దము

'శోజనేవ' కృతమగు 'సమరాంగణ మూర్తధారము' అను యిది ఆధ్యాయముల గ్రంథములలో, యంత్ర శిల్పమునుగూర్చి యిది ఆధ్యాయములలో గలదని, 'గజయంత్రము' 'వ్యోమచారివిమాంగ విమానయంత్రము' ఆకాశగామిదారుమయ విమానయంత్రము' మున్నగు వానినిగూర్చి కలదని, 'మాదరవద్విప్ర్యా' మున్నగు పత్రికలలో వ్రాసివారు "తేలికైన చెక్కలతో పక్షిరూపముగా విమానమును నిర్మించి, దారిచెక్కలు, తోక మున్నగువి దృఢబద్ధము లొనర్చి, మధ్య ప్రదేశమున రసయంత్రము నేర్పిరచి, రసయంత్రము దిగువ నగ్నిని ప్రజ్వలంపజేసి, మనుష్యుడందు కూర్చుని నడిపిన, చెక్కలచలనము వలన కలిగిన గాలిచేత, లోపలనున్న పారదయంత్రముయొక్క శక్తి చేత, మనుజుడు ఎంతదూరమైన పయనముచేయుగలడు" ఇది వ్యోమచారి విమాంగ విమానయంత్రము ఇట్లు ఆకాశగామిదారుమయ విమానయంత్రము' కూడ కలదు, కాని యిది ఒక కాలమున చేయబడినదికాని, తదపర్వతమ ఒకప్పుడు నృసింహానుష్ఠించిన క్షీణించినదనికాని రాజులందు విమానవిహారనికాని, తైత్తిరీ విమానాశ్రయములు కలదనికాని, చారిత్రకాధారములు మాకు లభింపవు కనుకయువియున్ని ఊహలేకాని, చారిత్రికసర్వములు కాకాలపు తుప్పుకారి విమానములపై రాముని సంచారము పొకక్కడే శూద్రకారము రాముడత తుష్టిధిభాగము చారిత్రికము కాకాలము

౯. రామాయణము ననుసరించిన వాఙ్మయము

రామకథలోని కొలదిభాగము మాత్రము చారిత్రాత్మకమని, మిగత భాగము కేవలములోని ఇంద్రవృత్తానురయధముకే, హస్తీకి యిట్లు వర్ణించె నని తెలిసికొంటిమి; కాని రామాయణమంత సత్యమని నమ్మి, తానేమంది విద్వాంసులు తమకు తోచినట్లు రామకథను రచించిరి. 'విలియమ్స్' 'సంపత్కూమార్' మన్నగువారే వీరినన్నిటి నొకచోట కేర్పానిరి. 11

రామచరిత్ర మహాభారతము వనపర్వములోనున్నది. ఇంకను గొన్ని భాగములు, గ్రాణపర్వము, కాంతిపర్వము, హరివంశములో గాన్పించు చున్నవి. 'మృచ్ఛకతికము' లోను కాళిదాసు రచిత రఘువంశములోను రామకిథ కాన్పించును; మేఘదూతలో దీనికి సంబంధించి రెండు శ్లోకములు కలవు. 'నేతులం'లోను, భట్టికావ్యములోను గలదో. భట్టి 'రావణ దధ'ను చించెను. 22 సర్గలు గల ఈ భట్టికావ్యము, కీ. శ. 530-545 మధ్య, 'హలాభిధ్ను'లో 'ధరనేనుని కాలమును (వాయుబడినని, లానేను పండితుడు వానిని. ఈ ఘోష స. శ. 527 లో నాశనమాయెను. గావగి" సరిపమున ఈయ కథలములు కాన్పించును. క్రీ. శ. 655-703 మధ్యలోన్న భవభూతిచరిత్ర మహావీర చరిత్ర, ఉత్తరరామచరిత్రలలో గూడ నది కందు ఉత్తర రామచరిత్రలో, హస్తీకిరామాయణములోని శ్లోకములు, రెండవ అంకములో నొకటి, అరవ అంకములో రెండు కలవు. భవభూతి యొక్క ఈ రెండునాటకములుకాక, మామమన్నాటకము లేక మహానాటకము, 14 అంకములలోగలదు. ఇది మామమంతుని చేతనే రచింప బడినదని, ఈతడు మొదట కొండరాళ్ళపై రచించెనని, హస్తీకిని దప్పి పరచుటకు సమద్రములో బద్దవైచెనని, అందుండి భోజనికాలమున కొన్ని భాగములు సంపాదించి, 10 వ శతాబ్దప్రాంతములో 'మిత్రదామోదనధు' దీనిని బయటపడచేసెనని చెప్పదురు. 'మరాఠి' రచిత అనర్ఘరాఘవము 7 అంకముల గ్రంథము కలదు. ఇది 'భవభూతి రచిత మహావీరచరిత్ర' ననుసరించినది. బయడన రచిత ప్రహస్నరాఘవము. 7 అంకములు గల

నుందర 'మిత్ర' రచితముగ 'అభిరామచరి', విదులంకములలో విదర్భ రాజాశ్రమరచితముగ ఉంధ్రరామాయణము, రాజశేఖర రచితములగు 'రాఘవాభ్యుదయము, బాలరామాయణము, ఉదాత్తరాఘవము, చరిత రామ, ఉంకను కవిభరిత రచితముగ 'మాతంగాద' కలవు. భానుని రెండు ఖాటకములలో 1 అభిషేక సాటకము 2 ప్రతిమాసాటకములో రామకథ కానివలయును.

క్రీ. శ. 505-587 శతాబ్దములోని వరాహమిహిరుడు, రామాయణమును జాచెను. ఈతని కాలమునాటికి రాముని జీవితనిగా సారాధించు నుండిన. వీలనవ 'విష్ణువర్మ'ధలో ఈతడు రాముని విగ్రహములకొన్ని ప్రస్తావించెను. క్రీ. శ. 598 లో బాలాభిలో శిలాదిత్యరాజు కాలమున వ్రాయబడిన, 'శక్రకుం బయమహాత్మ్యములో రామకథ పేరుగలదు. క్రీ. శ. 7 వ శతాబ్దములోని నులంభుని వాసవదత్తలో నుందర కాండము రామాయణములోని భాగముని ఉన్నది. బాబుని కాదంబిలో, బలరాోట్ల రామకథ పేర్కొనబడినది. ఈ కాలమున 'రాజశేఖరుని ప్రచుండ పాండవము' ధనరాజయ్యని 'మిర్రా'లోని పద్యములలో 'ప్రప్రసత్తి' త్రివిక్రమ భట్టుయొక్క 'దమయంతి'లో 'రామ' అని, 'సారంగధర పద్య' మున్నగు గ్రంథకర్తలు రామాయణమును పేర్కొనరుదు; 'కుమారచాను' కానకీ మారిణము (క. శ. 1000 క. శ. 1050 మధ్యములోనిది) లో రామకథ వర్ణించబడినది. పదునెనిమిది శ్రురామములలో రామకథ పేర్కొనబడినది. అన్ని పద్య, స్కంద, విష్ణు, బ్రహ్మాండ వాయు మార్క మున్నగు శ్రురామములలో రామకథ గలదు. కాశికాని రఘువంశమునకు లీలము పద్య శ్రురామమై యున్నది. అథర్వాశ్రురామాయణము కూడ గలదు. దీనిలోకి రామమృతయము, రామకీర కావ్యించును; విశ్వరామాయణము 'మరియొక గ్రంథము కలదు. ఇది క్రీ. శ. 5 లో రీత శతాబ్దములోనిది కావచ్చును. కవిరాజ రచితరాఘవ పాండవయము ద్వ్యర్థికాశ్రయము; క్రీ. శ. 5 వ శతాబ్ది కాదిది. విశ్వకాశరచిత 'రాఘవవిలాసము' రామతరణ రచిత 'రాఘవిలాసము' హరిహరరచిత 'రాఘవిలాసము, అన్నిటిలో రచిత 'రాఘవిలాస' చరిత 'రాఘవ' కవిరాజరాఘవయము యొక్కవని రామాయణ కథలో ఈ ప్రకార ముగా భాగవతపురాణములో రామకథ పేర్కొనబడుచున్నది.

‘పాణిని’ కూడ ఒక రామాభ్యుత్థ మెరుంగుని కొందరు వ్రాసిరి. శాన్డల దళరథ జాతకములో రామకథ కలదు కాని రావణునిపై దండ యుక్త కాన్పించదు; శైవలు కూడ, యి సలక పురుషుల వర్ణనలో రామలక్ష్మణుల గూర్చి వర్ణించిరి. ఈ యిలా విశిష్టమ శీర్షికయలు, 12వ ర్థములు, 9మంది వాసుదేవులు, 9 మంది విలదేవులు, 9మంది విష్ణుద్విపలు లేక ప్రతివాసు దేవులు గలదు. రామలక్ష్మణులందు, 8వ విలదేవవాసుదేవులుగా నున్నార రామ లక్ష్మణులు 90 వ శీర్షికయడగు ‘మనిషులవలె’ కాలములోనివాని తెలియు చున్నది. ‘వినిసేవాచార్య’ రచిత ‘పద్మపురాణము’లో శైవచిత్తమున మొదటిరామాయణము కాన్పించుచున్నది. పారంపర్యముగ వచ్చు గాథలను బట్టిచూడగా, ‘గణగారి’ అయిన గౌతముడు, ‘వీరవర్ధమానుని’ దగ్గర రామకథను నేర్చినని, ‘విపులపర్వతము’పైన ‘మగధరాజునకు’ వినిపించెనని తెలియుచున్నది శైవల రామకథకు, చాత్యుకి రామాయణమునకు చాల భేదములన్నవి. ‘పారమరీయము’ అను రామచరిత్ర, క్రీ. శ. 3 వ శతాబ్దములో శైవ మహారాష్ట్ర ప్రాకృతభాషలో ‘విమలకవి’చే వ్రాయబడినది. అశ్వమేధాదు కూడ తన బుద్ధచరిత్ర వ్రాయుచు రామాయణమును జూచి యుండవచ్చునని ‘శీతో’ మొన్నగు విద్వాంసులు వ్రాసిరి; ఏలనన రామాయణ ప్రభావము ‘బుద్ధచరిత్ర’ లో గాన్పించును. నాలుగు శతాబ్దములలో రామాయణ కాన్పించును. రెండవశతాబ్దములోని ‘వాసిక యిలా కాశమములో రామశీర్ధమును శీర్ధము పేర్కొనబడినది; కాని ఏరాముడి తెలియదు. కలశాఖరాశ్వమేధులు ‘పరకలమువారు’ కూడ తమిళవాఙ్మయములో రామనిగూర్చి పాడియుండిరి. మధ్యకాలములోని, కత్తిర్తద్రుని అశ్వరథ చూడామణి, రామభద్రదత్తీకుని జానకీపరిణయము, శేదాంత దేశికల ‘హంససంక్షేపము, మున్నగునవియుఖ్యములు; ఇవియన్నియు రామకథకు సంబంధించినవి దక్షిణదేశములో ‘కంబరామాయణము’ ప్రసిద్ధి గాంచినది. కన్నడ వాఙ్మయములో ‘అభినవపరిప’ యనునాడు ‘రామచంద్ర చరిత్రపురాణము’ అను రామాయణమును రచించెను; ఇది శైవల రామాయణము ననుసరించి వ్రాయబడినప్పటికంటె కన్నడములో ‘వాత్సలీ రామాయణము, సమసరించిన రామ, ‘మహాక చాత్యుకి’ అను మేర విభాగములై యుండెను. మళయాళ

భావలోగూడ 'రామచరిత్ర' కలదు. తెలుగు పాఠస్థలములలోగూడ, రామ-
చరిత్రము, రంగవాధ రామాయణములో మొట్టమొదటగా గానించు-
చున్నది; తర్వాత 'రామకథ' అనేక కావ్యములలో వర్ణింపబడినది.
'కులసీదాసు రామాయణము' ఉత్తర దేశములో బ్రహ్మాగ్రామమునది;
'చింతామణి' తిప్పది, ఈశ్వరీ ప్రసాదు అను 17వ శతాబ్దములోని కవులు,
హిందీలో నితర రామాయణముల రచించిరి. 15వ శతాబ్దములో 'కృత్తి-
వాస ఓరు' వంగభాషలోను, ఆ కాలముననే 'అనంత కండలి' అన్న
మియ భాషలోను రామాయణమును రచించిరి. 'ప్రేమానందదు' -
గుజరాతీ భాషలో 17వ శతాబ్దములో రామాయణము రచించెను. ఈ విష-
యములు 'సంపత్కుమార' అను విద్వాంసుడు వ్రాసెను. ఇట్లన్ని భాషల-
లోను 'రామకథ' పుత్రికలతోను భావ్యములతోనూ కానించును.
రామకథ వ్రాయడమే పుణ్యమని ప్రతిపాద భావించుసాగిరి. ప్రతిపాద
గ్రంథివానికెంటు ప్రయాణముచేయు గ్రంథివానివలె, సంచరించిరేకాని,
అంతవరకు సత్యము? అని చారిత్రకముగా యోచిం-
చునవచ్చును. అట్లే భగవానుని ఈ మూర్తి రత్నమును జడువుకొని,
అత్యంతము సత్కరించును. "ఏదో ప్రాచీనములగు వ్రాత-
లలోనుండి గుర్తించుచు, ఏ విషయమును సత్యమని నమ్ముతుడు.
మరియు అట్లుగా వచ్చుచున్నదని తలంచి, సత్యమని నమ్ముతుడు;
దేవాలయము కదాయని, వాస్తవమైనదని తలంచి నమ్ముతుడు; పెద్దలు,
మిమ్ముల బాల్యమునుండి వచ్చుచుచున్నారని సత్యమని నమ్ముతుడు;
చక్కగా కార్యకారణ సంబంధములను బరామర్శించి, సంపూర్ణముగా
వివరించినవిమ్ముల, అయ్యది సమస్త మానవ శ్రేయస్కరమని విశ్వాసించిన
సమస్తమున, నమ్ముడు; నమ్మి చాని ననుసరించి ప్రవర్తింపుడు; ఇతరుల నట్లు
ప్రవర్తింపుచులై తోడ్పడవలసినది." (అలంకారనికాయము - కలామ-
మూర్తము.) ఈ ప్రకారము యోచించిన ప్రతికథ ఎంతవరకు సత్యమో
బోధపడును; ప్రక్షిప్తభాగములను దొలగించి సత్యమగు చారిత్రాంగముల
గ్రహింప శక్తిగలవారై దేశకల్యాణమునకు తోడ్పడవారగుదురు; లేదో
తప్పు కాక, మాయలేని కోటనుకొట్టి అమాయక ప్రజలనుగూడ అంధ-
కార భావములో బడినట్టి, తోక ప్రహసాస్వామిక రాజ్యమును కల్పించు
చేసిన భావనలుకూడ.

